

Празький саміт і трансформація НАТО

Довідник

ЗМІСТ

Передмова	3
I Рішення Празького саміту	9
II Ключові питання	19
 Нові члени НАТО: розширення зони безпеки	20
 Нова обороноспроможність: відповідність вимогам сучасності	26
 Нові відносини: практичні аспекти співпраці й розвиток діалогу	34
 Після Праги: шлях у майбутнє	66

III. ДОКУМЕНТИ	69
□ Декларація Празького саміту – 21 листопада 2002 року	70
□ Заява щодо Іраку, ухвалена на Празькому саміті – 21 листопада 2002 року	76
□ Оголошення про розширення Альянсу – 21 листопада 2002 року	77
□ Звіт про комплексний аналіз роботи Ради євроатлантичного партнерства і програми “Партнерство заради миру” – 21 листопада 2002 року	78
□ План дій Партнерства проти тероризму – 21 листопада 2002 року	85
□ Заключне слово головуючого на засіданні Ради євроатлантичного партнерства на вищому рівні – 22 листопада 2002 року	92
□ Заява Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона як голови засідання Ради НАТО - Росія на рівні міністрів закордонних справ – 22 листопада 2002 року	93
□ План дій Україна-НАТО – 22 листопада 2002 року	95
□ Спільна Декларація ЄС-НАТО щодо Європейської політики безпеки та оборони – 16 грудня 2002 року	103
ДОДАТОК <i>Історична говідка про Північноатлантичну рагу</i>	105

Примітка: Посилання на колишню Югославську Республіку Македонія, які в цьому документі позначені зірочкою (*), стосуються такої примітки: "Туреччина визнає Республіку Македонія за її конституційною назвою".

Передмова

Виконання рішень Празького саміту

На саміті в Празі глави держав та урядів країн НАТО прийняли ряд важливих рішень стосовно ролі Альянсу в забезпеченні євроатлантичної безпеки та його адаптації до нових пріоритетів і вимог безпеки. Вони ухвалили нову програму діяльності Альянсу, що має на меті подальше гарантування безпеки країн - членів НАТО і посилення ролі цієї організації як одного з найважливіших чинників стабільності і здійснення демократичних реформ на території Альянсу та поза його межами. Ця нова програма матиме важливий вплив практично на всі аспекти діяльності Альянсу, зокрема, на його склад, відносини з країнами-партнерами та іншими організаціями, на процес прийняття рішень і внутрішню структуру, а також на його спроможність успішно виконувати військові операції відповідно до всього спектра місій НАТО.

Протягом історії свого існування Альянс неодноразово проводив важливі саміти, кожен з яких відбувся в такі часи, коли перед НАТО поставала необхідність перемін, викликаних новими потребами безпеки. На цих важливих етапах еволюції НАТО приймалися рішення щодо поступових змін, які сприяли розвитку досягнень Альянсу і були спрямовані на подальше зміцнення довгострокової безпеки і стабільності в євроатлантичній зоні. На Празькому саміті, на відміну від попередніх, йшлося про комплексну трансформацію Альянсу, необхідність якої ще раз підтвердили трагічні події 11 вересня 2001 року в Сполучених Штатах. З того часу посилення загрози поширення зброї масового знищення, потреба в нових оперативних ресурсах, нові вимоги, пов'язані з розширенням НАТО, розвиток партнерських відносин з Росією, Україною та іншими державами-партнерами, швидкий розвиток стратегічного партнерства з Європейським Союзом, роль членів НАТО в Міжнародних силах підтримки безпеки в Афганістані, а також місія НАТО на Балканах засвідчили необхідність трансформувати структури і політику Альянсу, аби вони відповідали новим зобов'язанням і забезпечили ефективне виконання місій НАТО.

Нині головним завданням Альянсу є виконання рішень і зобов'язань, ухвалених на Празькому саміті. Одним із найважливіших питань на порядку денному НАТО є реагування на загрозу, пов'язану зі зброєю масового знищення. Це завдання має розглядатися в загальному контексті небезпеки тероризму, вплив якої, на жаль, ми ще відчуватимемо багато років. У Празі глави держав та урядів визначили потенційну роль НАТО в боротьбі проти цієї загрози і ухвалили план заходів, спрямованих на посилення спроможності Альянсу протистояти цій небезпеці. Ухвалені заходи, зокрема, передбачають вдосконалення військової спроможності; посилення боротьби з поширенням ЗМЗ та захисту Альянсу від можливого застосування хімічної, біологічної,

радіологічної або ядерної зброї проти збройних сил або цивільного населення країн НАТО; План дій на випадок надзвичайних ситуацій, спрямований на допомогу національним цивільним структурам у забезпеченні готовності до терористичних нападів, можливо, із застосуванням ЗМЗ; вдосконалення домовленостей щодо обміну даними і оцінками розвідувальних служб; подальший розвиток засобів і методів реагування на кризи; а також розширення співробітництва з країнами-партнерами, зокрема, в межах Плану дій Партнерства проти тероризму. Нова військова концепція оборони проти тероризму, затверджена Північноатлантичною радою напередодні саміту, є рамковим документом для практичного втілення багатьох з цих заходів.

Заходи, спрямовані на трансформацію загальної військової спроможності НАТО, також були визначені як пріоритетні. Вони включають три основних аспекти: вдосконалення військової командної структури НАТО; створення Сил реагування НАТО; вдосконалення і розвиток обороноспроможності в ключових галузях, таких як розвідка і спостереження, оперативне розгортання сил, готовність, ефективне задіяння, оперативна витривалість і захист збройних сил, а також оборона проти хімічної, біологічної та ядерної зброї.

Зрозуміло, що робота в цих галузях ведеться впродовж багатьох років. Наприклад, сьогоднішня командна структура НАТО досить суттєво відрізняється від тієї, що існувала наприкінці холодної війни. Однак в ухвалених у Празі рішеннях, які стосувалися нових змін, особливий наголос робиться на необхідності створити спеціальну командну структуру, яка буде постійно відповідати за трансформацію збройних сил, відповідно до визначення нових вимог і потреб. Одне з двох стратегічних командувань зосередить свою увагу на проблемах трансформації, а інше відповідатиме за вирішення оперативних питань.

Ініціатива щодо створення Сил реагування НАТО – військового формування високого рівня готовності, спроможного до швидкого розгортання і тривалого задіяння, надзвичайно швидко отримала широку підтримку. Військовий комітет НАТО вже отримав завдання розробити відповідну військову концепцію, що стане частиною загальної комплексної концепції з урахуванням політичних та політико-військових аспектів, пов'язаних із характером і масштабом завдань цих військ, ресурсним забезпеченням та розробкою механізму визначення і ротації тих підрозділів, що входитимуть до складу Сил реагування. Сили реагування НАТО не тільки виконуватимуть оперативні завдання, але і слугуватимуть свого роду каталізатором процесу трансформації обороноспроможності.

Празькі зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності є ключовим документом у галузі забезпечення ресурсів, необхідних для швидкого та ефективного виконання збройними силами Альянсу майбутніх операцій в той час і протягом такого терміну, як це буде визначено рішенням Північноатлантичної ради.

У наступні місяці й роки зобов'язання, ухвалені главами держав та урядів у Празі, мають забезпечити реальне вдосконалення обороноспроможності. Відповідальність за практичне виконання празьких рішень несуть окремі країни - члени Альянсу, проте, ми всі разом маємо забезпечити контроль за процесом виконання взятих зобов'язань; здійснювати моніторинг міжнародних заходів і бути готовими долучитися до вирішення проблем, які можуть виникнути. До того ж нам треба визначити можливості задіяння до цього процесу країн-кандидатів і держав-партнерів, а також забезпечити координацію зусиль НАТО і Європейського Союзу. Виконати ці завдання, які Альянс визначив для себе, буде непросто, проте, вони є реальними і їх виконання має принципове значення для реалізації масштабних планів, ухвалених у Празі.

На Празькому саміті був проголошений новий етап розширення НАТО: сім нових країн отримали запрошення приєднатися до Альянсу. Для дев'ятнадцяти дійсних членів НАТО і семи запрошених держав цей саміт став новим історичним кроком на шляху об'єднання Європи від Балтійського до Чорного моря. Перспектива приєднання до Альянсу допомогла прискорити і спрямувати демократичні реформи в усіх країнах-кандидатах, а також стала важливим фактором у вирішенні існуючих суперечних питань. Прийняття нових членів допоможе і Альянсу ефективніше вирішувати завдання, що постануть перед ним у майбутньому.

У період, що передував Празькому саміту, країни-кандидати доклали багато зусиль, аби вчасно підготуватися до членства в НАТО, і досягли суттєвого прогресу в здійсненні поставленої мети. Декларація, ухвалена на саміті в Празі, засвідчила відданість цих держав засадничим принципам і цінностям, визначеним у Вашингтонському договорі, їх спроможність робити вагомий внесок у виконання місій Альянсу, зокрема, в забезпечення колективної оборони, а також їх готовність докласти зусиль для підтримки стабільності й безпеки, зокрема, в кризових і конфліктних регіонах.

Лідери країн Альянсу ухвалили в Празі рішення щодо заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з країнами- партнерами, розширення політичного діалогу з ними, більше задіяння держав-партнерів в процес планування, проведення і нагляду за здійсненням тих заходів, в яких ці країни беруть участь. Було визначено нові механізми співпраці, які дадуть можливість Альянсу надавати партнерам допомогу у проведенні національних реформ відповідно до потреб і обставин кожної країни, і успішно впроваджувати План дій Партнерства проти тероризму, який є практичним свідченням готовності членів Альянсу і країн-партнерів спільно протистояти терористичній загрозі.

Одним з основних напрямків співпраці Альянсу з партнерами є розвиток відносин з Росією. В Празі не було проголошено нових ініціатив у цій галузі, цього і не передбачалося, оскільки основні аспекти нових взаємин з Росією були визначені при створенні Ради НАТО - Росія в травні 2002 року в Римі. З того часу в розвитку співпраці з Росією було досягнуто значного

прогресу і на саміті в Празі НАТО ще раз засвідчила свою готовність зміцнювати ці відносини. Теж саме можна сказати і про засідання Комісії Україна - НАТО на рівні міністрів закордонних справ у Празі, на якому Альянс підтвердив свою підтримку Україні на шляху інтеграції до євроатлантичних структур. Окрім цього, саміт став новим стимулом для розвитку співпраці з усіма країнами-партнерами, зокрема, в галузі розвитку оперативної сумісності й оборонних заходів, які є головними складовими програми партнерства. В наступні місяці необхідно докласти особливих зусиль для практичного втілення цих рішень з використанням механізмів, визначених в Індивідуальних програмах партнерства та в Плані дій Партнерства проти тероризму.

Празький саміт також став нагодою розглянути, окрім нагальних завдань Альянсу, важливе питання ситуації в Афганістані. У Декларації, яку ухвалили глави держав та урядів, підкреслюється важливість допомоги, яку країни НАТО, відповідаючи на запит ООН, надають афганському уряду в поновленні безпеки в Кабулі та навколишніх районах. Міжнародні сили підтримки безпеки (МСПБ) були створені саме з цією метою. Спочатку керування цими силами забезпечувала Велика Британія, після чого цю функцію перебрала Туреччина. В лютому 2003 року керування МСПБ взяли на себе спільно Німеччина і Нідерланди. НАТО і країни-партнери надають більшість військових формувань, з яких складаються МСПБ. Альянс також забезпечує підтримку оперативного планування і розвідки Міжнародних сил. НАТО підкреслює свою готовність і надалі надавати допомогу у стабілізації ситуації в Афганістані, проте, наголошує, що загальна відповідальність за безпеку і правопорядок в Афганістані є завданням афганського народу.

В окремії Декларації щодо Іраку лідери країн НАТО засвідчили свою цілковиту підтримку резолюції 1441 Ради Безпеки ООН і закликали Ірак негайно повністю виконати цю та інші відповідні резолюції Ради Безпеки. У заяві підкреслюється, що країни НАТО готові вжити необхідних заходів для підтримки зусиль ООН, спрямованих на виконання Іраком відповідних рішень, без додаткових умов і застережень.

Глави держав та урядів країн НАТО визнали важливість ролі Альянсу у відновленні безпеки в Південно-Східній Європі й підтвердили визнання територіальної цілісності та суверенітету всіх країн цього стратегічно важливого регіону. Вони підкреслили намір продовжувати співпрацю з партнерами в силах СФОР і КФОР, з ООН, Європейським Союзом, ОБСЄ та іншими міжнародними організаціями з метою розбудови мирної, стабільної і демократичної Південно-Східної Європи, країни якої здійснюватимуть демократичні реформи і йтимуть шляхом інтеграції до євроатлантичних структур.

Відповідно до цих зобов'язань Північноатлантична рада в грудні 2002 року, у відповідь на запит президента Трайковського, прийняла рішення щодо продовження підтримки колишньої Югославської Республіки Македонія* і виконання нової місії, відомої як операція "Елайд

хармоні". Метою операції була мінімізація ризику дестабілізації через забезпечення присутності оперативних міжнародних сил і надання підтримки міжнародним спостерігачам, а також дорадчої допомоги національному уряду у забезпеченні стабільної ситуації в країні. Подальші кроки Альянсу у цьому регіоні будуть здійснюватись у тісній співпраці з іншими міжнародними організаціями, зокрема, Європейським Союзом, який висловив свою готовність перебрати на себе відповідальність за проведення військової операції в колишній Югославській Республіці Македонія*, коли для цього будуть створені відповідні умови.

Операція "Елайд хармоні" завершилась 31 березня 2003 року, коли НАТО і Європейський Союз досягли домовленості щодо використання ЄС спільних ресурсів НАТО для проведення операцій під егідою Європейського Союзу. Під час церемонії, що відбулася в Скоп'є 31 березня 2003 року, керівництво місією було передано ЄС. НАТО висловила свою готовність і надалі надавати допомогу колишній Югославській Республіці Македонія* на її шляху до цілковитої інтеграції в євроатлантичну структуру і забезпечити присутність своїх військових і цивільних посадовців у Скоп'є для надання відповідної підтримки.

Стосовно розширення партнерства між НАТО і Європейським Союзом на Празькому саміті було зазначено, що дві організації мають спільні стратегічні інтереси і великий потенціал ефективного співробітництва, оскільки вони змогли знайти задовільне вирішення засадничих питань участі європейських членів НАТО, що не є членами ЄС, в операціях під проводом Європейського Союзу і використання Європейським Союзом натівських структур планування. Члени НАТО і Європейського Союзу швидко досягли домовленості з цих ключових питань за короткий час, що минув після саміту в Празі. Це справді є значним кроком вперед. Спільна Декларація з питань Європейської політики безпеки і оборони (СПБО), ухвалена Європейським Союзом і НАТО 16 грудня 2002 року, стала ознакою суттєвого прогресу в цьому процесі й відкрила шлях до поглибленої політичної і військової співпраці між двома організаціями в галузі врегулювання кризових ситуацій і запобігання конфліктам. Декларація визначає політичні принципи співпраці НАТО - ЄС і надає Європейському Союзу гарантований доступ до ресурсів планування НАТО в разі проведення суто європейських операцій. Тепер обидві організації можуть детально визначити необхідні умови співпраці, як в контексті відповідальності ЄС за проведення операції в колишній Югославській Республіці Македонія* та можливої майбутньої ролі ЄС в Боснії, так і стосовно інших галузей співробітництва.

Північноатлантична рада визначила досить напружений графік завершення цієї роботи, а також виконання інших завдань, узгоджених у Празі. Практичні заходи і досягнення прогресу в кожній з галузей потребує системного підходу до забезпечення успішного виконання завдань Альянсу і рішучих кроків у проведенні внутрішньої реформи, зокрема, в перебудові роботи штаб-квартири нової НАТО. Я переконаний, що Альянс знову продемонструє свою спроможність виконати ці завдання.

I. Рішення Празького саміту

Ухвалені главами держав та урядів країн НАТО на саміті в Празі 21 листопада 2002 року рішення спрямовані на розширення, трансформацію і посилення Альянсу в період, коли перед світом постали нові серйозні загрози. Лідери держав Альянсу зобов'язалися трансформувати НАТО, прийняти до Альянсу нових членів, посилити складові обороноспроможності, необхідні для виконання нових завдань, та продовжити розвиток співробітництва з країнами-партнерами. Ці зобов'язання є свідченням подальшого поступу на новому шляху, коли ми залишаємо в минулому розбіжності, що домінували в міжнародних відносинах впродовж майже всього XX сторіччя. Уряди держав Альянсу підтвердили свою рішучість зберегти трансатлантичний зв'язок, виконувати засадничі завдання збереження безпеки, зокрема, забезпечувати колективну оборону, поважати спільні демократичні цінності й принципи Статуту ООН.

Сім країн – Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія – отримали запрошення розпочати переговори про вступ до НАТО. Підкреслюючи історичну важливість цієї події, лідери країн Альянсу зазначили, що приєднання нових членів до НАТО посилить загальну безпеку в євроатлантичній зоні і стане внеском у досягнення спільної мети: створення цілісної вільної Європи, де пануватимуть мир і спільні демократичні цінності. Вони підтвердили, що двері НАТО залишаються відкритими для європейських демократичних країн, які прагнуть і спроможні взяти на себе зобов'язання і відповідальність, пов'язані з членством в Альянсі, відповідно до Статті 10 Вашингтонського договору.

У зв'язку з терористичними нападами на Сполучені Штати 11 вересня 2001 року глави держав і урядів країн НАТО ухвалили пакет заходів, спрямованих на посилення спроможності протистояти новим ризикам, які загрожують збройним силам, населенню і території країн Альянсу. Вони підкреслили, що жодне з рішень стосовно трансформації і адаптації НАТО до нових вимог не повинно сприйматися як загроза будь-якій країні або організації, а лише як ознака рішучості Альянсу захистити свої країни від можливих нападів. Для виконання цього завдання потрібні ефективні збройні сили, здатні до швидкого розгортання і виконання тривалих операцій.

Конкретні рішення, ухвалені на Празькому саміті, є такими:

Сили реагування НАТО

- *Створення ефективних, технологічно досконалих Сил реагування НАТО (СРН), що мають бути гнучкими, здатними до швидкого розгортання, оперативно сумісними і спроможними до виконання тривалих операцій.*

Ці сили включатимуть сухопутні, військово-морські та військово-повітряні формування, спроможні швидко розгортатися там, де в цьому виникне потреба. Вони мають досягти первинного рівня оперативної спроможності до жовтня 2004 року і цілкового рівня оперативної спроможності – до жовтня 2006 року. Процес створення СРН буде аналізуватися міністрами оборони на засіданні навесні 2003 року.

Командна структура

- *Вдосконалення військової командної структури НАТО з метою підвищення ефективності її складових і адаптування до оперативних вимог всього спектра місій НАТО.*

Командна структура включатиме два стратегічних командування – оперативне і функціональне. Оперативне стратегічне командування матиме підтримку двох командувачів об'єднаними силами, що можуть забезпечити розгортання сухопутних штабів багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил (БООТС) і потужних, проте, менших, постійних об'єднаних штабів, з яких можна виділити штаби БООТС морського базування.

Функціональне стратегічне командування відповідатиме за процес трансформації збройних сил і підвищення рівня оперативної сумісності. Остаточна схема командної структури буде розроблена міністрами оборони до червня 2003 року.

Зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності

- *Ухвалення Празьких зобов'язань щодо розвитку обороноспроможності, які мають ґрунтуватись на конкретних політичних зобов'язаннях окремих країн Альянсу стосовно вдосконалення військової спроможності національних збройних сил.*

Вдосконалення стосуватимуться захисту від хімічної, біологічної, радіологічної і ядерної зброї; розвідки, спостереження і точності ураження цілей; системи спостереження “повітря-земля”; системи командування, управління і зв'язку; оперативної ефективності, зокрема, використання високоточної зброї і протидії системі протиповітряної оборони супротивника; стратегічного повітряного і морського транспорту; заправки літаків у повітрі; підрозділів бойового і матеріально-технічного забезпечення.

Головними принципами взаємодії Празьких зобов'язань і Плану дій щодо розвитку європейської обороноспроможності є автономія, взаємодоповнення і відкритість. Заходи, спрямовані на подолання визначених недоліків, можуть включати спеціалізацію і зміну пріоритетів, а в багатьох випадках потребуватимуть додаткових фінансових витрат. Вищезазначені вдосконалення мають відбутися за короткий термін.

Оборона проти тероризму

- *Ухвалення узгодженої військової концепції оборони проти тероризму як частини пакета заходів, спрямованих на посилення спроможності НАТО протистояти тероризму.*

У цій галузі передбачається вдосконалення системи обміну розвідувальною інформацією і домовленостей щодо реагування на кризи, відповідно до визначення тероризму як серйозної загрози міжнародній безпеці та необхідності комплексного підходу до реагування на цю небезпеку.

Відповідні рішення також стосувалися таких галузей:

Допомога у надзвичайних ситуаціях

- *Впровадження Плану дій у галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій (ПНС) з метою підвищення рівня готовності цивільних структур до захисту проти можливих нападів із застосуванням хімічних, біологічних або радіологічних речовин.*

Оборона проти нападів із застосуванням ЯРБХ

- *Втілення конкретних ініціатив, спрямованих на вдосконалення спроможності Альянсу забезпечити оборону проти нападів із застосуванням ядерної, радіологічної, біологічної та хімічної зброї (ЯРБХ).*

Оборона проти кібернетичних нападів

- *Забезпечення заходів, спрямованих на посилення оборони проти кібернетичних нападів.*

Протиракетна оборона

- *Започаткування нового науково-технологічного дослідження НАТО з питань протиракетної оборони з метою вивчення можливостей захисту території, населених пунктів і збройних сил Альянсу від ракетних ударів.*

Лідери держав НАТО також визначили позиції щодо загальної політики Альянсу в галузі безпеки. Зокрема, йшлося про необхідність дотримання і посилення існуючих багатосторонніх режимів у галузях експортного контролю і непоширення зброї масового знищення, міжнародного контролю над озброєннями і існуючих угод щодо роззброєння.

Розширення НАТО

Лідери держав Альянсу наголосили, що прийняття нових членів сприятиме вдосконаленню спроможності НАТО виконувати нові завдання. Вони зазначили, що переговори про вступ почнуться відразу після завершення саміту, щоб забезпечити підписання відповідних протоколів до кінця березня 2003 року, а завершення процесу ратифікації і набуття членства – до травня 2004 року. Тим часом запрошені країни зможуть максимально долучитися до діяльності Альянсу і продовжуватимуть здійснення Плану підготовки до членства (ППЧ). Кожна із запрошених країн представить план виконання необхідних реформ, що будуть проводитись до і після вступу з метою підвищення ефективності участі кожної країни в Альянсі.

Три країни, що висловили бажання приєднатися до Альянсу, а саме: Албанія, колишня Югославська Республіка Македонія* і Хорватія, не отримали запрошення розпочати переговори про вступ.

Лідери держав НАТО віддали належне досягненням Албанії в проведенні реформ, забезпеченні регіональної стабільності й висловили вдячність за підтримку, яку вона надавала Альянсу. Вони також вітали колишню Югославську Республіку Македонія*, яка досягла певного прогресу в здійсненні реформ, надавала підтримку операціям Альянсу, а також докладала зусиль для подолання внутрішніх проблем і забезпечення демократії, стабільності та етнічного примирення. Керівники держав НАТО підтвердили намір Альянсу надавати двом країнам подальшу допомогу, зокрема, в межах Плану підготовки до членства, з метою забезпечення виконання відповідних вимог. Ці країни залишаються в списку кандидатів на вступ до НАТО. Країни Альянсу також погодились щодо необхідності вдосконалити процес надання допомоги двом вищезгаданим країнам.

Хорватія також залишається кандидатом, що може отримати запрошення в майбутньому. Прогрес залежатиме від подальшого здійснення реформ і виконання всіх міжнародних зобов'язань Хорватії, зокрема, тих, які вона має перед Міжнародним трибуналом з військових злочинів у колишній Югославії.

План підготовки до членства і надалі буде забезпечувати механізм аналізу прогресу, досягнутого країнами-кандидатами. Лідери держав Альянсу запевнили, що запрошені країни не є останніми з тих, хто може приєднатися до НАТО.

Розвиток співпраці в межах РЄАП і ПЗМ

Глави держав та урядів Альянсу прийняли рішення щодо вдосконалення співпраці з країнами - учасницями Ради євроатлантичного партнерства / програми "Партнерство заради миру" (РЄАП/ПЗМ), зокрема, через посилення політичного діалогу і активне задіяння країн-партнерів до процесу планування, проведення і контролю за здійсненням заходів ПЗМ. Передбачені заходи, спрямовані на врахування різноманітних потреб і національних особливостей країн-партнерів. Індивідуальні плани дій партнерства дадуть Альянсу можливість надати заінтересованим країнам-партнерам конкретну пораду і практичну допомогу у проведенні внутрішніх реформ. Плани дій Партнерства забезпечують механізм практичної співпраці країн Альянсу і партнерів у вирішенні питань, що становлять спільний інтерес, наприклад, у подоланні регіональних проблем. Лідери держав НАТО запропонували партнерам, зокрема, країнам Центральної Азії і Кавказу, скористатися перевагами цього механізму. Вони схвалили рішучість намірів цих країн щодо протидії тероризму, їх участь у Плані дій Партнерства проти тероризму, який було затверджено в Празі.

Лідери країн НАТО ще раз підкреслили важливість питань оперативної сумісності й обороноспроможності, які залишаються ключовими аспектами програми ПЗМ. Вони також зазначили, що до програми можуть приєднатися Сербія, Чорногорія та Боснія і Герцеговина, якщо вони досягнуть необхідного прогресу, що передбачає, зокрема, повноцінну співпрацю з Міжнародним трибуналом з військових злочинів у колишній Югославії.

Рада НАТО - Росія

У Декларації Празького саміту підкреслюється, що країни НАТО і Росія співпрацюють у межах Ради НАТО - Росія як рівні партнери, що дає можливість забезпечити поступ у таких галузях як миротворчі операції, оборонна реформа, боротьба з поширенням зброї масового знищення, рятувально-пошукові операції, планування на випадок надзвичайних ситуацій, оборона проти тактичних ракет і боротьба проти тероризму. Досягнутий прогрес є свідченням спільності цілей. Лідери Альянсу засвідчили свої наміри щодо подальшого розширення та поглиблення співпраці з Росією.

НАТО і Україна

Лідери Альянсу висловили свою підтримку Україні у проведенні реформ, необхідних для цілкової євроатлантичної інтеграції, зокрема, підкреслили необхідність впровадження експортного контролю. Подальший розвиток процесу інтеграції залежить від готовності України дотримуватись засадничих принципів, спільних для всіх країн євроатлантичної спільноти. Новий План дій НАТО - Україна, ухвалений у Празі, визначає напрямки політичних, економічних, військових та інших реформ, які Україна зобов'язалася здійснити. НАТО готова і надалі надавати Україні допомогу в процесі реформування.

Середземноморський діалог

Празька Декларація також засвідчила наміри Альянсу щодо розвитку політичних і практичних аспектів Середземноморського діалогу. Лідери країн НАТО підкреслили своє прагнення поглибити практичну співпрацю з країнами-учасниками діалогу і підвищити ефективність взаємодії в галузі безпеки, зокрема, у вирішенні питань боротьби проти тероризму.

Відносини між НАТО і ЄС

Глави держав та урядів країн НАТО наголосили на важливості спільних стратегічних інтересів НАТО і Європейського Союзу, а також підтвердили свою готовність виконати рішення стосовно вдосконалення співпраці НАТО - ЄС. Вони нагадали про успішність спільних зусиль НАТО і ЄС, спрямованих на відновлення миру і створення умов, сприятливих для розвитку стабільних демократичних суспільств на Балканах. Після 11 вересня 2001 року співпраця двох організацій набула особливого значення для успішного врегулювання кризових ситуацій і створення передумов для ефективного військового реагування на загрозу.

З часу проведення саміту був досягнутий значний прогрес у розвитку співпраці НАТО - ЄС, зокрема, всі члени НАТО визнали задовільним вирішення питання участі ЄС у проведенні операцій. На зустрічі, що відбулася 13 грудня 2002 року, члени Північноатлантичної ради

проголосили готовність надати Європейському Союзу доступ до спільних ресурсів НАТО для проведення операцій, в яких Альянс не братиме військової участі, а також визначили практичні заходи, необхідні для реалізації цього рішення.

Відтак НАТО і Європейський Союз підписали 16 грудня 2002 року спільну Декларацію, яка відкриває шлях для подальшого поглиблення політичної і військової співпраці між двома організаціями. Декларація з питань Європейської політики безпеки і оборони (ЄПБО) є засадничим документом, що визначає умови співробітництва двох організацій в галузі врегулювання кризових ситуацій і запобігання конфліктам. Вона визначає політичні принципи співпраці НАТО - ЄС і гарантує Європейському Союзу доступ до структур планування НАТО для проведення європейських операцій.

НАТО і ОБСЄ

У Празькій Декларації також приділена увага питанню відносин між НАТО і Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Особливий наголос зроблено на розвиток співпраці між двома організаціями в галузі запобігання конфліктам, врегулювання кризових ситуацій і відновлення стабільної ситуації в постконфліктний період.

Південно-Східна Європа

Учасники Празького саміту підтвердили свою готовність обстоювати принципи територіальної цілісності й суверенітету всіх країн Південно-Східної Європи і зобов'язалися продовжити співробітництво з партнерами у виконанні місій СФОР і КФОР, а також забезпечити підтримку зусиль ООН, Європейського Союзу, ОБСЄ та інших міжнародних організацій, спрямованих на інтеграцію Південно-Східної Європи в євроатлантичні структури. Досягнення цієї мети передбачає розбудову стабільних поліетнічних демократій; боротьбу з організованою злочинністю і корупцією; забезпечення верховенства права; розвиток регіональної співпраці; виконання міжнародних зобов'язань, зокрема, тих, що пов'язані з діяльністю Міжнародного трибуналу з військових злочинів у колишній Югославії.

Темпи здійснення реформ у країнах регіону визначатимуть швидкість процесу інтеграції. Альянс підтвердив свої наміри щодо подальшої присутності в регіоні, а також готовність і надалі надавати допомогу в межах індивідуальних програм, орієнтованих на потреби країн регіону. Залежно від поточних обставин будуть розглядатися можливості подальшої раціоналізації і реструктуризації сил, що виконують місію під проводом НАТО.

На засіданні 29 листопада 2002 року члени Північноатлантичної ради вирішили, що місія НАТО в колишній Югославській Республіці Македонія* може бути завершеною, коли закінчиться строк дії визначеного мандата – 15 грудня 2002 року; проте, потреба у подальшій військовій присутності в регіоні буде існувати і після цієї дати. Нова операція буде не такою масштабною,

як поточна миротворча місія “Ембер фокс”, і буде спрямована на забезпечення підтримки міжнародних спостерігачів, що здійснюватимуть моніторинг впровадження плану відновлення миру, і надання допомоги уряду, який візьме на себе відповідальність за безпеку в країні.

Тому в Празі було вирішено продовжити на обмежений термін присутність контингенту НАТО в колишній Югославській Республіці Македонія* після 15 грудня 2002 року для забезпечення стабільності ситуації. Альянс визнав готовність ЄС перебрати керівництво цією операцією за наявності відповідних умов і, після укладання в грудні 2002 року угоди між НАТО і ЄС, продовжив підготовку практичного виконання цього рішення. Операція НАТО закінчилась і Європейський Союз перебрав керівництво місією на церемонії, що відбулася в Скоп'є 31 березня 2003 року.

Афганістан

Лідери держав НАТО погодились, що підрозділи країн Альянсу є основою Міжнародних сил підтримки безпеки (МСПБ), які допомагають відновити стабільну і безпечну ситуацію в Кабулі та прилеглих районах. Спочатку керівництво цими силами забезпечувала Велика Британія, потім Туреччина, а в лютому 2003 року цю відповідальність взяли на себе спільно Німеччина та Нідерланди. НАТО буде підтримувати ці сили в окремих районах, проте, основну відповідальність за гарантування правопорядку і безпеки в Афганістані має нести афганський народ.

Договір про звичайні збройні сили в Європі

Лідери Альянсу ще раз підтвердили зобов'язання держав НАТО щодо виконання Договору про звичайні збройні сили в Європі (ЗЗСЄ), а також висловили побажання щодо якнайшвидшого надання чинності Адаптованому договору ЗЗСЄ. Заплановане підписання Адаптованого договору певними країнами, що не приєдналися до попереднього Договору ЗЗСЄ, стане ще одним вагомим внеском у загальноєвропейську безпеку і стабільність. Були також відзначені зусилля Росії, спрямовані на скорочення збройних сил до рівня, визначеного в Статті 5 Договору ЗЗСЄ. Однак лідери країн НАТО зазначили, що для створення умов, необхідних для ратифікації Адаптованого договору країнами Альянсу та іншими заінтересованими державами, всі країни-учасниці мають якнайшвидше виконати відповідні зобов'язання, визначені Договором.

Організація роботи штаб-квартири НАТО

Глави держав та урядів НАТО розглядають заходи, спрямовані на підвищення ефективності роботи штаб-квартири НАТО як такі, що мають посилювати і доповнювати ініціативу НАТО, запропоновану Генеральним секретарем НАТО лордом Робертсоном з метою вдосконалення використання людських ресурсів. Вони зобов'язалися надати допомогу, необхідну для успішного виконання поставлених завдань.

Зв'язки з громадськістю та забезпечення інформації

Лідери Альянсу відзначили важливість роботи двох організацій, які тісно співпрацюють з НАТО: Парламентської Асамблеї НАТО, що об'єднує законодавців держав Альянсу і країн-партнерів; і Асоціації Атлантичного Договору (ААТ), яка проводить освітні та інші заходи на підтримку Альянсу. Обидві структури роблять вагомий внесок в діяльність Альянсу, спрямовану на розширення зони стабільності в Європі та забезпечення кращого розуміння Альянсу та його завдань і цілей з боку громадськості.

II. Ключові питання

Нові члени НАТО: розширення зони безпеки

Нова обороноспроможність: відповідність вимогам сучасності

Нові відносини: практичні аспекти співпраці й розвиток діалогу

Після Праги: шлях у майбутнє

Нові члени НАТО: розширення зони безпеки

Понад 50 років Північноатлантичний альянс робив вагомий внесок у збереження миру і стабільності на території країн - членів НАТО. Позитивні наслідки діяльності Альянсу відчула і Європа в цілому. Розширення Альянсу спрямоване на поширення зони стабільності та безпеки на інші європейські країни, а отже, і на зміцнення миру і стабільності в усій євроатлантичній зоні. Процес розширення НАТО не становить загрози жодній країні.

На Празькому саміті глави держав та урядів країн НАТО запросили Болгарію, Естонію, Латвію, Литву, Румунію, Словаччину та Словенію розпочати переговори про вступ до Альянсу. Приєднання семи нових членів посилить стабільність і безпеку в Європі, зміцнить Альянс і забезпечить краще виконання традиційних та нових місій НАТО. Відповідно до Статті 10 Північноатлантичного договору, НАТО і надалі вітатиме приєднання нових країн, які будуть дотримуватись принципів Договору і робитимуть внесок у розвиток безпеки євроатлантичної зони. Рішення щодо запрошення нових членів держави НАТО прийматимуть тоді, коли приєднання нових країн слугуватиме загальним політичним та стратегічним інтересам Альянсу і сприятиме євроатлантичній безпеці та стабільності.

Юридичні засади розширення НАТО викладено в Статті 10 Північноатлантичного договору 1949 року: "Сторони можуть за одностайною згодою запросити приєднатися до цього Договору будь-яку іншу європейську державу, здатну втілювати в життя принципи цього Договору і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні..."

З часу підписання Договору в 1949 році до дванадцяти початкових членів Альянсу приєдналося сім інших країн. Після прийняття ще семи нових членів НАТО об'єднає двадцять шість держав.

Довідка про сучасний етап розширення НАТО

Після закінчення холодної війни нові незалежні держави Центральної та Східної Європи визначили питання майбутньої безпеки як пріоритетне. Незважаючи на те, що в часи холодної війни урядова пропаганда Радянського Союзу і країн Варшавського пакту змальовувала Альянс вкрай негативно, що викликало острах і спотворене уявлення про НАТО, громадська думка почала змінюватись завдяки формуванню нових демократичних засад суспільства і доступу до нових джерел інформації. За декілька років певні країни Центральної та Східної Європи визначили приєднання до Альянсу як одне з головних завдань своєї зовнішньої політики.

На Лондонському саміті НАТО в липні 1990 року країни Альянсу простягли руку дружби колишнім супротивникам і розпочали процес розвитку діалогу та співпраці. В грудні 1991 року НАТО створила спільний форум для проведення багатосторонніх консультацій і співробітництва -- Раду північноатлантичного співробітництва (РПАС). В січні 1994 року було започатковано

програму “Партнерство заради миру” (ПЗМ) для забезпечення двосторонньої співпраці з кожною окремою країною. У травні 1997 року РПАС було реорганізовано в Раду євроатлантичного партнерства (РСАП), яка відтоді забезпечує загальнополітичне керівництво процесом співпраці між НАТО і країнами-партнерами.

Невдовзі всі заінтересовані країни відгукнулись на ці ініціативи і почали брати активну участь у програмах співпраці. Декілька країн визначили членство в Альянсі як одну з цілей своєї зовнішньої політики і попросили підтримки в досягненні цієї мети. В 1994 році Альянс визнав необхідність поєднання пов'язаних з цим завдань із загальними довгостроковими цілями подальшого розширення співпраці та створення засад розвитку миру і стабільності в євроатлантичній зоні.

На саміті в Брюсселі в січні 1994 року лідери країн НАТО заявили, що вони “очікують і будуть вітати розширення НАТО, яке охопить демократичні держави Східної Європи”. Вони ще раз підтвердили, що Альянс залишається відкритим для інших європейських країн, здатних втілювати в життя принципи Північноатлантичного договору і сприяти безпеці в Північноатлантичній зоні.

Альянс зробив практичні кроки для забезпечення розвитку цього процесу таким чином, аби він не зашкодив загальним цілям і політиці НАТО, а також, щоб Росія та інші країни переконалися, що розширення не створює ніякої загрози безпеці цих держав. Країни Альянсу мали довести, що, навпаки, розширення зони стабільності в євроатлантичному регіоні сприятиме національній безпеці цих країн і відповідатиме їх інтересам.

Відповідно до цих завдань, в 1995 році НАТО провела дослідження з питань розширення Альянсу, яке мало відповісти на всі “чому?” і “як?” стосовно перспектив майбутнього членства в НАТО. Результати дослідження були оприлюднені і представлені заінтересованим країнам-партнерам. У дослідженні йшлося про те, що після закінчення холодної війни і розпаду Організації Варшавського договору виникла потреба і створились унікальні умови для побудови системи безпеки в усій євроатлантичній зоні, без відновлення ліній розмежування, що існували раніше.

У матеріалах дослідження зазначалося: розширення Альянсу сприятиме зміцненню стабільності й безпеки в усіх країнах євроатлантичного регіону, оскільки це створить умови для підтримки і здійснення демократичних реформ, встановлення цивільного демократичного контролю над збройними силами, розвитку принципів і засад співпраці, розбудови механізмів консультацій і вироблення консенсусу між членами Альянсу, а також для встановлення добросусідських відносин між країнами. Розширення також сприятиме прозорості оборонного планування і військового бюджету, що посилить взаємну довіру між державами і загальну тенденцію щодо подальшої інтеграції і співпраці в Європі. У дослідженні робився висновок: розширення посилить спроможність Альянсу робити вагомий внесок у зміцнення європейської та міжнародної безпеки.

Стосовно умов розширення, дослідження підтвердило, що приєднання нових країн до Альянсу має відбуватися відповідно до умов, визначених у Статті 10 Північноатлантичного договору. Після вступу до НАТО нові члени матимуть всі права і виконуватимуть всі обов'язки, пов'язані з членством. Вони мають дотримуватись всіх принципів, процедур і політики, ухвалених дійсними членами Альянсу на момент вступу нових членів. Прагнення і спроможність країни відповідати цим вимогам буде визначальним фактором у процесі прийняття рішення щодо запрошення нових членів.

Були визначені інші вимоги для країн-кандидатів, зокрема, необхідність врегулювання етнічних або територіальних суперечок мирним шляхом до моменту набуття членства. Враховується і спроможність країни-кандидата робити внесок у забезпечення колективної оборони та виконання миротворчих операцій. Країни Альянсу будуть приймати рішення про запрошення нових членів на основі консенсусу, враховуючи здатність певної країни сприяти розвитку безпеки та стабільності в євроатлантичному регіоні, - говориться в дослідженні.

Водночас, коли обговорювались питання розширення, виникли нові фактори, що безпосередньо стосувалися цілей, визначених у дослідженні. Зокрема, участь країн-кандидатів і партнерів в операціях, що здійснювали під проводом НАТО Сили втілення (ІФОР), а пізніше – Сили стабілізації (СФОР) в Боснії та Герцеговині, продемонструвала переваги програми “Партнерство заради миру”, ефективність співпраці та інтеграції з країнами, що не були членами Альянсу.

На основі ретельного і комплексного обговорення, а також результатів поглибленого діалогу з кожною заінтересованою країною, глави держав та урядів НАТО на Мадридському саміті в липні 1997 року прийняли рішення запросити Чеську Республіку, Угорщину та Польщу розпочати переговори про вступ до Альянсу. Протоколи про вступ були підписані в грудні 1997 року, після чого країни НАТО і три запрошених держави ратифікували ці протоколи згідно з процедурами, передбаченими національним законодавством. Три країни офіційно стали членами організації в березні 1999 року.

План підготовки до членства

План підготовки до членства був започаткований у квітні 1999 року з метою надання допомоги тим країнам, які бажають приєднатися до Альянсу. План передбачає дорадчу і практичну допомогу з усіх питань, що стосуються майбутнього членства.

План допоміг країнам-кандидатам зосередити підготовку на конкретних цілях і пріоритетах, а також дав можливість проводити заходи, спрямовані на досягнення критеріїв, пов'язаних з членством. Це було практичним підтвердженням політики відкритих дверей НАТО. Однак виконання Плану підготовки до членства не гарантує вступу до Альянсу. Цей План не є просто списком завдань, які необхідно виконати країнам-кандидатам. Рішення щодо запрошення нових країн до початку переговорів про вступ приймається членами НАТО на основі консенсусу після обговорення кожної конкретної країни окремо.

План підготовки до членства не є альтернативою програмі “Партнерство заради миру”. Активна участь в ПЗМ і в Процесі планування та оцінки сил є надзвичайно важливими для країн-кандидатів, що прагнуть досягти оперативної сумісності із силами НАТО і підготувати свої збройні сили і відповідні структури до майбутнього членства. Процес планування та оцінки сил є багатоскладовим. Він створює умови для досягнення прозорості в питаннях оборонної політики, визначення та оцінки тих сил і ресурсів, які будуть задіяні в міжнародних навчаннях та операціях разом із силами Альянсу, а також для здійснення військової реформи.

На початку кожного циклу Плану підготовки до членства країни-кандидати представляють Щорічну національну програму підготовки до членства. Програма охоплює різні аспекти політики, економіки, оборони, ресурсів, безпеки, законодавства і військових питань. Країни-кандидати самі визначають цілі, завдання і терміни виконання. Програма поновлюється щорічно.

НАТО стежить за процесом підготовки і забезпечує зворотний зв'язок та дорадчу допомогу. Північноатлантична рада регулярно проводить зустрічі з представниками кожної країни-кандидата для обговорення досягнень, військові та цивільні фахівці НАТО організовують для колег з країни-кандидата семінари та конференції для обговорення широкого спектра питань, пов'язаних з членством. Країна щорічно представляє комплексний звіт про досягнення в підготовці на розгляд міністрів оборони і закордонних справ держав НАТО.

Від країни-кандидата очікується виконання певних завдань у політичній та економічній галузях. Окрім вирішення міжнародних, етнічних або територіальних суперечок мирними засобами, країна має забезпечити права людини і верховенство права; демократичний контроль над збройними силами; розвиток стабільності та добробут через забезпечення економічної свободи, соціальної справедливості та захисту довкілля.

Ресурсне забезпечення, військові та оборонні питання обговорюються в контексті спроможності країни робити внесок у колективну оборону і виконання місій Альянсу, а також забезпечити національну оборону відповідними ресурсами, що дасть країні-кандидату можливість виконувати свої зобов'язання, пов'язані з членством в НАТО.

У травні та червні 2002 року міністри оборони і закордонних справ країн НАТО розглянули комплексний звіт про досягнення у виконанні Плану підготовки до членства і закликали країни-кандидати посилити зусилля перед проведенням Празького саміту і в наступні роки. Вони підкреслили, що після проведення саміту в Празі План підготовки до членства залишатиметься головним інструментом підготовки для країн-кандидатів і країн, що отримують запрошення розпочати переговори про вступ до Альянсу.

Шлях до НАТО: від запрошення до набуття членства

Переговори про вступ розпочалися відразу після закінчення Празького саміту, підписання Протоколів про вступ було заплановано на кінець березня 2003 року, а процес ратифікації і набуття членства планується завершити до наступного саміту, що має відбутися в травні 2004 року.

Від запрошення до набуття членства

Перший етап

Грудень 2002 р. – березень 2003 р. : Переговори про вступ

Другий етап

Січень 2003 р. – березень 2003 р. : Запрошені країни надсилають листи про наміри до НАТО

Третій етап

Березень 2003 р. : Підписання протоколів про вступ

Четвертий етап

2003-2004 : Ратифікація протоколів у країнах НАТО

П'ятий етап

До травня 2004 року : Запрошені країни набувають членство в НАТО

Переговори про вступ

Переговори про вступ передбачають серію зустрічей групи експертів НАТО з представниками кожної запрошеної країни для обговорення і офіційного підтвердження заінтересованості у приєднанні до НАТО, бажання і спроможності виконати політичні, юридичні та військові зобов'язання, передбачені членством в Альянсі.

Переговори про вступ стосуються офіційних зобов'язань членів НАТО. Експерти НАТО і запрошених країн також обговорюють конкретні питання і реформи, які необхідно провести до і після вступу, аби країна могла робити адекватний внесок у діяльність Альянсу. Після завершення обговорення кожна запрошена країна має представити графік термінів виконання реформ.

Листи про наміри

Міністри закордонних справ запрошених країн надсилають до НАТО листи про наміри, в яких підтверджується заінтересованість, бажання і спроможність приєднатися до Альянсу, а також надаються терміни виконання реформ.

Протоколи про вступ

НАТО готує Протоколи про вступ до Організації Північноатлантичного договору (НАТО) для кожної запрошеної країни. Ці протоколи є офіційними юридичними документами, що дають країні можливість приєднатися до Альянсу після їх підписання і ратифікації дійсними членами НАТО. Протоколи про вступ запрошених країн було підписано 26 березня 2003 року.

Ратифікація Протоколів про вступ

Після підписання протоколів про вступ країни НАТО повинні ратифікувати, ухвалити або затвердити їх відповідно до національних вимог і процедур, які є різними в кожній країні. Коли процес ратифікації завершено, країни отримують офіційне запрошення приєднатися до Північноатлантичного договору.

Запрошені країни стають членами НАТО

Процес ратифікації Протоколів про вступ має відбутися і в запрошених країнах відповідно до національних конституційних вимог. Після завершення цього процесу запрошені країни мають віддати вищезгадані протоколи на зберігання уряду Сполучених Штатів, відповідно до Статті 14 Північноатлантичного договору 1949 року.

Нова обороноспроможність: відповідність вимогам сучасності

На Празькому саміті глави держав та урядів НАТО ухвалили пакет комплексних заходів, спрямованих на посилення готовності й спроможності Альянсу виконувати весь спектр завдань, що стоять перед ним, зокрема, в галузі боротьби проти тероризму і поширення зброї масового знищення. Серед цих заходів – безпрецедентна нова ініціатива – Празькі зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності; створення Сил реагування НАТО (СРН); вдосконалення військової командної структури. Всі ці заходи спрямовані на забезпечення готовності НАТО до виконання всього спектра військових завдань, від миротворчих до найскладніших бойових операцій.

Празькі зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності

Празькі зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності відрізняються від попередньої Ініціативи розвитку обороноспроможності (IPO) тим, що окремі члени Альянсу взяли на себе жорсткі політичні зобов'язання забезпечити вдосконалення в конкретних галузях відповідно до узгоджених термінів виконання. IPO була орієнтована на ті аспекти обороноспроможності, в розвитку яких Альянс був заінтересований як організація, проте, не передбачала конкретних національних зобов'язань.

Празькі зобов'язання стосуються тих складових обороноспроможності, які безпосередньо пов'язані з повним комплексом місій Альянсу, включно з аспектами боротьби з тероризмом. Члени Альянсу взяли на себе 400 конкретних політичних зобов'язань щодо вдосконалення обороноспроможності в кількох галузях, зокрема, оборони проти хімічної, радіологічної та біологічної зброї; розвідки, спостереження та ураження цілей; системи спостереження “повітря-земля”, командування, управління і зв'язку; бойової ефективності, наприклад, застосування високоточної зброї та знешкодження повітряної оборони супротивника; стратегічного морського та повітряного транспорту; заправки літаків у повітрі; підрозділів бойового забезпечення і матеріально-технічного обслуговування, спроможних до швидкого розгортання.

Ініціатива розвитку обороноспроможності була започаткована на Вашингтонському саміті 1999 року і передбачала вдосконалення в тих галузях, що стосувалися ефективності майбутніх багатонаціональних операцій щодо виконання всього спектра місій Альянсу. Особливий наголос робився на забезпеченні оперативної сумісності. Окрім цього, IPO мала забезпечити підвищення рівня мобільності, здатності до швидкого розгортання і виконання тривалих операцій, матеріально-технічного і тилового забезпечення, витривалості й боєздатності, а також вдосконалення систем командування, управління та інформаційного забезпечення.

Ініціатива розвитку обороноспроможності сприяла вдосконаленню в певних галузях військової потужності Альянсу, проте, рівень досягнень окремих країн не був однаковим. Події 11 вересня ще раз засвідчили терміновість і важливість подальшого вдосконалення і концентрації зусиль на конкретних завданнях. Ризики і загрози початку XXI сторіччя дуже відрізняються від тих, які стояли перед Альянсом на початку його існування, проте, вони є не менш значними. Ці нові ризики і загрози, які є різноманітнішими і не обмеженими певним регіоном, неможливо подолати без тісної трансатлантичної співпраці.

У червні 2002 року міністри оборони країн НАТО визначили головні складові нової ініціативи, покликані вдосконалити обороноспроможність у чотирьох ключових галузях:

- оборона проти нападів із застосуванням хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї;
- забезпечення ефективності систем командування, зв'язку та інформації;
- вдосконалення оперативної сумісності збройних сил та головних складових оперативної ефективності;
- забезпечення спроможності збройних сил до швидкого розгортання і виконання тривалих операцій.

Міністри оборони ухвалили заяву щодо обороноспроможності, в якій зазначалося, що ефективне виконання всього комплексу місій Альянсу залежатиме від спроможності країн-членів суттєво збільшити кількість оперативних формувань і сил підтримки, спроможних до розгортання поза межами національних територій і, якщо виникне така необхідність, без суттєвої підтримки держави, на території якої вони будуть знаходитись.

У заяві визначалися нові потреби збройних сил, зокрема, новітні методи визначення та впровадження економічно доцільних заходів подолання недоліків обороноспроможності; заходи, спрямовані проти розпорошення зусиль, які сприятимуть формуванню необхідної військової потужності; посилення спеціалізації; розвиток співпраці в галузі придбання обладнання і формування спільної багатонаціональної системи фінансування військових потреб.

Наступна неформальна зустріч міністрів оборони відбулася у Варшаві у вересні 2002 року. На цій зустрічі міністри вирішили, що зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності, які будуть проголошені в Празі, мають забезпечити відповідальність окремих країн щодо подолання в узгоджені терміни недоліків, визначених у відповідних галузях. Завдання, визначені новою ініціативою є конкретнішими і вимагають індивідуальних зобов'язань країн щодо національних або спільних заходів, які відповідатимуть реалістичним конкретним цілям.

Мета нової ініціативи – забезпечити якнайшвидше виконання вдосконалень обороноспроможності, яке дасть Альянсу можливість ефективно виконувати його місії в тих регіонах, де виникне потреба.

Сили реагування НАТО

Для забезпечення оперативної спроможності, необхідної для виконання завдань Альянсу, виконується план створення Сил реагування НАТО, які мають посилити спроможність Альянсу швидко реагувати на нові загрози та ризики. На зустрічі міністрів оборони країн Альянсу, що відбулася у вересні 2002 року у Варшаві, Державний секретар США з питань оборони Дональд Рамсфельд запропонував створити сили, здатні до швидкого розгортання і до виконання спільних операцій в тих регіонах, де виникне потреба. Створення нових спільних сил є невід'ємною частиною процесу трансформації обороноспроможності НАТО, що доповнює Празькі зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності та формування нової Командної структури. Рішення щодо створення нових сил було узгоджено лідерами країн НАТО на Празькому саміті й передбачає формування сухопутних, військово-морських та військово-повітряних контингентів, спроможних до виконання конкретних місій. Вони також відіграють роль каталізатора процесу виконання Празьких зобов'язань щодо розвитку обороноспроможності.

Сили реагування НАТО будуть складатися з оснащених передовими технологіями, гнучких, оперативно сумісних сухопутних, військово-морських та військово-повітряних формувань, здатних до швидкого розгортання і виконання тривалих операцій відповідно до рішень Північноатлантичної ради. СРН мають досягти початкового рівня оперативної спроможності до жовтня 2004 року щонайпізніше, а цілковитої оперативної спроможності - до жовтня 2006 року.

Сили реагування НАТО

- Складаються з сухопутних, військово-морських та військово-повітряних бойових підрозділів, що знаходитимуться під командуванням штабу Багатонаціональних оперативно-тактичних сил
- Застосовують спільні ресурси НАТО
- Військова підготовка та обладнання відповідають спільним стандартам, визначеним Стратегічними командуваннями НАТО
- Спроможні до виконання різних місій, здатні до швидкого розгортання на великих відстанях
- Мають високий рівень оперативної готовності і сучасне технічне забезпечення
- Спроможні до бойових дій за умов застосування ядерної, біологічної та хімічної зброї
- Здатні до виконання тривалих операцій в умовах самозабезпечення відповідно до визначеного терміну проведення операції

Збройні сили НАТО становлять основу спроможності Альянсу забезпечувати оборону проти зовнішніх загроз і агресій. Головним завданням цих сил є захист територіальної цілісності та безпеки країн - членів Альянсу. Створення Сил реагування НАТО є одним з багатьох заходів, спрямованих на адаптацію збройних сил та Інтегрованої командної структури Альянсу до сучасних вимог і має забезпечити оперативну спроможність Альянсу до виконання його місій.

Військова командна структура

На Празькому саміті глави держав та урядів країн НАТО прийняли рішення щодо адаптації інтегрованої військової командної структури Альянсу з метою ефективного забезпечення поточних та майбутніх вимог. Нова військова командна структура буде меншою за розміром, включатиме елементи, здатні до швидкого розгортання та ефективно функціонуватиме як в мирний час, так і в умовах кризи. Нова структура складатиметься з двох стратегічних командувань: оперативного і функціонального. Штаб оперативного стратегічного командування знаходитиметься в Європі. Штаб функціонального стратегічного командування буде розташовано в Сполучених Штатах, з представництвом в Європі, яке відповідатиме за процес трансформації збройних сил і розвиток оперативної сумісності.

Військова командна структура

Два Стратегічних командування:

- I. Оперативне командування** (знаходиться в Бельгії)
 - Відповідає за всі військові операції НАТО
 - Має підтримку двох Командувань об'єднаних збройних сил і Постійного штабу об'єднаних сил
 - Включає сухопутний, військово-морський та військово-повітряний компоненти.
- II. Трансформаційне командування** (розташовано в США, має представництво в Європі)
 - Відповідає за процес трансформації і розвиток оперативної спроможності збройних сил Альянсу.

Інтегрована військова командна структура НАТО забезпечує командування спільними військовими операціями Альянсу. Вона має адаптуватися до сучасних вимог, відповідати новим завданням та місіям і забезпечувати спроможність сил Альянсу ефективно протистояти сучасним і майбутнім загрозам безпеці.

Протистояння новим загрозам

Лідери країн НАТО погодились, що, попри попередні заходи, спрямовані на адаптацію сил НАТО до вимог середовища безпеки після закінчення холодної війни, все ще існує потреба в подальшій трансформації відповідно до нових загроз, зокрема, загрози тероризму та поширення зброї масового знищення. Держави НАТО повинні мати структури і збройні сили, здатні ефективно реагувати на нові загрози.

На Празькому саміті глави держав та урядів НАТО ухвалили пакет заходів, спрямованих на посилення спроможності НАТО протистояти тероризму. Ці заходи, зокрема, включають План дій в галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій (ПНС), спрямований на

вдосконалення готовності цивільних структур протистояти можливим нападам на цивільне населення із застосуванням хімічної, біологічної та радіологічної зброї, а також забезпечити захист від кібернетичних атак. Глави держав та урядів започаткували Дослідження з питань протиракетної оборони з метою вивчення можливостей захисту територій, сил та населених пунктів держав Альянсу проти застосування ракетної зброї. Окрім цього, лідери країн Альянсу ухвалили впровадження п'яти ініціатив у галузі оборони проти застосування ядерної, біологічної, хімічної та радіологічної зброї, що мають посилити спроможність Альянсу забезпечити оборону проти зброї масового знищення. Ці ініціативи є такими:

- Прототип мобільної аналітичної лабораторії ЯБХ;
- Прототип підрозділу реагування на застосування ЯБХ;
- Зразковий віртуальний центр захисту від ЯБХ;
- Резерв засобів НАТО для захисту від ЯБХ;
- Система виявлення захворювань.

Перші кроки у вдосконаленні конкретних галузей, таких як вищезгадані, були зроблені до проведення саміту в листопаді 2002 року, коли шість країн НАТО – Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Іспанія та Сполучені Штати – підписали Заяву про наміри щодо аналізу розвитку спільної радіолокаційної системи, що стане важливим елементом системи наземного спостереження Альянсу.

Після терористичних нападів на Сполучені Штати 11 вересня ефективність оперативних ресурсів НАТО і потреба у вдосконаленні їх окремих ключових елементів стали пріоритетними питаннями. Внаслідок терористичних дій загинули тисячі людей, зокрема, пасажери та члени екіпажів цивільних літаків, викрадених терористами. Серед загиблих були люди різних національностей. Вражені трагедією країни світу проголосили свою солідарність із народом Сполучених Штатів і надали йому практичну допомогу. Питання спроможності Альянсу протистояти можливим нападам у майбутньому набуло особливого значення. Відразу після подій 11 вересня були вжиті конкретні заходи, спрямовані на надання допомоги Сполученим Штатам.

Стаття 5

12 вересня члени Альянсу прийняли безпрецедентне історичне рішення про задіяння Статті 5 Північноатлантичного договору. Політичне значення цього кроку визначається тим, що, відповідно до Статті 5 Договору, напад на одну або кілька країн НАТО у Європі чи у Північній Америці вважається нападом на всі країни Альянсу. Тому напади на Сполучені Штати 11 вересня були визначені як напади на всіх членів Альянсу.

“Операції в межах дії Статті 5”

У відповідь на запит Сполучених Штатів країни НАТО прийняли рішення здійснити вісім конкретних заходів (на індивідуальній та колективній основі) для задіяння Статті 5. Вперше за 50 років існування НАТО Альянс використав свої ресурси для виконання “операцій в межах дії

Статті 5". Літаки системи раннього повітряного попередження і управління (АВАКС) були надіслані до Сполучених Штатів для забезпечення контролю повітряного простору Америки. За період з середини жовтня 2001 року до середини травня 2002 року, під час операції "Ігл ессіст" 830 членів екіпажів з 13 країн НАТО здійснили 360 оперативних вильотів і провели в повітрі 4300 годин. Операцію було закінчено, коли Північноатлантична рада прийняла відповідне рішення внаслідок удосконалення протиповітряної оборони США, поглиблення співпраці між цивільним та військовим керівництвом Сполучених Штатів та на основі аналізу національних вимог безпеки США.

Операція "Ектів ендевор"

26 жовтня 2001 року військово-морські сили Альянсу були відправлені в східний сектор Середземного моря. Під час цієї морської операції, відомої як операція "Ектів ендевор", кораблі військово-морських сил постійного базування НАТО патрулюють головні транспортні маршрути східного Середземномор'я і здійснюють контроль за підозрілими суднами. Нині Військово-морське з'єднання постійного базування в Середземному морі є основним компонентом забезпечення операції; воно складається з кораблів восьми країн – Данії, Німеччини, Греції, Італії, Іспанії, Туреччини, Великої Британії та Сполучених Штатів, і знаходяться під командуванням Великої Британії.

Антитерористичні операції

На Балканах сили під проводом НАТО протидіють місцевим терористичним групам, що мають зв'язки з Аль-Каїдою. Ця діяльність є вагомим внеском у глобальну кампанію боротьби проти тероризму.

Сили НАТО також були задіяні в проведенні двох паралельних антитерористичних операцій: "Ендюринг фрідом", що здійснюється під командуванням США в Афганістані; і операції, що здійснюють Міжнародні сили підтримки безпеки – багатонаціональні сили, що діють під проводом країн НАТО відповідно до мандата ООН. Ці сили розгорнуті в Кабулі й прилеглих районах для надання допомоги в стабілізації країни і забезпеченні умов для тривалого миру. Ефективність діяльності Міжнародних сил підтримки безпеки багато в чому залежить від участі військових формувань країн НАТО, їх оперативної сумісності та досвіду, набутого під час спільної підготовки і навчань в НАТО, а також разом з країнами-партнерами.

Чотирнадцять держав Альянсу беруть участь в операції "Ендюринг фрідом", зокрема, підрозділи сил спеціального призначення співпрацюють з контингентами США, забезпечують діяльність літаків та кораблів, що здійснюють спостереження та операції перехоплення і затримання. Європейські країни відіграють важливу роль в забезпеченні цієї діяльності: їх військові формування становлять більшу частину наземних сил в Афганістані.

Міжнародні сили підтримки безпеки є багатонаціональним формуванням, що складається з 4500 представників дев'ятнадцяти держав НАТО і країн-партнерів. На першому етапі командування силами здійснювала Велика Британія, з червня 2002 – Туреччина, а з лютого 2003

року – спільно Німеччина та Нідерланди. НАТО надає підтримку в окремих галузях діяльності Міжнародних сил. Повітряний транспорт надає Бельгія, польовий шпиталь – Чеська Республіка, Португалія надіслала медичний підрозділ, а Польща забезпечує інженерні роботи і матеріально-технічну підтримку. Це тільки декілька прикладів участі різних країн у Міжнародних силах підтримки безпеки.

Запит Німеччини та Нідерландів щодо підтримки НАТО в підготовці до керівництва Міжнародними силами був затверджений Північноатлантичною радою 17 жовтня 2002 року. Німеччина та Нідерланди просили допомоги НАТО в формуванні збройних сил, розвідці, забезпеченні координації та обміну інформацією, а також у галузі зв'язку. Нарада з питань формування збройних сил відбулася 27 листопада 2002 року в штабі Верховного головнокомандувача об'єднаними збройними силами НАТО в Європі (SHAPE). У нараді брали участь 50 учасників з держав НАТО і країн-партнерів. Цей захід дав можливість різним країнам висловити свої пропозиції щодо їх можливого внеску в діяльність Міжнародних сил, визначити і обговорити недоліки, які необхідно усунути. Це була перша нарада з питань надання допомоги країнам, що взяли на себе керівництво військовою операцією, яка здійснювалась згідно з резолюцією Ради Безпеки ООН і командування якою не забезпечувала НАТО.

Забезпечення операції “Ендюринг фрідом” і діяльності Міжнародних сил підтримки безпеки здійснюється з урахуванням досягнень НАТО за останнє десятиріччя в розвитку співпраці з країнами-партнерами і практичного досвіду, набутого країнами під час проведення спільної миротворчої операції на Балканах. Серед прикладів співпраці різних країн – надання країнами-партнерами Кавказу і Центральної Азії прав військового базування і користування повітряним простором; сухопутні війська, військова поліція, засоби захисту від ЯБХ зброї і транспортне забезпечення, надані Румунією; інженерна підтримка Росії і Словаччини; шведський підрозділ розвідки, наданий для підтримки роботи штабу Міжнародних сил.

Інші заходи

Інші заходи, узгоджені країнами НАТО у відповідь на запит Сполучених Штатів, що був зроблений після подій 11 вересня, включають вдосконалення обміну розвідувальною інформацією і співпраці між службами розвідки, надання допомоги членам Альянсу або іншим країнам, яким загрожують напади міжнародних терористичних організацій, або можуть загрожувати в результаті активної участі цих країн в боротьбі проти тероризму; посилення захисту службами безпеки об'єктів, що належать Сполученим Штатам, НАТО або іншим членам Альянсу і знаходяться на їх території; додаткове ресурсне забезпечення на території країн НАТО, що має компенсувати використання збройних сил в антитерористичних операціях; надання доступу до портів і аеродромів, що знаходяться на території Сполучених Штатів та інших членів Альянсу, для проведення антитерористичних операцій. Окрім цих заходів, НАТО приділяє особливу увагу розвитку механізму консультацій та обміну інформацією щодо боротьби проти загрози тероризму. Альянс також посилив увагу до заходів, спрямованих на розвиток співпраці у протидії загрозі застосування ядерної, біологічної, хімічної і радіологічної зброї та на посилення обороноспроможності.

Поточна діяльність

Після подій 11 вересня 2001 року Рада євроатлантичної співпраці, Постійна рада НАТО -Росія, Комісія Україна-НАТО та країни-учасники Середземноморського діалогу разом з Альянсом висловили засудження терористичної діяльності й запропонували свою допомогу Сполученим Штатам. Країни НАТО використовують вищенаведені структури для проведення консультацій з країнами-партнерами щодо подальших кроків у антитерористичній боротьбі, яка потребує політичних, економічних, дипломатичних, військових та правоохоронних заходів. Забезпечення антитерористичної діяльності вимагає довгострокового комплексного підходу і зусиль усіх країн Альянсу, які також є членами Організації Об'єднаних Націй (ООН), Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Європейського Союзу.

Члени НАТО засвідчили свою солідарність із Сполученими Штатами і надають підтримку, а в окремих випадках беруть безпосередню участь у військових операціях США в Афганістані, спрямованих проти тероризму. Ці операції продемонстрували важливість оперативної сумісності та спільної підготовки збройних сил країн НАТО.

Військові операції під керівництвом Сполучених Штатів дали можливість подолати режим Талібан в Афганістані, сформувати нову адміністрацію, віддану ідеї миру і відновлення країни, суттєво підірвати діяльність мережі Аль-Каїда в Афганістані та в інших регіонах. Члени НАТО вважають, що ця діяльність відповідає принципам міжнародного права, зокрема, Статті 51 Статуту ООН, яка гарантує право країн-членів на індивідуальну або колективну оборону. Резолюції Ради Безпеки ООН, які характеризують напади 11 вересня як загрозу міжнародному миру і безпеці, також підтримують заходи Сполучених Штатів, спрямовані на захист держави.

Країни Альянсу визнали, що ситуація в Афганістані залишається нестабільною і що існує необхідність посилити пильність, оскільки Аль-Каїда та інші сили, що підтримують її, можуть знову вдаватися до насильницьких дій. Країни Альянсу підтримують міжнародні зусилля, спрямовані на стабілізацію ситуації в Афганістані й відбудову країни. Вони і надалі братимуть участь у міжнародній допомозі Афганістану, аби ця країна більше ніколи не стала безпечним притулком для терористів. Окремі держави НАТО також роблять вагомий внесок у надання гуманітарної допомоги Афганістану.

Нові відносини: практичні аспекти співпраці й розвиток діалогу

Сучасні завдання в галузі безпеки є настільки складними і багатовимірними, що не можуть виконуватись тільки однією організацією, якою потужною вона не була б. НАТО та інші організації, що опікуються питаннями безпеки, так само як і окремі країни, визнають необхідність розвитку співпраці в формуванні багатоскладової архітектури безпеки, окремі елементи якої будуть доповнювати і посилювати ефективність один одного. Партнерство з країнами - не членами Альянсу, є основною складовою політики НАТО і має суттєве політичне і військове значення. Після нападів 11 вересня Північноатлантична рада прийняла рішення щодо перегляду механізмів та вимог програми "Партнерство заради миру" з метою посилення її ефективності в контексті боротьби проти тероризму.

На Празькому саміті глави держав та урядів НАТО висунули декілька конкретних пропозицій щодо подальшого розвитку механізмів Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) і програми "Партнерство заради миру" (ПЗМ) з метою підвищення ефективності використання цих механізмів державами Альянсу і країнами-партнерами у виконанні завдань безпеки ХХІ сторіччя, зокрема, у протидії тероризму. Конкретні заходи передбачають проведення консультацій з питань політики і безпеки, комплексний підхід до питань безпеки в роботі РЄАП і ПЗМ, розширення участі країн-партнерів у процесі прийняття рішень НАТО. Індивідуальні Плани дій Партнерства дають можливість країнам Альянсу розширити дорадчу і практичну допомогу країнам, що йдуть шляхом демократичної перебудови. Плани дій Партнерства дадуть можливість сформувати групи держав Альянсу і країн-партнерів, які спільно працюватимуть над конкретними питаннями. Здійснення Плану дій Партнерства проти тероризму стане першим кроком в цьому напрямку і допоможе РЄАП використати свій потенціал у міжнародних діях проти тероризму.

Рада євроатлантичного партнерства

Рада євроатлантичного партнерства (РЄАП) була сформована в 1997 році і заступила місце Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС). Вона об'єднує 19 членів Альянсу і країни-партнери ¹ в форум для проведення регулярних консультацій і розвитку співпраці.

¹ Албанія, Вірменія, Австрія, Азербайджан, Білорусь, Бельгія, Болгарія, Канада, Хорватія, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Грузія, Німеччина, Греція, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Казахстан, Киргизька Республіка, Латвія, Литва, Люксембург, Молдова, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Росія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Таджикистан, колишня Югославська Республіка Македонія*, Туркменістан, Україна, Велика Британія, Сполучені Штати, Узбекистан.

Засідання РСАП проводяться на рівні послів, міністрів оборони і закордонних справ, періодично – на найвищому рівні. РСАП є багатосторонньою політичною структурою, що забезпечує виконання двосторонніх та індивідуальних програм партнерства, в яких беруть участь країни НАТО і країни - учасниці ПЗМ.

Заходи РСАП доповнюють програму “Партнерство заради миру”. Вони ґрунтуються на дворічному плані дій, що передбачає проведення консультацій і співпрацю в галузях політики і безпеки, регіональних питань, контролю над озброєннями, протидії міжнародному тероризму, підтримки миру, економічних аспектів оборони, планування на випадок надзвичайних ситуацій, наукової діяльності та охорони довкілля.

У 1999 році РСАП відіграла дуже важливу роль як форум для проведення консультацій з питання кризи в Косові. Було проведено декілька надзвичайних нарад, на яких країни-партнери отримували інформацію про стан планування і підготовки НАТО до можливої військової операції в Косові, а також обмінювались думками щодо розвитку подій під час та після конфлікту.

Діяльність РСАП охоплює багато галузей. Одним з прикладів є заснування в штаб-квартирі НАТО Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи. Пропозицію щодо створення такого центру висунула Російська Федерація. Центр розпочав роботу в червні 1998 року як центральна організація координації заходів країн -членів РСАП у разі природних або технологічних катастроф. Невдовзі після відкриття Центр взяв активну участь у координації допомоги західним регіонам України, що постраждали від повені. В 1999 році Центр забезпечував підтримку діяльності Верховного комісара ООН у справах біженців і здійснював координацію гуманітарної допомоги, яку надавали члени НАТО і країни-партнери для подолання кризової ситуації з біженцями в Албанії та сусідніх країнах.

Ще один напрямок роботи РСАП – розвиток практичної регіональної співпраці в галузі безпеки, зокрема, проведення тематичних семінарів у різних країнах. Інші практичні ініціативи стосуються заходів, спрямованих на знищення протипіхотних мін, скорочення накопиченої легких озброєнь та стрілецької зброї і боротьби з тероризмом.

12 вересня 2001 року послы країн РСАП провели засідання після терористичних нападів на Сполучені Штати і ухвалили заяву, в якій висловили солідарність з народом Сполучених Штатів, беззастережно засудили варварські терористичні напади та зобов'язалися боротися проти загрози тероризму. Співпраця у цій галузі отримала додатковий імпульс на Празькому саміті, коли було затверджено План дій Партнерства проти тероризму (див. Розділ III).

Партнерство заради миру

Програма “Партнерство заради миру” була започаткована НАТО в січні 1994 року з метою посилення стабільності та безпеки в Європі. Запрошення взяти участь в програмі “Партнерство заради миру” було надіслано всім державам - членам Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) і країнам- учасницям Наради з безпеки і співробітництва в Європі (пізніше перейменованої в ОБСЄ), які бажали і могли взяти участь у програмі.

З того часу запрошення приєднатися до ПЗМ прийняли 30 країн. Після приєднання трьох учасниць ПЗМ (Чеської Республіки, Угорщини і Польщі) до Альянсу кількість країн-партнерів зменшилась до 27. Заходи, в яких беруть участь країни-партнери, визначаються в Індивідуальних програмах партнерства (ІПП), які розробляються спільно.

Програма “Партнерство заради миру” спрямована на розвиток співпраці в галузі оборони, але діалог і співробітництво розвивається і в інших галузях, що дає можливість створити реальні партнерські відносини між кожною країною і НАТО. ПЗМ стала постійною важливою складовою європейської архітектури безпеки. Програма допомагає розвивати і поглиблювати політичну і військову співпрацю в євроатлантичному регіоні, зміцнювати стабільність і безпеку на основі практичного співробітництва і демократичних принципів, які є наріжним каменем НАТО. Згідно з Рамковим документом ПЗМ, підписаним главами держав та урядів країн Альянсу водночас з підписанням Запрошення до участі в ПЗМ, НАТО зобов’язується проводити консультації з будь-якою країною-партнером, якщо остання вважає, що існує загроза її територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці.

Всі члени ПЗМ є водночас членами Ради євроатлантичного партнерства (РСАП), яка забезпечує механізм для розвитку співпраці між НАТО і країнами-партнерами. Проте програма “Партнерство заради миру” має свою власну структуру і процедури. Вона ґрунтується на двосторонніх відносинах між НАТО і кожною з країн-учасниць ПЗМ.

Рамковий документ ПЗМ визначає конкретні напрямки діяльності країн-учасниць. Вони є такими:

- забезпечення прозорості планування і формування бюджету в галузі оборони;
- забезпечення демократичного контролю над збройними силами;
- забезпечення військових ресурсів і відповідного рівня готовності збройних сил для участі в операціях під егідою ООН і /або ОБСЄ;
- розвиток військової співпраці з НАТО з метою спільної участі в плануванні, підготовці та військових навчаннях для розвитку можливостей учасниць ПЗМ брати участь у виконанні миротворчих, рятувально-пошукових і гуманітарних операцій, а також в інших узгоджених заходах;
- забезпечення довгострокового розвитку збройних сил, спроможних здійснювати військові операції разом із країнами Альянсу.

У Рамковому документі також зазначається, що активна участь у програмі “Партнерство заради миру” матиме важливе значення в еволюційному процесі приєднання нових країн до Альянсу. Чеська Республіка, Угорщина і Польща були активними учасницями ПЗМ до вступу в НАТО. Країни-кандидати, що здійснюють План підготовки до членства, є також активними учасниками ПЗМ.

Рамковий документ ПЗМ зобов’язує НАТО розвивати разом із країнами-партнерами Процес планування та оцінки сил, призначений для оцінки та визначення тих сил і ресурсів, які можуть бути задіяними при проведенні багатонаціональних військових навчань або операцій, що здійснюються спільно зі збройними силами країн Альянсу.

Процес планування та оцінки сил став важливим чинником розвитку співпраці між країнами-партнерами під час проведення в колишній Югославії миротворчих операцій під проводом НАТО. Він сприяє розвитку механізму політичних консультацій у межах ПЗМ і більш активному залученню країн-партнерів до процесу планування і прийняття рішень. Він також є важливою складовою підготовки запрошених країн і держав-кандидатів до членства в Альянсі.

На Мадридському саміті 1997 року країни НАТО ухвалили рішення щодо вдосконалення ПЗМ на засадах самовизначення і загальної відкритості, з метою розвитку широких партнерських зв'язків. Вдосконалення ПЗМ спрямовані на:

- посилення елементу політичних консультацій в ПЗМ;
- активне залучення країн-партнерів до процесу прийняття рішень і планування ПЗМ;
- розвиток оперативної ролі ПЗМ.

Рішення, прийняті на Вашингтонському саміті в 1999 році, зокрема, ухвалення Рамкового документа з політично-військових питань для операцій ПЗМ під проводом НАТО та Концепції оперативної спроможності, сприяли подальшому розвитку ПЗМ. Обидві ініціативи спрямовані на посилення оперативної ролі партнерства.

Концепція оперативної спроможності має поглибити співпрацю збройних сил Альянсу і країн-партнерів у здійсненні майбутніх спільних операцій під проводом НАТО. Вона забезпечує зв'язок між звичайним співробітництвом у контексті ПЗМ і процесом формування збройних сил НАТО, який здійснюється в кризових ситуаціях.

На Вашингтонському саміті в квітні 1999 року, на якому було ухвалено нову Стратегічну концепцію НАТО, програма партнерства була визнана одним з головних завдань Альянсу в галузі безпеки. "Партнерство заради миру", разом із механізмом врегулювання кризових ситуацій, є важливим чинником безпеки і стабільності в євроатлантичному регіоні.

Подальше вдосконалення ПЗМ передбачає заходи, спрямовані на розвиток системи освіти і підготовки збройних сил в межах Програми вдосконалення освіти і підготовки, розробленої з метою розвитку оперативної сумісності, поглиблення співпраці та діалогу в галузі безпеки і оборони в країнах-партнерах і державах Альянсу, а також для оптимізації використання людських та інших ресурсів.

ПЗМ робить суттєвий внесок в ініціативу НАТО щодо Південно-Східної Європи, і слугує зразком для розвитку співпраці на регіональному рівні. Країни вищезгаданого регіону розробили Спільний аналіз проблем і можливостей у галузі безпеки Південно-Східної Європи, в якому представлено спільне бачення ризиків і загроз безпеці. На основі цього документа буде розроблено програму спільних заходів для подолання регіональних проблем. Для посилення практичних аспектів співробітництва було створено Керівну групу з питань співпраці у галузі безпеки Південно-Східної Європи.

РСАП та ПЗМ сприяли зміцненню стабільності та безпеки в усіх країнах євроатлантичного регіону. Відповідно до рішень Празького саміту, їх роль буде зростати в забезпеченні співпраці з НАТО, розвитку діалогу і якнайбільшого залучення країн-партнерів до процесу планування, проведення і нагляду за здійсненням проектів і заходів, в яких вони братимуть участь.

НАТО - Росія

Міжнародна боротьба проти тероризму відіграла роль каталізатора в розвитку відносин між НАТО і Росією. У травні 2002 року на Римському саміті НАТО - Росія було прийнято рішення щодо створення Ради НАТО - Росія. Цей орган об'єднує 19 країн НАТО і Росію в новому форматі та створює умови для визначення і здійснення заходів, спрямованих на вирішення питань, що становлять спільний інтерес. На Празькому саміті лідери країн Альянсу висловили задоволення досягненнями у розвитку відносин з Росією і перспективами подальшої практичної співпраці.

Нова Рада визначила головні напрямки співпраці: боротьба проти тероризму, врегулювання кризових ситуацій і протидія поширенню зброї масового знищення. Співпраця розвивається в багатьох напрямках, зокрема, в галузях оборонної реформи, проведення миротворчих і рятувально-пошукових операцій, планування на випадок надзвичайних ситуацій і забезпечення протиракетної оборони. Рада НАТО - Росія забезпечує розвиток відносин між Альянсом і Росією на основі спільної діяльності й механізму консультацій.

Розвиток відносин з Росією

З моменту закінчення холодної війни НАТО приділяла велику увагу розвитку відносин з Росією, роль якої є надзвичайно важливою для будь-якої комплексної системи європейської безпеки. Росія була одним із засновників Ради північноатлантичного співробітництва в 1991 році, приєдналася до ПЗМ в 1994 році й розвивала практичну співпрацю з Альянсом в конкретних галузях. У 1997 році країни НАТО і Росія підписали Основоположний акт про взаємні відносини, співробітництво і безпеку, який засвідчив спільні наміри щодо розбудови системи тривалого і загального миру в євроатлантичному регіоні та закріпив засади розвитку міцних партнерських відносин.

Згідно з Основоположним актом було створено Постійну спільну раду НАТО - Росія, що стала форумом для проведення регулярних консультацій з питань безпеки, які становлять спільний інтерес. Метою діяльності цього органу був розвиток взаємодовіри та подолання застарілих стереотипів шляхом проведення діалогу та через розвиток комплексної програми співпраці в галузі безпеки і оборони.

18 травня 1998 року було відкрито місію Росії в НАТО, що мала забезпечувати зв'язок та співробітництво. 20 лютого 2001 року в Москві відкрився Інформаційний офіс НАТО, діяльність якого забезпечувала поглиблення розуміння Альянсу і поширення інформації про нього в Росії.

Військова місія зв'язку НАТО відкрилась також у Москві 27 травня 2002 року. Завданням місії було підвищення рівня прозорості та розвиток практичної співпраці між Міністерством оборони Росії і військовим керівництвом НАТО.

Одним з найяскравіших прикладів успіху співпраці стала спільна участь в операції щодо забезпечення миру і стабільності на Балканах. Військові Росії і країн НАТО успішно співпрацюють з 1996 року, спочатку в Силах втілення (ІФОР), а потім в Стабілізаційних силах (СФОР) в Боснії та Герцеговині, які забезпечують підтримку діяльності міжнародного співтовариства, спрямованої на встановлення тривалого миру і стабільності в регіоні. Постійний розвиток співпраці між НАТО і Росією в цій важливій галузі, незважаючи на політичні розбіжності, що виникли в результаті рішення НАТО розпочати військову операцію для припинення конфлікту в Косові у 1999 році, є свідченням спільності цілей і політичної відповідальності за втілення Дейтонської мирної угоди 1995 року.

НАТО і Росія спільно забезпечують діяльність сил в Косові (КФОР), сформованих в 1999 році після проведення військової кампанії НАТО, яка мала припинити насильство, етнічні чистщення, репресії стосовно албанської меншості в Косові. Росія відіграла важливу дипломатичну роль в припиненні косівського конфлікту. Участь російських військових у КФОР була визначена в угоді з НАТО, підписаній в Гельсінкі, після укладення Військово-технічної угоди, яку підписали НАТО та югославське військове командування 9 червня 1999 року, та прийняття Радою Безпеки ООН Резолюції 1244 від 12 червня, що забезпечувала присутність міжнародних сил безпеки в Косові. Російський військовий контингент в силах СФОР і КФОР є найбільшим з формувань, які надають країні, що не є членами Альянсу.

Комплексна програма співпраці успішно виконується і в інших галузях. Приклади наведені нижче.

Співпраця в галузі оборони.

В результаті співпраці між НАТО і Росією в здійсненні оборонної реформи 2 липня 2002 року в Москві відкрився центр консультацій і підготовки, діяльність якого спрямована на вирішення питань військових, які нещодавно були звільнені в запас або мають звільнитися в результаті проведення військової реформи.

Планування на випадок надзвичайних ситуацій і подолання наслідків катастроф

20 березня 1996 року в Москві представники НАТО і Російське міністерство надзвичайних ситуацій і подолання наслідків природних катастроф підписали Меморандум про домовленість з питань співпраці НАТО і Росії в галузі надзвичайних ситуацій і подолання наслідків катастроф. Меморандум має сприяти розвитку можливостей для спільних дій в надзвичайних ситуаціях, наприклад, у разі землетрусів або повеней, а також забезпеченню координації зусиль, спрямованих на прогнозування і вчасне попередження природних катастроф.

Росія бере активну участь у заходах з планування на випадок надзвичайних ситуацій, які НАТО проводить в межах ПЗМ, і неодноразово проводила семінари, конференції та військові навчання на своїй території. В 1997 році Керівний комітет НАТО з планування на випадок надзвичайних ситуацій, який надає дорадчу допомогу Північноатлантичній раді з питань, що знаходяться в його компетенції, став першим комітетом НАТО, який провів своє засідання в Москві. В 1997 році розпочався спільний пілотний проект з використання супутникових технологій для подолання наслідків катастроф.

За пропозицією Росії в 1998 році у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі було створено Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи для забезпечення координації діяльності країн-партнерів в умовах надзвичайних ситуацій. Центр відіграв важливу роль під час врегулювання кризової ситуації з косівськими біженцями і успішно виконував свої завдання в інших випадках, наприклад, під час повені в Західній Україні.

Морські рятувально-пошукові операції

Після трагічної загибелі російського підводного човна “Курськ” 12 серпня 2000 року, НАТО і Росія підписали в грудні того ж року робочу програму співпраці при проведенні морських рятувально-пошукових операцій. З того часу обидві сторони досягли значного прогресу в розвитку співпраці, прозорості й взаємодовіри у цій галузі.

Співпраця в галузі науки і охорони довкілля

Після підписання Меморандуму про співпрацю в галузі науки і технологій між НАТО і Російським міністерством науки і технологій 28 травня 1998 року була розроблена комплексна програма співпраці в галузі наукових досліджень і охорони довкілля. Програма, керівництво якою забезпечує Комітет з питань співпраці в галузі науки і технологій, передбачає спільні заходи в трьох конкретних галузях, що становлять особливий інтерес для Росії, а саме: фізика плазми, біотехнології рослин, прогнозування та запобігання природним і технологічним катастрофам.

У межах Наукової програми НАТО російські вчені отримали понад 1000 грантів. Натівська програма наукових стипендій і грантів забезпечує підтримку науковців та дослідників, а також сприяє співпраці між науковцями Росії і країн НАТО в межах здійснення окремих дослідницьких проектів.

Протидія новим загрозам безпеці

Росія і НАТО регулярно проводять консультації з питань загроз безпеці, таких як тероризм, поширення ядерної, біологічної, хімічної та радіологічної зброї і технологій створення балістичних ракет. Після подій 11 вересня 2001 року співпраця Росії та НАТО в цій галузі набула нового виміру.

НАТО і Росія об'єднали зусилля в боротьбі проти тероризму і регулярно проводять зустрічі експертів з цих питань. Цивільні й військові фахівці взяли участь у конференції високого рівня “Роль військових у боротьбі проти тероризму”, співорганізаторами якої були НАТО і Російське міністерство оборони. Конференція відбулася в Римі в Оборонному коледжі НАТО 4 лютого 2002 року. Інші конференції, спільно організовані НАТО і Росією, проводились для обговорення соціальних і психологічних наслідків тероризму (березень 2002), нових проблем та їх можливих політичних вирішень після подій 11 вересня (липень 2002), а також для визначення перспектив співпраці між НАТО і Росією в межах боротьби з тероризмом (листопад 2002).

Антитерористичні заходи включають і наукову співпрацю. Робочий семінар “Соціальні та психологічні наслідки терористичних дій із застосуванням хімічної, біологічної та радіологічної зброї” відбувся в березні 2002 року.

Згідно з Римською декларацією від 28 травня 2002 року, НАТО і Росія прийняли рішення продовжити розвиток співпраці в цій галузі, зокрема, провести спільний аналіз терористичної загрози в євроатлантичному регіоні.

Після проведення конференції в Римі у лютому 2002 року фахівці НАТО і Росії продовжили обговорення ролі військових в боротьбі проти тероризму на спільній конференції, що відбулася 9 грудня 2002 року в російському міністерстві оборони. Цивільні та військові посадовці високого рівня, політики і науковці з Росії і країн НАТО обговорювали військові стратегії в боротьбі з міжнародним тероризмом, військові концепції і функції, методи врегулювання кризових ситуацій і подолання їх наслідків, питання ресурсного забезпечення військових навчань і підготовки військового персоналу.

Шлях до Римського саміту і створення Ради НАТО - Росія

Події 11 вересня 2001 року привернули увагу до необхідності вироблення комплексного і узгодженого підходу в реагуванні на спільні загрози. Після проведення надзвичайного засідання Постійної спільної ради НАТО - Росія 12 вересня Росія і НАТО зробили спільну заяву, в якій закликали “міжнародне співтовариство об'єднатися в боротьбі проти тероризму”.

3 жовтня 2001 року російський президент Володимир Путін і Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон зустрілися в Брюсселі для обговорення можливостей поглиблення співпраці між НАТО і Росією. Подальші контакти на вищому рівні створили умови для ініціативи, проголошеної міністрами закордонних справ на засіданні ПСР 7 грудня 2001 року в Брюсселі, щодо створення нової ради для визначення напрямків спільної діяльності і наповнення партнерських відносин між НАТО і Росією новим змістом.

На засіданні ПСР в Рейк'явіку 14 травня 2002 року міністри закордонних справ ухвалили спільну декларацію “*Відносини НАТО - Росія: нова якість*”, яка була підписана главами держав та урядів і Генеральним секретарем НАТО на саміті НАТО - Росія, що відбувся 28 травня 2002 року.

В Римській декларації, згідно з цілями і принципами, визначеними в Основоположному акті 1997 року, проголошується створення Ради НАТО - Росія, що має забезпечити механізм для проведення консультацій, досягнення консенсусу, розвитку співпраці, прийняття спільних рішень та спільних дій відповідно до всього комплексу питань євроатлантичної безпеки, що становлять спільних інтерес.

Рада НАТО - Росія працює на засадах консенсусу і постійного політичного діалогу з питань безпеки, що має на меті визначення проблем на ранньому етапі, розвиток спільних підходів і, в разі необхідності, проведення спільних заходів. Засідання Ради проводяться щомісяця на рівні послів і військових представників; двічі на рік на рівні міністрів оборони і закордонних справ та начальників штабів, а періодично – на найвищому рівні.

Як Постійна спільна рада НАТО - Росія, так і Рада Росія - НАТО були засновані згідно з Основоположним актом про взаємні відносини, співробітництво і безпеку між НАТО і Росією, який було підписано в Парижі в 1997 році. На відміну від ПСР, яка забезпечувала проведення консультацій та обмін інформацією між НАТО і Росією, РНР забезпечує більш ефективний і гнучкий механізм проведення спільної аналітичної роботи, прийняття спільних рішень і проведення спільних заходів на основі консенсусу між 20 країнами-членами Ради.

РНР проводить роботу і сприяє розвитку співпраці в галузях, що становлять спільний інтерес, визначених в Основоположному акті. Ці галузі є такими: боротьба проти тероризму, врегулювання кризових ситуацій, непоширення зброї масового знищення, контроль над озброєннями і розбудова взаємної довіри, протиракетна оборона, морські рятувально-пошукові операції, військова співпраця і надзвичайні ситуації. РНР створила 4 нові робочі групи, що займаються питаннями тероризму, непоширення зброї масового знищення, протиракетної оборони і аерокосмічного управління. Робоча група з питань підтримки миру, заснована ПСР, продовжує роботу і в новому форматі РНР. Планується визначення інших галузей співпраці.

Україна - НАТО

Комісія Україна - НАТО (КУН) вивчає можливості розвитку нових механізмів і напрямків розширення та поглиблення відносин. На Празькому саміті Комісія Україна - НАТО ухвалила новий План дій Україна-НАТО (див. Розділ III). План передбачає посилення співпраці й розширення консультацій з політичних, економічних та оборонних питань і спрямований на досягнення якісно нового рівня відносин на основі принципів, визначених в Хартії про Особливе партнерство Україна - НАТО.

З часу підписання Хартії про Особливе партнерство (1997) співпраця між Україною і НАТО в галузях політики, економіки, науки, оборони і планування на випадок надзвичайних ситуацій та інших, відігравала важливу роль у забезпеченні регіональної стабільності та безпеки. Вона також сприяла утворенню позиції України в євроатлантичному регіоні. Хартія засвідчила проголошену Україною стратегію подальшої інтеграції в європейські й трансатлантичні

структури та визначила засади для проведення консультацій між Україною і НАТО в таких галузях євроатлантичної безпеки як запобігання конфліктам, планування на випадок надзвичайних ситуацій, підтримка миру і проведення гуманітарних операцій.

Україна почала розвивати партнерські відносини з НАТО відразу після проголошення незалежності в 1991 році. Вона стала активною учасницею Ради північноатлантичного співробітництва (з 1997 року – Ради євроатлантичного партнерства), а в 1994 році стала першою країною Співдружності Незалежних Держав, яка приєдналася до програми “Партнерство заради миру”. Підписання Хартії стало початком нового етапу розвитку відносин між Україною і НАТО і засвідчило визнання важливості стратегічної ролі співпраці між НАТО та Україною.

Північноатлантична рада періодично проводить засідання за участю України на рівні міністрів і послів в межах Комісії Україна - НАТО, створення якої передбачено Хартією. Члени КУН проводять оцінку процесу впровадження Хартії і обговорюють шляхи подальшого розвитку співпраці. Військовий комітет НАТО також проводить регулярні засідання за участю України на рівні начальників штабів та військових представників.

Україна і НАТО проводять політичні консультації з питань безпеки, що становлять спільний інтерес, обговорюють різні аспекти співпраці в процесі оборонної реформи, реструктуризації оборонної промисловості, скорочення збройних сил і конверсії, військової підготовки і допомоги Україні в досягненні оперативної сумісності з НАТО, перепідготовки звільнених у запас військових для адаптації в цивільному секторі економіки, військових навчань для особового складу збройних сил, науки і охорони довкілля.

У 1997 році в Києві відкрився Центр інформації та документації НАТО, що має забезпечувати доступ до інформації про Альянс, інформувати громадськість про нову роль НАТО в період після закінчення холодної війни та про переваги особливого партнерства між НАТО і Україною. В 1999 році Альянс також відкрив в Києві Відділ зв'язків НАТО з метою вдосконалення координації участі України в ПЗМ і надання допомоги в проведенні оборонної реформи.

Підтримка миру

Україна бере активну участь у миротворчій діяльності НАТО на Балканах і в 1996 році надіслала піхотний батальйон (550 військовослужбовців), що разом із представниками держав Альянсу і країн- партнерів забезпечував підтримку миру в Боснії і Герцеговині в складі Сил втілення (ІФОР). Пізніше мотопіхотний батальйон з України брав участь в операції Сил стабілізації (СФОР).

Україна зробила важливий внесок у миротворчу діяльність міжнародного співтовариства в Косові й надала вертолітну ескадрилью та мотопіхотний батальйон. У липні 2000 року в цьому регіоні було розгорнуто новостворений польсько-український батальйон, який виконував важливі завдання в миротворчій операції під проводом НАТО.

Оборонна реформа і військова співпраця

Співпраця України з НАТО сприяє визначенню і розвитку тих напрямків реформ, які Україна має здійснити, аби посилити свою роль в євроатлантичних структурах безпеки. Спільна робоча група з питань оборонної реформи Україна - НАТО була створена для допомоги Україні в розробці реалістичних цілей і планів на основі національних вимог. Такий підхід та участь у Процесі планування та оцінки сил ПЗМ дають можливість чітко визначити пріоритети відповідно до наявних фінансових ресурсів.

Спільна робоча група також опікується питаннями наслідків оборонної реформи, зокрема, підготовкою цивільного персоналу для роботи в міністерстві оборони України і організацією стажування українських військовослужбовців у столицях держав НАТО. В межах допомоги Україні в реформуванні збройних сил НАТО організувала програми перепідготовки для військовослужбовців, які включають курси іноземних мов, менеджменту в галузях оборонного планування, кадрового забезпечення і оборонної конверсії.

Дуже важливим аспектом співпраці проведення оборонної реформи є питання надлишкових озброєнь і боезапасів, які підлягають утилізації. Створений у липні 2002 року Цільовий фонд ПЗМ дає можливість виконати проект, в межах якого буде утилізовано 400 000 протипіхотних мін.

Протистояння новим загрозам безпеці, боротьба з тероризмом і поширенням зброї масового знищення є ще одним важливим аспектом співпраці між НАТО і Україною. Україна першою з країн-партнерів підтримала рішення НАТО щодо задіяння Статті 5 Північноатлантичного договору після терористичних нападів 11 вересня 2001 року і відкрила свій повітряний простір для літаків держав Альянсу, які виконували завдання в межах антитерористичної операції в Афганістані. Українська стратегічна транспортна авіація відіграла важливу роль в транспортному забезпеченні цієї операції.

У межах подальшого поглиблення співпраці в липні 2002 НАТО і Україна підписали Меморандум про забезпечення підтримки операціям НАТО.

Подолання наслідків катастроф

Україна активно співпрацює з НАТО в галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій. Аварія на водоочисних спорудах у Харкові в 1995 році стала наочним прикладом важливості співпраці в цій галузі. У відповідь на запит, надісланий урядом України, держави НАТО відразу надіслали необхідні ресурси і спеціалістів для надання допомоги в районі, що постраждав від аварії.

З того часу Україна регулярно проводить зустрічі з фахівцями НАТО для обговорення можливих напрямків співпраці в цій галузі. Підписання в 1997 році Меморандуму про домовленість щодо планування на випадок надзвичайних ситуацій та готовності до ліквідації наслідків катастроф ще раз засвідчило важливість цього аспекту співробітництва.

НАТО і Україна зосереджують свою увагу на практичних аспектах планування на випадок надзвичайних ситуацій, проведенні спільних навчань у цій галузі, що дає можливість Україні перевірити на практиці ефективність ресурсів і методів та застосувати досвід, набутий під час боротьби з повеннями і подолання наслідків чорнобильської катастрофи. Головною метою цих заходів є посилення регіональної спроможності долати наслідки надзвичайних ситуацій.

У листопаді 1998 року співпраця з НАТО в цій галузі знову була випробувана на практиці, коли тривалі зливи призвели до розливу річки Тиса в Західній Україні. Держави НАТО і країни-партнери негайно відреагували на запит України і надали ефективну допомогу регіону, що постраждав від повені.

Через два роки широкомасштабні навчання “Закарпаття - 2000” були проведені в Ужгороді (Західна Україна) – регіоні, який за останні роки неодноразово потерпав від наслідків природних катастроф. Під час навчань перевірялися на практиці різні аспекти подолання наслідків катастроф, зокрема, розвідка, рятувально-пошукові методики, засоби очищення води і знешкодження токсичних речовин.

Наука і охорона довкілля

Участь України в проектах співпраці в межах Наукової програми НАТО почалася в 1991 році. З того часу українські науковці отримали понад 500 грантів.

Фінансове забезпечення проекту розвитку комп'ютерної мережі дало можливість вдосконалити якість зв'язку в Україні, надати науковим і освітнім закладам доступ до Інтернету і створити основу інфраструктури для ефективного забезпечення освітньо-дослідницької діяльності в країні. Для визначення можливих напрямків поглиблення співпраці у цій галузі і активізації участі в науковій програмі було створено Спеціальну робочу групу з питань наукової співпраці Україна - НАТО.

НАТО - ЄС

Події 11 вересня 2001 року засвідчили важливість розвитку співпраці між ЄС і НАТО в галузях, що становлять спільний інтерес, з метою забезпечення ефективного військового реагування і врегулювання кризових ситуацій. На Празькому саміті лідери країн НАТО підтвердили свої наміри щодо подальшого розвитку співпраці НАТО - ЄС, ефективність якого була доведена на практиці під час спільних заходів, спрямованих на відновлення миру і стабільності на Балканах. Важливість прозорих і міцних відносин між двома організаціями стала очевидною після подій 11 вересня. Лідери держав НАТО підтвердили свою готовність розвивати стратегічне партнерство на основі узгоджених Альянсом рішень щодо участі країн, які не є членами Європейського Союзу.

Після Празького саміту були зроблені важливі кроки на шляху розвитку партнерства з врахуванням резолюції ЄС щодо вирішення питання участі країн в європейських операціях. На засіданні, що відбулося 13 грудня 2002 року, члени Північноатлантичної ради зробили заяву щодо надання ЄС доступу до колективних ресурсів і сил країн НАТО для проведення операцій, в яких Альянс як організація не братиме участі. На підтримку цього рішення був розроблений пакет практичних заходів.

Цього дня Генеральний секретар лорд Робертсон зробив заяву, в якій підтвердив, що НАТО і Європейський Союз зробили важливий крок вперед у розвитку стратегічного партнерства між двома організаціями. Він повідомив, що Північноатлантична рада ухвалила ряд рішень, спрямованих на розвиток прозорих, активних відносин з ЄС і забезпечення підтримки операцій ЄС, в яких Альянс не братиме військової участі, згідно з рішеннями Вашингтонського саміту 1999 року. Ці рішення спрямовані на розвиток положень угоди, ухваленої Європейською радою, щодо реалізації домовленостей, досягнутих в Ніцці, стосовно задіяння європейських членів Альянсу (які не є членами ЄС) в операціях, що проводитиме ЄС із застосуванням ресурсів НАТО.

Спільна Декларація Європейського Союзу і НАТО щодо подальшого розвитку співпраці була підписана 16 грудня 2002 року. Декларація щодо Європейської політики безпеки і оборони (ЄПБО) визначає засади співробітництва між двома організаціями в галузях врегулювання кризових ситуацій і запобігання конфліктам. У Декларації викладені політичні принципи співпраці НАТО - ЄС і умови доступу Європейського Союзу до ресурсів НАТО при проведенні європейських військових операцій. Текст Декларації наведений в Розділі III.

Еволюція Європейської системи безпеки і оборони

Наміри Альянсу щодо посилення європейської складової НАТО пов'язані з розвитком ефективної Європейської системи безпеки і оборони, яка відповідатиме потребам Європи і сприятиме посиленню безпеки країн Альянсу. Європейські члени НАТО мають взяти на себе більшу відповідальність за свою безпеку, що сприятиме врівноваженню системи трансатлантичних зв'язків, і отже, зміцненню Альянсу в цілому.

Процес розвитку Європейської системи безпеки і оборони відбувався протягом останніх десяти років.

На початку 1990-х років стала очевидною потреба збалансувати відносини між Європою і Північною Америкою та забезпечити більшу частку відповідальності європейських членів Альянсу за власну безпеку. Європейські країни розпочали процес розбудови суто європейської військової потужності з урахуванням необхідності уникнути дублювання командних структур, механізмів планування і військових ресурсів, які вже існували в НАТО. Водночас ці країни мали забезпечити свій внесок у виконання місій і завдань Альянсу. Такий підхід відповідав намірам Європейського Союзу щодо розвитку Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і потреби в забезпеченні справедливого розподілу відповідальності між північноамериканськими та європейськими членами НАТО.

Процес розвитку Європейської системи безпеки і оборони в Альянсі є невід'ємною частиною трансформації політичних та військових структур НАТО. Водночас він є частиною процесу розвитку європейської обороноспроможності в контексті Європейської політики безпеки і оборони ЄС. Обидва процеси розвиваються на основі Маастрихтських договорів ЄС 1992 року, домовленостей, досягнутих в Амстердамі (1997 рік) і Ніцці (2000 рік), а також рішень, прийнятих Альянсом на самітах, що проводились у Брюсселі (1994), Мадриді (1997) і Вашингтоні (1999).

Маастрихтський договір, зокрема, передбачає розвиток Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і *“поетапне створення спільної політики оборони, що з часом може привести до створення спільної системи оборони”*. У Маастрихті також була досягнута домовленість щодо ролі Західноєвропейського Союзу (ЗЄС) як активного учасника загальноєвропейських процесів, визначених Маастрихтським договором, і прийняте звернення до ЗЄС щодо розвитку і практичного втілення рішень Європейського Союзу, пов'язаних з оборонними аспектами. Держави - члени ЗЄС також провели засідання в Маастрихті й підтримали рішення щодо створення Європейської системи безпеки і оборони і необхідності посилити відповідальність європейських країн у забезпеченні оборони.

У січні 1994 року глави держав та урядів НАТО схвалили рішення Маастрихтського договору (який набув чинності) і Європейського Союзу щодо створення політики безпеки і оборони, спрямовані на посилення європейської складової Альянсу і вдосконалення системи євроатлантичної безпеки. Вони підтвердили, що Альянс залишається головним форумом для проведення консультацій між його членами і узгодження політики в галузі безпеки і оборони відповідно до зобов'язань, визначених Північноатлантичним договором. Вони також схвалили нові напрямки співпраці між НАТО і Західноєвропейським Союзом. Лідери Альянсу засвідчили свою готовність надати ресурси НАТО для операцій ЗЄС в межах виконання положень Спільної зовнішньої політики і політики безпеки та відповідно до рішень Північноатлантичної ради.

Глави держав та урядів НАТО доручили Північноатлантичній раді розглянути можливі напрямки розвитку і трансформації політичних і військових структур Альянсу з метою підвищення ефективності виконання місій НАТО, миротворчих операцій, зокрема, з урахуванням нових реалій Європейської системи безпеки і оборони, що знаходиться в процесі формування.

У межах цього процесу було розроблено концепцію Багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил (БООТС). Концепція БООТС має забезпечити створення більш гнучких збройних сил, здатних до швидкого розгортання і спроможних виконувати нові завдання відповідно до всього комплексу місій Альянсу, а також сприяти ефективному використанню ресурсів НАТО в операціях Європейського Союзу.

На засіданнях міністрів закордонних справ і оборони, що відбулися в Берліні й Брюсселі у червні 1996 року, були підтверджені зобов'язання НАТО щодо розбудови Європейської системи безпеки і оборони, спрямованої на забезпечення можливостей європейських союзників робити

адекватний внесок в ефективне виконання завдань Альянсу. ЄСБО також сприятиме ефективності незалежних дій європейських країн і одночасному розвитку трансатлантичного партнерства. На засіданні в Берліні міністри оборони ухвалили конкретні рішення щодо подальшої роботи в цій галузі.

На саміті в Мадриді в липні 1997 року глави держав та урядів НАТО схвалили досягнення в розвитку ЄСБО в межах Альянсу. Вони доручили Північноатлантичній раді прискорити завершення розробки ЄСБО у співпраці із ЗЄС. На час проведення саміту в Вашингтоні в квітні 1999 року цю роботу було майже завершено.

Наступний рік став часом нових досягнень в цій галузі. Зокрема, уряди країн ЄС і ЗЄС ухвалили рішення щодо керівної ролі ЄС в подальшому розвитку Європейської політики безпеки і оборони та відповідних структур. До кінця 2000 року виконання завдань, які раніше виконував ЗЄС, було покладено на Європейський Союз. Були досягнуті домовленості щодо відповідальності ЗЄС у цій галузі з урахуванням скорочення структури ЗЄС і обмежених можливостей його секретаріату.

У квітні 1999 року глави держав та урядів Альянсу провели зустріч у Вашингтоні, на якій обговорювали розвиток Європейської системи безпеки і оборони в межах НАТО. Лідери Альянсу обговорили такі питання:

- засоби розвитку ефективного механізму спільних консультацій, розвитку співпраці й прозорості відносин між Європейським Союзом і Альянсом на основі принципів, визначених НАТО і ЗЄС;
- участь європейських членів Альянсу (які не є членами ЄС);
- практичні механізми забезпечення доступу ЄС до ресурсів НАТО.

Визначені на Вашингтонському саміті принципи, які лягли в основу розвитку ЄСБО, є такими:

- Альянс визнає наміри Європейського Союзу щодо створення умов для незалежних дій, прийняття рішень і проведення військових операцій, в яких Альянс як організація не братиме участь.
- Для забезпечення подальшого розвитку цього процесу НАТО і ЄС мають розвивати ефективні засоби проведення спільних консультацій, поглиблення співпраці і забезпечення прозорості відносин на основі механізмів співробітництва, створених НАТО та ЗЄС.
- Лідери Альянсу схвалили наміри членів ЄС та інших європейських країн НАТО щодо розбудови їх обороноспроможності в контексті нових місій, без зайвого дублювання існуючих структур.
- Лідери Альянсу засвідчили важливість забезпечення активного задіяння європейських союзників (які не є членами ЄС) в проведенні операцій ЄС на основі домовленостей, досягнутих із ЗЄС. Вони також визнали обґрунтованість заінтересованості Канади щодо участі в таких операціях за певних умов.

- Лідери Альянсу визнали необхідність подальшого розвитку рішень, ухвалених в Берліні в 1996 році, зокрема, в галузі використання відокремлюваних, але не окремих, військових сил та ресурсів НАТО для проведення операцій ЄС.

Домовленості “Берлін плюс”

На основі вищезгаданих принципів було розроблено конкретні домовленості між НАТО і ЄС (відомі як “Берлін плюс”), які стосуються умов проведення операцій НАТО і збереження цілісності командної структури Альянсу і, зокрема, регулюють такі питання:

- забезпечення доступу ЄС до структур планування НАТО, що можуть бути використані для військового планування операцій ЄС;
- умови надання попередньо визначених спільних військових сил і ресурсів НАТО для здійснення операцій під егідою ЄС;
- визначення можливих варіантів забезпечення командування операціями ЄС і подальший розвиток функцій заступника Верховного головнокомандувача об'єднаними збройними силами НАТО в Європі з метою забезпечення ефективного виконання його європейських завдань;
- подальша трансформація системи оборонного планування НАТО з метою забезпечення комплексного розвитку збройних сил, що будуть використовуватися в операціях під егідою ЄС.

Розвиток відносин НАТО - ЄС

Домовленості щодо співпраці між НАТО і ЗСЄ, досягнуті в період з 1991 до 2000 років, заклали засади стратегічного партнерства між НАТО та Європейським Союзом. Зустріч на вищому рівні, яку керівники Великої Британії та Франції провели в Сен-Мало в грудні 1998 року, надала нового імпульсу розвитку цих відносин. Лідери Великої Британії та Франції погодились, що Європейський Союз “повинен мати спроможність до автономних дій, яка буде забезпечуватись відповідними збройними силами, механізмом прийняття рішень щодо їх задіяння і готовністю до ухвалення таких рішень в умовах міжнародної кризи” і зробили Спільну заяву щодо намірів забезпечити практичне виконання цих завдань Європейським Союзом. Це рішення стало початком розробки конкретних заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Нові напрямки роботи, визначені в Сен-Мало, зробили можливим подальший прогрес. Після 1 травня 1999 року, коли набув чинності Амстердамський договір, члени Ради Європи провели зустріч в Кельні (червень 1999 року), на якій ухвалили рішення надати ЄС засоби і ресурси, необхідні для впровадження спільної Європейської політики безпеки і оборони. Функції, які взяв на себе ЗСЄ, були поступово передані Європейському Союзу.

У цей перехідний період НАТО продовжувала співпрацювати з ЗСЄ над завершенням і практичним втіленням домовленостей, спрямованих на вдосконалення механізмів співпраці між двома організаціями в умовах проведення операції з врегулювання кризи під егідою ЗСЄ із

використанням сил і ресурсів НАТО. Подальша робота була спрямована на вдосконалення механізмів застосування вищезгаданих ресурсів та обміну інформацією. Були розроблені спільні процедури перевірки та оцінки. У лютому 2000 року НАТО і ЗЄС провели спільні навчання з врегулювання кризових ситуацій.

Відносини між НАТО та ЄС набули нового виміру, коли подальша відповідальність за впровадження ЄСБО була покладена на ЄС. Нові відносини розвивалися з урахуванням змін, що відбувалися в обох організаціях.

На засіданні Ради Європейського Союзу, яке відбулося в грудні 1999 року в Гельсінкі, були проголошені “Головні завдання” для держав - членів ЄС в галузі розвитку військової спроможності для проведення операцій з врегулювання кризових ситуацій. Відповідно до Головних завдань, ЄС має забезпечити до 2003 року розгортання збройного контингенту (до 60 000 особового складу), що буде спроможним виконувати протягом року, щонайменше, повний комплекс так званих Пітерсберзьких завдань, визначених Амстердамським договором 1997 року. Ці завдання передбачають виконання гуманітарних і рятувальних операцій; операцій з підтримки миру, врегулювання кризових ситуацій, а також миротворчу діяльність. Вищезгаданий європейський контингент буде призначений для виконання військових операцій під егідою ЄС з метою врегулювання міжнародної кризи в тих випадках, коли НАТО як організація не буде задіяна.

Окрім цього, ЄС прийняв рішення щодо створення постійних політичних та військових структур, таких як Комітет з питань політики і безпеки, Військовий комітет і Військовий штаб, для забезпечення політичного і стратегічного керівництва при проведенні таких операцій. ЄС ухвалив рішення щодо розвитку процесу консультацій, співпраці і забезпечення прозорості відносин з НАТО, а також щодо поглиблення діалогу, консультацій і співпраці з європейськими членами НАТО, які не є членами ЄС, в галузях, пов'язаних з розвитком Європейської політики безпеки і оборони та врегулюванням кризових ситуацій.

Розвиток відносин НАТО - ЄС після 1999 року

Діалог між Альянсом та Європейським Союзом постійно розвивається відповідно до рішень, ухвалених у Вашингтоні та пізніше, з урахуванням змін, що відбуваються в ЄС. Чергові досягнення в цій галузі були визнані під час засідання Європейської ради в Ніцці, присвяченого ключовим питанням задіяння європейських членів Альянсу (які не є членами ЄС) в операції, що будуть проводитись під егідою ЄС із застосуванням ресурсів НАТО, та засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів, що відбулося в грудні 2000 року в Брюсселі. Міністри закордонних справ країн Альянсу заявили, що вони підтримують діяльність членів ЄС, спрямовану на зміцнення партнерських відносин між НАТО та ЄС в галузі врегулювання кризових ситуацій. Обидві організації визнали необхідність продовжувати розвиток співпраці і консультацій з питань безпеки, оборони і врегулювання кризових ситуацій з метою забезпечення ефективного військового реагування на кризу.

У липні 2000 року НАТО та Секретаріат Ради ЄС підписали тимчасову угоду між двома організаціями стосовно обміну секретною інформацією і відповідних засобів безпеки. Обидві організації нині працюють над завершенням розробки постійної угоди в цій галузі.

З другої половини 2000 року експерти Альянсу почали надавати дорадчу допомогу фахівцям ЄС з військових і технічних аспектів формування каталогу сил і ресурсів, необхідних для виконання Головних завдань ЄС. Ця робота проводилась у межах підготовки до Наради з питань розвитку обороноспроможності ЄС, що відбулася в листопаді 2000 року.

У січні 2001 року Генеральний секретар НАТО і представники Швеції, яка тоді головувала в ЄС, обмінялися листами щодо проведення спільних зустрічей на рівні міністрів і послів. З лютого 2001 року Комітет з питань політики і безпеки ЄС та Північноатлантична рада проводять регулярні зустрічі. Обидві організації зобов'язалися проводити консультації у випадках кризи. Перше офіційне спільне засідання міністрів закордонних справ НАТО і ЄС відбулося в Будапешті в травні 2001 року в межах засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів.

Протягом 2001 і 2002 років НАТО продовжувала працювати над питаннями подальшого розвитку ЄСБО, зокрема, над такими аспектами як можливості забезпечення європейського командування операціями; надання попередньо визначених сил і ресурсів; трансформація механізму оборонного планування Альянсу; консультації НАТО - ЄС у разі кризової ситуації.

Співпраця між НАТО і Європейським Союзом розвивається і в інших напрямках, зокрема, в галузі боротьби проти тероризму. Після терористичних нападів 11 вересня прямі контакти між двома організаціями посилились, наприклад, Генеральний секретар НАТО взяв участь в обговоренні міжнародної ситуації після нападів, яке відбулося на засіданні Ради ЄС із загальних питань 12 вересня. Співпраця між двома організаціями також відіграла позитивну роль у врегулюванні ситуації в колишній Югославській Республіці Македонія*, де НАТО забезпечувала безпеку спостерігачів ЄС та ОБСЄ до кінця березня 2003 року, коли миротворча операція під проводом НАТО закінчилась і відповідальність за подальшу стабілізацію була передана Європейському Союзу. Обидві організації, а також ОБСЄ підтримували постійний зв'язок і забезпечували міжнародну підтримку політичних реформ в країні та розвиток політичного процесу. Спільна делегація, до складу якої увійшли Генеральний секретар НАТО, Верховний представник ЄС, Голова офісу ОБСЄ та Верховний головнокомандувач об'єднаними збройними силами НАТО в Європі, відвідала Скоп'є 18 жовтня 2001 року для переговорів з президентом Трайковським та іншими політичними керівниками.

Постійною темою обговорень на зустрічі Північноатлантичної ради і Комітету з питань політики і безпеки ЄС стала ситуація на західних Балканах. Міністри закордонних справ НАТО і ЄС зустрілися 6 грудня 2001 року в Брюсселі для обговорення співпраці і підтвердили свої наміри щодо подальшої підтримки розвитку мирного процесу в колишній Югославській Республіці Македонія* та інших регіонах на західних Балканах. Генеральний секретар НАТО і Верховний

представник ЄС продовжують підтримувати зв'язок з метою координації зусиль, спрямованих на розвиток співпраці. У травні 2002 року міністри закордонних справ двох організацій знову зустрілися в Рейк'явіку, де підтвердили свої зобов'язання щодо розвитку міцних і прозорих відносин.

Ситуація в Південній Сербії стала темою консультацій, які провели НАТО і ЄС в межах спільної діяльності, спрямованої на подолання ризику громадянського конфлікту в цьому регіоні, коли в 2001 році виникла необхідність у міжнародному втручанні й допомозі при проведенні переговорів щодо припинення вогню. Контакти між урядом Сербії і Чорногорії та європейськими інституціями продовжують розвиватися, про що, зокрема, свідчить той факт, що Сербія і Чорногорія висловили заінтересованість у приєднанні до програми "Партнерство заради миру". Розвиток політичного процесу, наприклад, успішне проведення муніципальних виборів у Південній Сербії в липні 2002 року, залишається в центрі уваги НАТО і ЄС, які активно реагували на виникнення проблемних ситуацій. Прогрес, якого НАТО і ЄС досягли в 2002 році в розвитку стратегічного партнерства, свідчить про те, що співпраця між двома організаціями буде розвиватися і надалі.

Середземноморський діалог

Середземноморський діалог є невід'ємним елементом підходу Альянсу до безпеки, який спирається на співпрацю. Він ґрунтується на визнанні тісного зв'язку між безпекою Європи і безпекою та стабільністю в Середземномор'ї, а також важливості середземноморського виміру як компоненту структур європейської безпеки. Мета діалогу полягає у підтримці безпеки і стабільності в регіоні, досягненні кращого взаєморозуміння і виправленні викривлених поглядів на НАТО, які існують в країнах, що беруть участь у Середземноморському діалозі.

На Празькому саміті були прийняті рішення про значне посилення політичного і практичного вимірів діалогу як невід'ємного елементу підходу Альянсу до безпеки на основі співпраці.

Початок діалогу надала Декларація Брюссельського саміту, що відбувся у січні 1994 р. Глави держав і урядів країн-членів НАТО схвалили позитивний розвиток близькосхідного мирного процесу, який "відкриває шлях до розгляду заходів з розвитку діалогу, взаєморозуміння і розбудови довіри між країнами регіону" і закликали до "зусиль, спрямованих на забезпечення регіональної стабільності".

На зустрічі в грудні 1994 року, міністри закордонних справ країн - членів НАТО оголосили про свою готовність "встановлювати спрямовані на посилення регіональної стабільності індивідуальні контакти між Альянсом і країнами Середземномор'я, які не є членами НАТО." В цьому контексті вони дали вказівку Раді у форматі постійного засідання "продовжувати аналізувати ситуацію, проробляти деталі запропонованого діалогу і ініціювати необхідні попередні контакти". В результаті цього у лютому 1995 року Єгипет, Ізраїль, Мавританія, Марокко і Туніс були запрошені до участі у діалозі з НАТО. Пізніше, запрошення були надіслані Йорданії (у листопаді 1995) і Алжиру (у лютому 2000).

Мадридський саміт 1997 року додав діалогу нового і більш динамічного напрямку, створивши Групу з середземноморської співпраці, в якій представлені усі країни-члени НАТО. Ця група є керівним органом з усіх питань, які стосуються діалогу і його подальшого розвитку.

На Вашингтонському саміті у квітні 1999 року керівництво Альянсу вирішило вдосконалити політичний і практичний виміри діалогу. Це забезпечило додаткові можливості для зміцнення співпраці в тих галузях, в яких НАТО може забезпечити додану вартість, зокрема, у військовій сфері, та в інших галузях, які цікавлять країн-учасниць діалогу.

Діалог має як політичний, так і практичний, вимір, пов'язаний з участю в певних заходах НАТО. Політичний діалог передбачає регулярне двостороннє обговорення під головуванням Генерального секретаря НАТО, політичних питань між Північноатлантичною радою і послами кожної середземноморської країни-партнера. Ці зустрічі дають змогу обмінятися поглядами на стан безпеки у Середземномор'ї, а також обговорити поточний стан і майбутнє самого діалогу. Як правило, після кожного засідання на рівні міністрів, або в разі виникнення особливих обставин, проводяться багатосторонні зустрічі між Північноатлантичною радою і сімома середземноморськими партнерами, під час яких вони ознайомлюються з діяльністю НАТО і обмінюються поглядами на актуальні події. Наприклад, така зустріч, під час якої середземноморські партнери були ознайомлені з реакцією НАТО на терористичні напади на США 11 вересня, включно з рішенням застосувати Статтю 5 Північноатлантичного договору, відбулась у жовтні 2001 року.

Практична співпраця

Практичний вимір діалогу передбачає заходи в таких сферах, як цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій, наука та інформація, а також військова програма. Країни-учасниці діалогу запрошуються як спостерігачі та учасники військових навчань, їм пропонується брати участь у курсах і семінарах у школах НАТО та відвідувати військові установи Альянсу. Військова програма також включає в себе навчальну діяльність груп фахівців з НАТО в країнах-партнерах та візити доброї волі військово-морського з'єднання НАТО постійного базування в Середземному морі до портів країн-учасниць Середземноморського діалогу.

Практичний вимір Середземноморського діалогу значно розширився і нині охоплює більшість заходів, в яких беруть участь інші країни-партнери НАТО. У 2001 році НАТО запропонувала семи країнам-учасницям Середземноморського діалогу укласти угоду про захист інформації для сприяння обміну закритою інформацією, якого вимагає участь у певних заходах. Декілька країн вже скористались цією пропозицією, від інших це очікується в майбутньому.

Розвиток діалогу ґрунтується на п'яти принципах:

- Це прогресивний діалог у сенсі участі й змістовності. Така гнучкість дає змогу збільшити кількість партнерів по діалогу, а змістовності – поглиблюватися.

- За своєю структурою діалог головним чином двосторонній. Але він також дає можливість регулярно проводити і багатосторонні зустрічі.
- Діалог не є дискримінаційним. Усім середземноморським партнерам пропонується однакова основа для співпраці й дискусій з НАТО. Країни-учасниці діалогу вільні вибирати масштаб та інтенсивність своєї участі.
- Цей діалог розроблений для доповнення і підсилення інших міжнародних зусиль, спрямованих на започаткування і вдосконалення співпраці з країнами Середземномор'я. До них входить "Барселонський процес" Європейського Союзу та ініціативи інших організацій, таких як Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).
- Загалом заходи в межах діалогу проводяться на основі самофінансування. Фінансова допомога на підтримку участі середземноморських партнерів в діалозі може розглядатись окремо в кожному конкретному випадку.

Південно-Східна Європа

У Декларації Празького саміту Альянс підтвердив свою підтримку територіальної цілісності і суверенітету усіх країн стратегічно важливого регіону Південно-Східної Європи. НАТО залишається відданою співпраці з партнерами та іншими міжнародними організаціями, її діяльність спрямована на створення умов, сприятливих для миру, демократії і стабільності в регіоні. Тривала присутність сил під проводом НАТО в цьому регіоні є демонстрацією міцної підтримки, яку НАТО надає верховенству права, демократичним інституціям, основним правам людини, поверненню біженців, толерантності, примиренню і мирному розв'язанню суперечок, та її рішучості у боротьбі з насильством, викликаним етнічними, політичними чи злочинними мотивами.

Політична основа ролі Альянсу на Балканах була закладена на засіданні Північноатлантичної ради в Осло в червні 1992 року. Міністри закордонних справ країн - членів НАТО оголосили про свою готовність надавати підтримку в кожному конкретному випадку окремо, відповідно до власних процедур, миротворчій діяльності під егідою Конференції з безпеки і співробітництва в Європі (КБСЄ) (пізніше перейменованої на Організацію з безпеки і співробітництва в Європі, або ОБСЄ). Було передбачено надання ресурсів і досвіду Альянсу для проведення миротворчих операцій.

У грудні 1992 року Альянс заявив, що готовий також підтримати миротворчі операції за мандатом Ради Безпеки ООН, яка несе безпосередню відповідальність за міжнародний мир і безпеку. Переглянувши миротворчу діяльність і заходи із забезпечення виконання санкцій або ембарго, які країни - члени НАТО спільно, або на індивідуальній основі, виконують на підтримку виконання резолюцій Ради Безпеки ООН щодо конфлікту у колишній Югославії, міністри закордонних справ країн - членів НАТО вказали на готовність Альянсу позитивно відреагувати на інші ініціативи, до яких може вдатись Генеральний секретар ООН, шукаючи підтримки Альянсу в цій галузі.

Операції з моніторингу і забезпечення виконання рішень ООН

Між 1992 і 1995 роками Альянс прийняв ряд важливих рішень, які привели до проведення операцій з моніторингу і відповідного забезпечення виконання ембарго і санкцій ООН в Адріатиці та вільної від польотів зони над Боснією та Герцеговиною. Альянс також надавав безпосередню повітряну підтримку Силам захисту ООН і дозволив завдати повітряних ударів задля зняття облоги з Сараєва та інших територій, які були визначені ООН як зони безпеки, але знаходились під загрозою.

Рішучі дії Альянсу на підтримку ООН, об'єднані з наполегливими дипломатичними зусиллями, розірвали облогу Сараєва, забезпечили реальне припинення вогню і восени 1995 року зробили можливим врегулювання конфлікту шляхом переговорів.

Сили втілення під проводом НАТО

За умовами Загальної рамкової угоди із забезпечення миру в Боснії та Герцеговині, яку ще називають Дейтонською мирною угодою, підписаної 14 грудня 1995 року, Сили втілення під проводом НАТО (ІФОР) були створені на один рік заради виконання військових аспектів угоди. Сили були задіяні 16 грудня, а через чотири дні відбулася передача повноважень від командувача сил ООН командувачу ІФОР, в підпорядкування якому перейшли усі сили НАТО і країн - не членів Альянсу, які беруть участь в операції під командуванням ІФОР.

До 19 січня 1996 року учасники Угоди вивели свої війська із зони розмежування по обидва боки узгодженої лінії припинення вогню і до 3 лютого усі сили були виведені із зон, які за умовами Угоди підлягали передачі. До 19 березня була завершена передача територій сторонам в Боснії і Герцеговині й створена нова зона розмежування. До кінця червня, відповідно до Угоди, були завершені вилучення важкої зброї і демобілізація озброєних формувань. Після конфлікту, що тривав понад чотири роки, і провалу низки міжнародних ініціатив з його припинення, нарешті були закладені засади майбутнього миру і безпеки в Боснії та Герцеговині.

ІФОР зробили значний внесок у створення клімату безпеки, сприятливого для цивільної і політичної відбудови. Вони також підтримували виконання цивільних завдань, тісно співпрацюючи з секретаріатом Високого дипломатичного представника, Міжнародними поліцейськими силами ООН (МПС), Міжнародним комітетом Червоного Хреста, Верховним Комісаром ООН з питань біженців (УВКБ ООН), Міжнародним трибуналом з питань колишньої Югославії та багатьма іншими, включно з більш ніж 400 неурядовими організаціями, які діють у цьому регіоні.

ІФОР також надавали допомогу Організації з безпеки і співробітництва в Європі у підготовці, нагляді і моніторингу перших вільних виборів у вересні 1996 р., а після цих виборів, надавали підтримку секретаріату Високого дипломатичного представника, який допомагав сторонам у Боснії та Герцеговині розбудовувати спільні інституції.

Військові інженери ІФОР відремонтували і відкрили шляхи і мости та відіграли вирішальну роль у розмінуванні і ремонті залізниць та відкритті аеропортів для цивільного руху, у відновленні мереж постачання газу, води і електроенергії, у відбудові шкіл і лікарень та у відновленні телекомунікаційних споруд.

Від ІФОР до СФОР

У листопаді й грудні 1996 року в Парижі був започаткований, а у Лондоні вдосконалений, двоєрічний план консолідації під егідою Ради з втілення миру, створеної згідно з Дейтонськими мирними домовленостями. На основі цього плану та власного вивчення Альянсом варіантів безпеки, міністри закордонних справ і міністри оборони країн - членів НАТО дійшли висновку про необхідність збереження обмеженої військової присутності для забезпечення стабільності, необхідної для зміцнення миру в регіоні. Вони погодились з тим, що НАТО має організувати Сили стабілізації (СФОР), які були задіяні 20 грудня 1996 року – того дня, коли мандат ІФОР втратив чинність.

Сили стабілізації під проводом НАТО

Відповідно до Резолюції 1088 Ради Безпеки від 12 грудня 1996 року, Сили стабілізації стали правонаступниками ІФОР, чия головне завдання полягає у допомозі в створенні необхідного для зміцнення миру безпечного середовища.

У грудні 1997 року, міністри закордонних справ і міністри оборони країн-членів НАТО ухвалили додаткові рішення щодо імплементації Дейтонських мирних домовленостей. Визнаючи загрозу миру, попри позитивні результати в деяких сферах, вони знову підтвердили рішуче прагнення НАТО створити єдину, демократичну і багатоетнічну державу. Діючи на основі консенсусу, досягнутого завдяки діяльності Ради з втілення миру та інших інституцій щодо необхідності продовження військової присутності понад термін дії мандата СФОР, вони звернулись до військового керівництва з проханням запропонувати варіанти розв'язання цього питання.

20 лютого 1998 року Північноатлантична рада зробила заяву про те, що в разі отримання мандата від ООН, НАТО буде готова організувати і очолити багатонаціональні сили в Боснії та Герцеговині по закінченні мандата СФОР у червні 1998 року.

Нові сили збережуть назву "СФОР" і будуть діяти на подібній основі, стримуючи поновлення воєнних дій і допомагаючи створити необхідні умови для втілення цивільних аспектів Дейтонської мирної угоди. Водночас Рада передбачила стратегію переходу, до якої входить прогресивне скорочення збройних сил в міру того, як стане можливою передача повноважень компетентним спільним інституціям, цивільній владі та міжнародним організаціям.

В міру стабілізації ситуації в Боснії та Герцеговині, військове керівництво НАТО періодично отримує вказівки від Північноатлантичної ради щодо реструктуризації і скорочення Сил стабілізації. На початок 2002 року вони були скорочені з 31 000 на початку операції до 19 000

військовослужбовців, надісланих з 17 країн - членів НАТО і 15 країн, що не входять до Альянсу, включно з російським контингентом. До листопада 2002 року чисельність сил була скорочена ще більше, майже до 14 000, надісланих тими ж самими країнами.

На своєму весняному 2002 року засіданні міністри оборони країн Альянсу оголосили про прийняті після консультацій з країнами-партнерами, які також беруть участь у цій операції, рішення реструктурувати СФОР і відповідно скоротити ці сили. Знову підтвердивши відданість НАТО справі стабільності й безпеки на Балканах, вони вказали на досягнення у створенні клімату безпеки в регіоні, які дають змогу і надалі скорочувати сили СФОР.

Усі країни - не члени НАТО, які брали участь в ІФОР, також беруть участь і в СФОР. Це - Албанія, Австрія, Болгарія, Чеська Республіка, Естонія, Фінляндія, Угорщина, Латвія, Польща, Румунія, Росія, Швеція і Україна, які беруть участь у програмі "Партнерство заради миру", а також Єгипет, Йорданія і Марокко, які є учасниками Середземноморського діалогу НАТО. Аргентина, Ірландія, Словаччина і Словенія також взяли участь у СФОР.

У середині 2002 року у складі СФОР були представники таких країн - не членів НАТО: Албанія, Австрія, Болгарія, Естонія, Фінляндія, Ірландія, Латвія, Литва, Румунія, Росія, Словаччина, Словенія і Швеція – усі вони є країнами - учасницями Партнерства заради миру, а також такі країни, як Аргентина, Австралія, Нова Зеландія і Марокко.

Приклади завдань і досягнень СФОР

Втілення цивільних аспектів Дейтонської мирної угоди підтримується місцевими силами і Цивільно-військовою оперативною групою СФОР, яка складається приблизно з 350 військовослужбовців, здатних виконувати цивільні завдання майже у 20 функціональних сферах, серед яких право, економіка і фінанси, сільське господарство, промисловість, комерція і бізнес, будівництво, транспорт, комунальні послуги, житло, соціальні послуги (такі, як освіта, охорона громадського здоров'я), культура, врядування, менеджмент і політологія.

СФОР продовжує надавати повсякденну допомогу у поверненні національних меншин і допомагає УВКБ ООН в наданні гуманітарної допомоги. У співпраці з місцевою владою і збройними силами СФОР також допомагали постраждалим від повеней і зсувів ґрунту у північній і південно-східній частинах країни у червні й липні 2001 року, забезпечуючи їх наметами, їжею, водою, допомагаючи долати наслідки повеней, ремонтуючи мости і дороги та надаючи інженерну підтримку місцевій владі; восени 2001 року вони забезпечували перевезення продуктових посилок з Хорватії; здійснювали проекти відбудови, які фінансувались країнами-учасницями. У січні 2002 року СФОР виконували місії з поповнення запасів гуманітарної допомоги в районі Сребрениці, доставляючи їжу до сіл, які були ізольовані внаслідок поганих погодних умов.

Співпраця з питань безпеки

У липні 1996 року Північноатлантична рада поставила перед військовим керівництвом НАТО завдання із розробки і проведення курсів з питань зміцнення довіри в школі НАТО в Обераммергау, Німеччина, для відібраних військовослужбовців з Боснії та Герцеговини з

метою сприяння діалогу, примиренню, взаємній довірі між сторонами. Двотижневий пробний курс у червні 1997 року був оцінений як успішний, і у грудні 1997 року Північноатлантична рада формалізувала цю ініціативу як “Програму співробітництва в галузі безпеки між НАТО і Боснією та Герцеговиною”. З самого початку ця програма дедалі більше зосереджувалась на підтримці особливих аспектів оборонної реформи в Боснії та Герцеговині, таких як перебудова збройних сил і вироблення спільної оборонної політики і політики безпеки, а також підготовка країни до інтеграції в євроатлантичні структури безпеки.

Головним пріоритетом “Програми співробітництва в галузі безпеки” є підтримка Постійного комітету з військових питань, його нещодавно призначеного Генерального секретаря і секретаріат. Постійний комітет є однією зі спільних інституцій, створених згідно з Дейтонською мирною угодою. Він надає дорадчу і виконавчу підтримку з питань оборони Президентській структурі держави, яка в Боснії та Герцеговині є верховним органом в оборонній галузі. Комітет формується з представників трьох етнічних груп, з яких складається країна, і є головним елементом зусиль міжнародного співтовариства, спрямованих на допомогу в укріпленні обороноздатності на державному рівні.

Скорочення збройних сил сторін

Довіра і співробітництво між збройними силами різних сторін у країні поступово поліпшилися після припинення воєнних дій. Їхня кількість скоротилася з 430 000 у 1995 році до 34 000 у 2001 році. Але й цей рівень усе ще залишається занадто високим, як з огляду на будь-яку зовнішню загрозу, так і стосовно фінансових можливостей країни. СФОР працюють з національними військовими командувачами з метою реструктуризації збройних сил в такий спосіб, який буде економним і забезпечить потреби країни у безпеці.

Об'єднана військова комісія на своєму засіданні у січні 2002 року запропонувала плани зі скорочення збройних сил до 2005 року. Нині очікується, що скорочення буде завершене до середини 2003 року. 11 травня 2001 року була схвалена Спільна оборонна політика, наголос у якій робиться на спільних інтересах, на співпраці і координації, при цьому вона ґрунтується на зобов'язанні задовольнити вимоги участі в програмі НАТО “Партнерство заради миру”.

Вилучення зброї (операція “Есеншіел харвест”)

Загальнонаціональна програма, ініційована у 1998 році під назвою операція “Есеншіел харвест”, успішно допомогла населенню Боснії позбутись великої кількості вогнепальної зброї, набоїв та вибухових пристроїв. За цією програмою будь-кому, хто здав зброю або набої на централізованому пункті збирання, або надав інформацію про її місцезнаходження, пропонувалась цілковита амністія. До кінця 2001 року була зібрана велика кількість зброї, мін, гранат і набоїв, що значною мірою зменшило загрозу місцевому населенню.

Операція “Есеншіел харвест” була продовжена на невизначений термін. У зв'язку з ризиком, пов'язаним з цією операцією та інцидентами, які мали місце, СФОР навчає місцеві сили поводженню зі снарядами, які не вибухнули.

Воєнні злочини

СФОР продовжували надавати підтримку діяльності Міжнародного трибуналу з питань військових злочинів у колишній Югославії, надаючи захист і матеріально-технічну підтримку групам слідчих Трибуналу, а також спостереження і патрулювання в місцях підозрюваних масових поховань. Північноатлантична рада уповноважила СФОР на затримання і передачу Трибуналу звинувачуваних у воєнних злочинах осіб в разі, якщо особовий склад СФОР зустрінеться з ними під час виконання своїх обов'язків. З 1996 року сили НАТО затримали і передали під юрисдикцію Трибуналу в Гаазі майже 40 звинувачуваних у воєнних злочинах осіб.

Контроль за верхнім повітряним простором

Відповідно до Дейтонської мирної угоди СФОР відповідає за управління повітряним простором над Боснією та Герцеговиною і сприяє становленню стабільного і безпечного повітряного середовища, яке можна буде зрештою передати під цивільний контроль. Вже здійснені кроки в напрямку нормалізації і поступової передачі управління департаменту цивільної авіації Боснії та Герцеговині. У січні 2002 року СФОР передали контроль над аеропортом Сараєво місцевим органам влади.

Біженці та переміщені особи

Продовження присутності СФОР допомагає забезпечити умови для масового повернення тих, хто був вимушений покинути свої домівки під час конфлікту. З листопада 1995 року до кінця 2002 року понад 900 000 біженців і переміщених осіб повернулись до тих населених пунктів, де вони мешкали до конфлікту.

Громадська безпека

Багатонаціональні спеціалізовані підрозділи СФОР допомагають боротись зі злочинністю і корупцією, які залишаються головною загрозою безпеці. СФОР також продовжують тісно співпрацювати з Міжнародними поліцейськими силами ООН (МПС), надаючи допомогу зі спостереження, зв'язку, транспортування і захисту, а також з Місією ООН в Боснії та Герцеговині, тренуючи місцеві підрозділи з боротьби з масовими заворушеннями.

У лютому 2002 року Рада з втілення миру погодилася з пропозицією Європейського Союзу надіслати поліцейські сили ПСЄС після закінчення терміну дії мандата МПС, тобто з 1 січня 2003 року. Нині ПСЄС вже прибули на місце. Серед тих, хто надіслав своїх представників до цих сил, європейські країни - члени НАТО, які не входять до ЄС, але є кандидатами на вступ, та інші країни - члени ОБСЄ, які не входять до ЄС.

Розмінування

Внаслідок конфлікту залишилося до мільйона мін і багато непозначених мінних полів по усій Боснії та Герцеговині. Між 1996-м і початком 2002 року від мін постраждало майже 1350 осіб, з яких 300 – діти. З листопада 1995 року було знешкоджено 120 000 мін і розчищено 26 мільйонів квадратних метрів території. За підрахунками, повністю загроза від мін не буде ліквідована і до 2010 року.

СФОР брали участь у розмінуванні шляхів і ініціювали відповідні навчальні програми. Нині до головної сфери їх відповідальності належить нагляд за діяльністю з розмінування. 12 лютого 2002 року на державному рівні було ухвалено законодавство, яке поклало відповідальність за адміністративну, управлінську і контролюючу діяльність у сфері розмінування на національне Міністерство громадянських справ.

НАТО і конфлікт в Косові

Причини конфлікту в Косові були закладені ще у 1989 році, коли президент Мілошевич позбавив колишню Югославську провінцію автономії, передавши її під пряме управління Белграду. Напруження тривало протягом кількох років, а у 1998 році вибухнув прямий конфлікт між сербськими збройними силами і поліцією та косовськими албанцями, який призвів до загибелі тисяч косовських албанців і вислання понад 800 000 людей з їхніх домівок.

Міжнародне співтовариство було надзвичайно стурбоване ескалацією конфлікту, його гуманітарними наслідками, ризиком його поширення на інші країни, зневагою президента Мілошевича до дипломатичних зусиль з мирного врегулювання кризи і дестабілізуючою роллю войовничих косовських албанців.

13 жовтня 1998 року, після подальшого погіршення ситуації, Рада НАТО надала силам НАТО розпорядження про підготовку до завдання повітряних ударів на підтримку дипломатичних зусиль з метою примусити режим Мілошевича до виведення збройних сил з Косова, співпраці у справі припинення насильства і сприяння поверненню біженців. Після наступних дипломатичних ініціатив президент Мілошевич погодився виконати вимоги і повітряні удари були припинені.

На підтримку резолюцій Ради Безпеки ООН, що закликали до припинення конфлікту, були здійснені й інші заходи, зокрема, створення Місії ОБСЄ з верифікації в Косові та здійснення повітряного спостереження силами НАТО, а також призначення спеціальної військової групи НАТО для надання допомоги при евакуації представників місії з верифікації у разі продовження конфлікту. У своєму грудневому, 1999 року, звіті – “Косово, як ми його побачили і що про нього почули” – Бюро ОБСЄ з питань демократичних інституцій і прав людини (БДІПЛ) наводить цифру у 350 000 мешканців Косова, головним чином албанців, але й сербів також, які наприкінці 1998 року вже були вигнані зі своїх домівок.

Ситуація в Косові знову погіршилась на початку 1999 року після провокацій з обох боків і застосування надмірної сили з боку сербської армії і спецпідрозділів поліції. Поміж іншого, це було і масове вбивство 40 неозброєних цивільних у селищі Рачак 15 січня. Оновлені міжнародні зусилля з надання нового політичного поштовху мирному врегулюванню конфлікту привели до проведення переговорів між учасниками конфлікту за участю міжнародних посередників у Лондоні й Парижі.

Переговори провалились, і у березні 1999 року сербські військові і поліцейські сили посилили інтенсивність своїх операцій проти етнічних албанців у Косові й ввели додаткові сили і танки до регіону, відкрито порушивши досягнуті угоди. Десятки тисяч людей почали втікати зі своїх домівок перед обличчям систематичних нападів.

Остання неуспішна спроба переконати президента Мілошевича змінити свою політику була зроблена послом США Річардом Холбруком. Усі дипломатичні засоби були вичерпані, 23 березня 1999 року розпочалась операція “Елайд форс”.

Розпочинаючи повітряну кампанію, НАТО ставила перед собою такі політичні цілі: припинити усі воєнні дії і негайно покласти край насильству і репресіям в такий спосіб, щоб у цьому було легко пересвідчитись; виведення усіх військових, напіввійськових і поліцейських формувань з Косова; розгортання в Косові міжнародних військових сил; безумовне і безпечне повернення усіх біженців і переміщених осіб та надання вільного доступу до них організаціям з надання гуманітарної допомоги; досягнення політичної угоди щодо Косова відповідно до міжнародного права і Статуту ООН.

Після дипломатичних зусиль Росії і Європейського Союзу, 3 червня між НАТО і Федеративною Республікою Югославія (нині, Сербія і Чорногорія) була укладена Військово-технічна угода. Наступного дня, після отримання підтвердження про початок виведення югославських сил з Косова, НАТО оголосила про припинення повітряної кампанії.

В ухваленій 10 червня Резолюції 1244 Ради Безпеки ООН віталось прийняття Федеративною Республікою Югославія принципів політичного розв’язання, включно з негайним припиненням насильства і швидким виведенням її військових, напіввійськових і поліцейських формувань та розгортанням ефективних міжнародних цивільних і військових сил за значної участі НАТО.

Сили в Косові під проводом НАТО

Перший підрозділ КФОР увійшов до Косова 12 червня 1999 року. Виведення сербських сил завершилось до 20 червня. Протягом кризи сили НАТО знаходились на передовій гуманітарних зусиль з полегшення страждань біженців, вимушених покинути Косово внаслідок сербської кампанії етнічних чищень. В розпалі косовської кризи понад 230 000 біженців прибули до колишньої Югославської Республіки Македонія*, 430 000 – до Албанії і понад 64 000 – до Чорногорії. Майже 21 500 добрались до Боснії і понад 61 000 евакуювались до інших країн. В самому Косові близько 580 000 осіб були визнані бездомними. Для допомоги у полегшенні гуманітарної ситуації на місці сили НАТО доправили повітрям багато тисяч тонн харчових продуктів і устаткування. До кінця травня 1999 року було доставлено понад 4666 тонн харчових продуктів і води, 4325 тонн інших вантажів, 2624 тонн наметів і близько 1600 тонн медикаментів. У колишній Югославській Республіці Македонія* підрозділи НАТО побудували табори для біженців, центри прийому біженців та пункти харчування, а також перевезли сотні тонн гуманітарної допомоги тим, хто її потребував.

В Албанії НАТО розгорнула значні сили, які надавали подібну допомогу і допомагали УВКБ ООН координувати польоти літаків з гуманітарною місією евакуації біженців до безпечних країн, зокрема, до багатьох країн-членів НАТО. У виконанні цих польотів брали участь і літаки з країн-членів НАТО. Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи, створений в НАТО у червні 1998 року, також відіграв важливу роль у координації підтримки операцій УВКБ ООН з надання допомоги.

КФОР спочатку складались з 50 000 представників усіх 19 країн - членів НАТО і 19 країн-не членів Альянсу (серед яких – 16 країн-партнерів, включно з російським контингентом) під єдиним командуванням і управлінням. На початок 2002 року до КФОР входило майже 39 000 військовослужбовців.

Навесні 2002 року поліпшення клімату безпеки в регіоні дало змогу міністрам закордонних справ країн - членів Альянсу оголосити про реструктуризацію і раціоналізацію СФОР і КФОР. Це супроводжувалось рішенням скоротити до червня 2003 року кількість особового складу СФОР до 13 000 і КФОР до 26 000. Подальше скорочення сил стане можливим в міру становлення клімату безпеки на усьому об'єднаному оперативному театрі на Балканах.

Підтримка сусідніх країн

Внаслідок конфлікту в Косові, перед країнами цього регіону постали великі гуманітарні, політичні і економічні проблеми. Паралельно з розгортанням КФОР Альянс зосередив свою увагу на наданні негайної практичної допомоги з врегулювання кризи біженців, наказавши силам НАТО виконувати гуманітарні завдання в регіоні.

Допомога передбачала забезпечення тимчасовим помешканням і будівництво таборів біженців та підтримку організацій, які займаються наданням гуманітарної допомоги, через надання транспортних засобів та в інші способи, включно з роздачею продуктів харчування і речей першої необхідності. Країни - члени Альянсу надали фінансову й іншу підтримку Албанії і колишній Югославській Республіці Македонія* та запевнили, що вони будуть готові відреагувати на будь-яку загрозу безпеці цих країн з боку белградського уряду.

Завдання КФОР передбачали допомогу поверненню або переселенню переміщених осіб і біженців; відбудову і розмінування; медичну допомогу; безпеку і громадський порядок; захист етнічних меншин; захист місць національної і релігійної спадщини; безпеку на кордонах; запобігання транскордонній контрабанді зброї; впровадження на усій території Косова програми амністії для тих, хто здає зброю, набої і вибухівку; знищення зброї; підтримку становлення цивільних інституцій, правопорядку, судової і карної системи, виборчого процесу та інших аспектів політичного, економічного і суспільного життя провінції. Приклади наведені нижче.

В операціях КФОР беруть участь 19 країн - не членів НАТО, які роблять свій важливий внесок у виконання місії КФОР і набувають практичного досвіду співпраці з підрозділами НАТО. Це:

Аргентина, Австрія, Азербайджан, Болгарія, Естонія, Фінляндія, Грузія, Ірландія, Латвія, Литва, Марокко, Румунія, Росія, Словаччина, Словенія, Швеція, Швейцарія, Об'єднані Арабські Емірати і Україна.

Приклади завдань і досягнень КФОР

Біженці

Вдалося досягти позитивної динаміки повернення біженців і переміщених осіб. Майже 1 300 000 осіб змогли повернутись до своїх домівок і сіл з Косова і з-за кордону.

У травні 2000 року був створений Об'єднаний комітет з питань повернення, який вивчає шляхи і способи безпечного і сталого повернення косовських сербів. КФОР, Місія ООН в Косові, та інші міжнародні організації допомагають координувати і підтримувати переселення і обмежувати небезпеку виникнення насильства на етнічному ґрунті. Сили КФОР зменшили свою присутність у місцях компактного проживання меншин в міру того, як зменшилась потреба у гарантуванні безпеки, яка була викликана локальними випадками насильства проти косовських сербів та інших етнічних меншин.

У серпні 2001 року Об'єднаний комітет з питань повернення, за значної підтримки КФОР, організував перше повернення косовських сербів до Долини Осяяння. Повернення пройшло без інцидентів.

Після успішних парламентських виборів восени 2001 року над прискоренням повернення національних меншин почав працювати спеціальний радник міністерського рангу з питань меншин. Місія ООН взяла на себе керівництво справою повернення національних меншин і активно підштовхувала Белград до створення сприятливих умов для тих, хто буде повертатись.

Медична допомога

Медична допомога – це ще одна важлива сфера діяльності КФОР, які щорічно надають допомогу більше ніж 50 000 цивільних пацієнтів.

Валюта

У січні 2002 року безпека, яку надали КФОР, Місія ООН в Косові й поліція Косова, сприяла переходу від німецької марки до євро як косовської валюти.

Безпека і громадський порядок

Одним з найвищих пріоритетів для КФОР є посилення безпеки етнічних меншин. Кожна багатонаціональна бригада виділяє значну кількість особового складу для виконання завдань, пов'язаних із захистом етнічних меншин (головним чином сербів), що мешкають у Косові. До них належать охорона окремих будинків і сіл, перевезення людей до шкіл і магазинів, патрулювання і контроль на пропускних пунктах.

Значні сили зі складу КФОР також виділені для цілодобової охорони майже 145 пам'яток спадщини на території Косова. В міру поліпшення клімату безпеки, КФОР передає відповідальність за зростаючу кількість контрольно-пропускних транспортних пунктів, пам'яток спадщини та інші відповідні завдання, поліцейським силам Місії ООН. Очікується, що ця тенденція зберігатиметься й надалі.

КФОР постійно виконує завдання з охорони кордонів, використовуючи піші, автомобільні й вертолітні патрулі, а також здійснюючи повітряне спостереження. Це завдання виконують майже 1000 військовослужбовців з 15 батальйонів КФОР. Заходи з контролю на кордонах були значно посилені у відповідь на кризу в колишній Югославській Республіці Македонія*, особлива увага надається припиненню постачання бійців, зброї та інших припасів.

У червні 2001 року КФОР розпочали операцію "Ігл" уздовж кордонів між Косово і колишньою Югославською Республікою Македонія* та Албанією з метою запобігання контрабанді зброї. На сьогодні вилучено і знищено сотні тисяч набоїв.

З середини березня до середини квітня 2002 року на усій території Косова виконувалася програма амністії в обмін на здану зброю, набої і вибухівку, яка давала змогу здавати зброю КФОР не боючись переслідувань за володіння нею. Була здана і знищена велика кількість зброї, мін і набоїв.

Втілення цивільних аспектів угоди

У жовтні 2000 року Організація з безпеки і співробітництва в Європі відіграла важливу роль у підготовці муніципальних виборів, включно з реєстрацію виборців, до того ж сили КФОР у співпраці з Місією ООН виконували функцію безпеки, захищаючи свободу пересування на цій території.

Вибори відбулися без серйозних інцидентів. У листопаді 2001 року Сили КФОР допомагали у проведенні виборів до нової асамблеї, продовжуючи гарантувати безпеку місцевого населення і забезпечувати матеріально-технічну підтримку в координації з ОБСЄ і Місією ООН в Косові.

Закон і порядок

Значна частина сил КФОР продовжує патрулювання і охорону контрольно-пропускних пунктів та захист об'єктів культурної і релігійної спадщини, діючи в межах процесу відновлення правопорядку.

КФОР, підтримуючи Місію ООН, залишаються головним чинником боротьби проти організованої злочинності і контрабанди. Вони також надають підтримку операціям під проводом Місії ООН, спрямованим на запобігання використанню екстремістськими озброєними групами та кримінальними елементами оперативних і тилкових баз на території Косова.

Роль НАТО у колишній Югославській Республіці Македонія *

У серпні 2001 року Північноатлантична рада відгукнулася на запит президента колишньої Югославської Республіки Македонія*, Трайковського, про надання допомоги у демілітаризації Національної Визвольної Армії і роззброєнні груп етнічних албанців, що діяли на території країни. Рада надала дозвіл на виконання 30-денної місії під назвою “Операція Есеншіел харвест” з вилучення і знищення усієї зброї добровільно зданої особовим складом НВА. В операції взяли участь 3500 військовослужбовців НАТО та допоміжного персоналу, які успішно вилучили 3875 одиниць зброї і 397 600 інших предметів, серед яких були міни і вибухівка.

У вересні президент Трайковський звернувся із проханням про надання допомоги з захисту міжнародних спостерігачів з Європейського Союзу і ОБСЄ, які наглядали за впровадженням плану мирного врегулювання в колишній Югославській Республіці Македонія*. У місії, яка була названа “Операція Ембер фокс”, було залучено 700 військовослужбовців з країн-членів НАТО на додаток до 300 військових, які вже знаходились у країні. Операція розпочалася 27 вересня 2001 року, маючи мандат на три місяці, який потім було продовжено.

У відповідь на прохання президента Трайковського, Північноатлантична рада погодилася на продовження підтримки колишньої Югославської Республіки Македонія*, розпочавши 16 грудня 2002 р. нову місію під назвою “Операція Елайд хармоні”. Рада погодилася з тим, що хоча операцію “Ембер фокс” можна було завершувати, необхідність зведення до мінімуму ризику дестабілізації в країні потребувала подальшої військової присутності. В місії взяли участь оперативні елементи, які надавали підтримку міжнародним спостерігачам, та радники, які допомагали уряду взяти на себе відповідальність за безпеку на усій території країни. Операція “Елайд хармоні” тривала до 31 березня 2003 року, після чого відповідальність за виконання місії була передана Європейському Союзу.

Уроком діяльності Альянсу в Південно-Східній Європі стало те, що врегулювання кризових ситуацій і дипломатія можуть бути успішними, якщо за ними стоїть реальна сила. Члени Альянсу рішуче налаштовані продовжувати місії НАТО з підтримування миру в Боснії та Герцеговині й Косові до цілковитого досягнення стабільного миру на ґрунті міцних демократичних інститутів і захисту прав людини. Нещодавнє скорочення сил НАТО в регіоні свідчить про поліпшення ситуації в сфері безпеки.

Після Праги: шлях у майбутнє

Нові члени

Празький саміт був без сумніву визначним насамперед внаслідок запрошення семи країн розпочати переговори про вступ до Альянсу з метою набуття членства у 2004 році. Це викликало ейфорійну реакцію в багатьох з них. Для деяких головне значення запрошення полягає у досягненні цілей зовнішньої політики, які вони встановили для себе негайно після набуття незалежності. Для інших найважливішим аспектом цього рішення є те, що воно символізує виправлення історичної несправедливості. В деяких країнах продовжуються дебати щодо наслідків членства в НАТО.

Членство в НАТО вимагає великої відповідальності. Нові країни - члени Альянсу візьмуть на себе частку завдань з поширення безпеки Альянсу і досягнення численних складних цілей, які країни - члени НАТО встановлюють для себе з огляду як на виконання завдань Північноатлантичного договору, так і боротьби з новими загрозами миру і стабільності. Але це двосторонній процес. Альянс зобов'язався продовжувати надавати підтримку і допомогу. Сюди входить допомога запрошеним країнам у виконанні всього спектра завдань з планування, у сфері програм і реформ, включених у План дій щодо членства стосовно питань економіки і політики, оборонних і військових справ, ресурсів, безпеки і правових питань. Виконання прийнятих в усіх цих сферах рішень повинно продовжуватись і після вступу. Мають існувати механізми, які це забезпечуватимуть. Запрошені країни готують графіки впровадження реформ як до, так і після вступу, які посилять їхній внесок у спільну справу Альянсу.

Прокладеним у Празі шляхом пішли ще три країни, які оголосили членство в Альянсі головною зовнішньополітичною метою, а саме: Албанія, колишня Югославська Республіка Македонія* і Хорватія. Зусилля, які ці країни роблять в напрямку реформ, отримали визнання глав держав і урядів країн - членів НАТО на саміті в Празі. Їм були надані позитивні стимули для продовження цього процесу, спрямованого на досягнення стабільності, безпеки і процвітання необхідних для того, щоб вони були здатні у майбутньому виконати зобов'язання, яких вимагає членство в Альянсі. НАТО надає цим країнам практичну допомогу в цьому.

Вдосконалена здатність дати відповідь на нові виклики

На саміті в Празі країни - члени НАТО взяли на себе зобов'язання забезпечити обороноспроможність, яка є передумовою виконання місій Альянсу, і підписали декларації про наміри. Нині країнами-членами здійснюються конкретні кроки з виконання цих зобов'язань, спрямовані на значне поліпшення оперативної спроможності, починаючи від важких транспортних літаків і закінчуючи високоточною зброєю і захистом від хімічної і біологічної зброї. Вони також схвалили пропозицію США щодо створення Сил реагування НАТО, робота

над якими зараз ведеться з метою досягнення початкової оперативної готовності до жовтня 2004 року, а цілковитої оперативної готовності у 2006 році. Паралельно і поряд з цими рішеннями ведеться робота із спрощення і скорочення військової командної структури Альянсу.

Серед інших заходів, які втілюються на хвилі прийнятих у Празі рішень – специфічно спрямовані на вдосконалення здатності Альянсу долати нові загрози, такі як тероризм і зброя масового знищення, щодо яких був ухвалений комплексний пакет дій.

Співпраця і діалог

Рішення, ухвалені лідерами Альянсу щодо розширення організації та вдосконалення її оборонної спроможності, були доповнені іншими заходами, здійсненими у контексті нових відносин Альянсу з країнами - не членами НАТО і з іншими міжнародними організаціями. Усі вони включені у план дій, який стосується усіх аспектів відповідальності Альянсу.

Найважливішим з цих заходів багатонаціонального характеру є План дій Партнерства проти тероризму. Також здійснюються кроки до адаптації процесів РСАП і ПЗМ з метою забезпечення ефективної, цільної і скоординованої підтримки новим більш суттєвим відносинам, які розвиваються між НАТО і її партнерами в багатьох інших галузях відповідно до специфічних заходів, викладених у Звіті про комплексний аналіз роботи РСАП і ПЗМ (див. Розділ III).

Були також взяті зобов'язання з розвитку досягнень Ради НАТО - Росія у боротьбі з тероризмом та з інших питань. У контексті співпраці між НАТО і Україною був ухвалений новий План дій на наступні кілька місяців, в якому визначені політичні, економічні, військові та інші аспекти реформи, з яких НАТО продовжуватиме надавати підтримку.

Прагнення Альянсу розбудовувати справжні стратегічні відносини з Європейським Союзом, знов підтверджені в Празі, отримали нового виміру невдовзі після саміту, коли в грудні 2002 року була опублікована спільна декларація НАТО і Європейського Союзу про Європейську політику безпеки і оборони, яка відкрила шлях до більш тісної політичної і військової співпраці між двома організаціями. Декларація слугує формальним підґрунтям для співпраці між цими організаціями у галузях врегулювання криз і запобігання конфліктам. У ній викладені політичні принципи співпраці між НАТО і ЄС, а Європейському Союзу надається гарантований негайний доступ до планових і матеріально-технічних ресурсів НАТО, необхідних для проведення його власних операцій.

На хвилі цих рішень в обох організаціях ведеться робота з остаточного уточнення деталей з таких питань, як участь Європейського Союзу у планувальній діяльності НАТО, угода між НАТО і ЄС про безпеку, питання командування, практичні заходи з надання ЄС доступу до ресурсів і можливостей НАТО, консультації, внесення змін в оборонні плани, спільні навчання і політичні питання.

Були також ухвалені рішення про інтенсифікацію Середземноморського діалогу НАТО, особливо у сфері практичної співпраці з питань безпеки, які турбують усіх, включно з боротьбою проти тероризму; про розвиток досягнень програми “Партнерство заради миру”; та подальшу співпрацю з ОБСЄ і ООН.

В усіх цих сферах метою наступних дій є практичні й реалістичні заходи з досягнення специфічних стратегічно важливих цілей, пов'язаних з чіткими вимогами. Країни - члени Альянсу узгодили необхідні зміни і погодились забезпечити потрібні для цього ресурси. Наступним кроком є втілення. Тому шлях після Празького саміту чітко визначений в усіх параметрах і веде Альянс до наступної визначеної віхи трансформації, коли керівництво НАТО знову збереться на саміті у 2004 році. До цього необхідно зробити дуже багато.

III. ДОКУМЕНТИ

- ☐ Декларація Празького саміту
- ☐ Заява щодо Іраку, зроблена на Празькому саміті
- ☐ Оголошення про розширення Альянсу
- ☐ Звіт про комплексний аналіз діяльності Ради євроатлантичного партнерства і Партнерства заради миру
- ☐ План дій Партнерства проти тероризму
- ☐ Заключне слово головуєчого на засіданні Ради євроатлантичного партнерства на вищому рівні
- ☐ Заява Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона як голови засідання Ради НАТО - Росія на рівні міністрів закордонних справ
- ☐ План дій Україна - НАТО
- ☐ Спільна Декларація НАТО - ЄС з питань Європейської політики безпеки і оборони

Декларація Празького саміту, зроблена главами держав і урядів, які взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради в Празі 21 листопада 2002 року

1. Ми, глави держав і урядів країн - членів Північноатлантичного Альянсу, зібралися сьогодні з метою розширення нашого Альянсу і подальшої підготовки НАТО до відповіді на нові серйозні загрози і значні виклики безпеці XXI століття. Об'єднані спільним баченням, викладеним у Вашингтонському договорі, ми беремо на себе зобов'язання трансформувати НАТО, прийнявши нових членів, забезпечивши нові можливості і встановивши нові відносини з нашими партнерами. Ми твердо дотримуємось зобов'язань щодо трансатлантичного зв'язку; фундаментальних завдань НАТО в галузі безпеки, включно з колективною обороною; наших спільних демократичних цінностей і Статуту ООН.
2. Сьогодні ми вирішили запросити Болгарію, Естонію, Латвію, Литву, Румунію, Словаччину і Словенію розпочати переговори про вступ до нашого Альянсу. Ми вітаємо їх з цією історичною подією, яка так слушно відбувається саме у Празі. Вступ цих нових членів до Альянсу посилить загальну безпеку в євроатлантичному регіоні й допоможе досягти нашої спільної мети – неподільної і вільної Європи, об'єднаної миром і спільними цінностями. Двері НАТО залишатимуться відкритими для демократичних європейських держав, бажаючих і здатних взяти на себе відповідальність і обов'язки, передбачені членством в Альянсі відповідно до Статті 10 Вашингтонського договору.
3. Згадуючи трагічні події 11 вересня 2001 року і наше наступне рішення про застосування Статті 5 Вашингтонського договору, на основі Стратегічної концепції НАТО ми ухвалили комплексний пакет заходів, спрямованих на посилення нашої здатності дати відповідь викликам безпеки наших збройних сил, населення і території, звідки б вони не походили. Сьогоднішнє рішення забезпечить Альянсу збалансовані та ефективні оборонні можливості, допоможе НАТО краще виконувати місії усього спектра і колективно реагувати на такі виклики, до яких належать загроза з боку тероризму і поширення зброї масового знищення та засобів її доставки.
4. Ми наголошуємо на тому, що наші зусилля з трансформації і адаптації НАТО повинні розглядатись не як загроза будь-якій країні або організації, а як демонстрація нашої рішучості захистити наше населення, територію і збройні сили від будь-якого збройного нападу, включно з терористичними нападами, спрямованими з-за кордону. Ми рішуче налаштовані стримувати і знешкоджувати будь-який напад на нас, а також захищатись і оборонятись від нього відповідно до Вашингтонського договору і Статуту ООН. Для виконання повного спектра своїх місій, НАТО повинна бути спроможна формувати збройні сили, здатні швидко пересуватись туди, куди вважатиме за потрібне Північноатлантична рада, виконувати тривалі операції на великій відстані, включно і за умов загрози застосування ядерної, біологічної, хімічної і радіологічної зброї, і досягати своїх цілей. Ефективні збройні сили, важливий елемент нашої загальної політичної стратегії, є життєво необхідними для захисту свободи і безпеки нашого населення і гарантування миру і безпеки в євроатлантичному регіоні. Відповідно, ми вирішили:
 - а) Створити Сили реагування НАТО (СРН), що складатимуться з технологічно розвинутих, взаємно сумісних, гнучких, здатних до швидкого розгортання і проведення тривалих операцій сил, які включатимуть у себе сухопутні, морські й повітряні елементи, готові до швидкого перекидання туди, куди вирішить Рада. СРН будуть також слугувати каталізатором внесення вдосконалень у нові військові можливості НАТО. Ми надали вказівки з розробки комплексної концепції таких сил, які мають якомога скоріше, але не пізніше жовтня 2004 року, набути початкової оперативної потужності, а цілковитої оперативної потужності – не пізніше жовтня 2006 року, та підготовки звіту міністрам оборони навесні 2003 року. СРН і відповідна робота над Головним завданням ЄС мають взаємно підсилюватись, зберігаючи при цьому автономію обох організацій.
 - б) Спростити військову командну структуру НАТО. Ми схвалили звіт міністрів оборони, в якому накреслена спрощена, більш ефективна, результативна і здатна до швидкого розгортання командна структура, яка має задовольнити оперативні вимоги усього спектра місій Альянсу. Вона ґрунтується на документі про узгоджені

Мінімальні військові вимоги до командної структури Альянсу. Ця структура посилить трансатлантичний зв'язок, приведе до суттєвого скорочення кількості штабів і об'єднаних центрів повітряних операцій та сприятиме трансформації наших військових можливостей. Буде два стратегічних командування, одне відповідатиме за проведення операцій, а інше – функціональне. Стратегічне командування операціями, розташоване в Європі (Бельгія), буде підтримуватись двома командуваннями об'єднаних сил, здатними формувати сухопутні штаби багатонаціональних об'єднаних тактичних сил (БООТС) і міцні, але менші постійні об'єднані штаби, на основі яких можна буде організовувати штаби БООТС морського базування. Будуть також присутні наземні, морські й повітряні компоненти. Стратегічне командування, яке відповідатиме за трансформацію, розташоване у Сполучених Штатах Америки, матиме своє представництво у Європі й відповідатиме за продовження трансформації військових сил і за забезпечення взаємної сумісності підрозділів країн -членів Альянсу, в разі необхідності співпрацюючи з Об'єднаним командуванням операціями. Ми надали Раді і Комітету оборонного планування інструкції, зважаючи на роботу військового керівництва НАТО і об'єктивні військові критерії, остаточно визначити деталі цієї структури, включно з географічним розташуванням штабів та інших елементів командної структури, з тим, щоб міністри оборони змогли прийняти остаточні рішення у червні 2003 року.

- в) Схвалити Празькі зобов'язання щодо розвитку обороноспроможності як складової постійних зусиль Альянсу з вдосконалення і розвитку нових військових можливостей вести бойові дії сучасного рівня у небезпечному середовищі. Країни - члени Альянсу індивідуально взяли на себе стійкі і специфічні зобов'язання з вдосконалення своїх оборонних можливостей у галузі хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного захисту; розвідки, спостереження і точного націлювання; повітряного спостереження за поверхнею; командування, управління і зв'язку; боєздатності, зокрема високоточної зброї і боротьби із засобами ППО супротивника; стратегічних авіа і морських перевезень; заправки у повітрі; та мобільних підрозділів тилового і бойового забезпечення. Наші зусилля з вдосконалення можливостей через Празькі зобов'язання та подібні зусилля Європейського Союзу з вдосконалення можливостей ЄС через План дій щодо європейської обороноспроможності мають бути взаємодоповнюючими, зберігаючи при цьому автономію обох організацій і відкритість.

Ми будемо якнайшвидше втілювати усі аспекти Празьких зобов'язань. Ми здійснимо необхідні кроки для вдосконалення нашого потенціалу у згаданих галузях, в яких ми маємо відставання. До таких кроків можуть увійти багатонаціональні зусилля, спеціалізація і перегляд пріоритетів з огляду на те, що у багатьох випадках буде необхідно залучити додаткові фінансові ресурси за умови відповідного схвалення парламентами. Ми прагнемо рішучого поліпшення наших можливостей. Ми надали вказівки Раді у форматі постійного засідання звітувати перед міністрами оборони про хід втілення цих планів.

- г) Ухвалити узгоджену військову концепцію захисту від тероризму. Ця концепція входить до складу пакета заходів з посилення можливостей НАТО в цій галузі, який також включає в себе вдосконалення у сфері обміну розвідувальною інформацією і домовленості про реагування на кризові ситуації.

Тероризм, який ми категорично засуджуємо і не сприймаємо ні в яких формах і проявах, становить серйозну і зростаючу загрозу населенню країн -членів Альянсу, їх збройним силам і території, а також міжнародній безпеці. Ми рішуче налаштовані боротися з цим злом стільки, скільки потрібно. Ефективна боротьба з тероризмом вимагає від нас багатогранної і комплексної реакції.

У співпраці з нашими партнерами ми налаштовані повною мірою впроваджувати у життя План дій щодо цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій заради поліпшення готовності цивільної оборони до захисту населення від нападів з застосуванням хімічних, біологічних і радіологічних (ХБР) речовин. Ми вдосконалимо нашу здатність надавати підтримку, в разі необхідності, урядам країн у подоланні наслідків терористичних нападів, включно із нападами з застосуванням ХБР і ядерних засобів на життєво важливі елементи інфраструктури, як це передбачено Планом дій.

д) Ухвалити впровадження п'яти ініціатив із захисту від ядерної, біологічної, хімічної і радіологічної зброї, які допоможуть посилити обороноздатність Альянсу проти застосування зброї масового знищення: прототипу мобільної аналітичної лабораторії ЯБХ; прототипу підрозділу реагування на застосування ЯБХ; віртуального зразкового центру захисту від ЯБХ; запасів засобів НАТО для захисту від біологічної і хімічної зброї і системи виявлення захворювань. Ми підтверджуємо наші зобов'язання посилити і вдосконалити наш захист від ЯБХ зброї.

е) Посилити нашу здатність захищатись від кібернетичних нападів.

є) Вивчити можливості ефективної і результативної боротьби з дедалі більш зростаючою ракетною загрозою території, збройним силам і населеним пунктам Альянсу з використанням відповідних політичних і оборонних заходів паралельно із заходами стримування. Сьогодні ми ухвалили виконання нового техніко- економічного обґрунтування протиракетної оборони НАТО з метою вивчення варіантів захисту території, збройних сил і населених пунктів країн Альянсу від усього спектра ракетних загроз, які ми будемо продовжувати оцінювати. Ці наші зусилля будуть відповідати ідеї неподільності безпеки членів Альянсу. Ми підтримуємо посилення ролі Центру ЗМЗ в міжнародному військовому секретаріаті у допомозі Альянсу з протистояння цій загрозі.

Ми підтверджуємо, що роззброєння, контроль за озброєннями і непоширення зброї масового знищення роблять важливий внесок у запобігання поширенню і застосуванню ЗМЗ та засобів її доставки. Ми наголошуємо на важливості дотримання і посилення існуючих багатосторонніх режимів контролю за поширенням ЗМЗ і експортом озброєнь і міжнародних угод з контролю за озброєннями і роззброєння.

5. Прийняття до Альянсу Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Румунії, Словаччини і Словенії як нових членів посилить здатність НАТО відповідати на виклики сьогодення і майбутнього. Ці країни продемонстрували свою відданість головним принципам і цінностям, викладеним у Вашингтонському договорі, здатність зробити свій внесок в усі місії Альянсу, зокрема, у колективну оборону і тверде прагнення взяти участь у гарантуванні стабільності і безпеки, особливо в тих регіонах, де існують кризи і конфлікти. Ми негайно розпочнемо переговори з метою підписання протоколів про вступ до кінця березня 2003 року і завершення процесу ратифікації в такий час, який дозволить цим країнам приєднатись до Альянсу не пізніше травня 2004 року. Протягом періоду перед вступом Альянс якомога активніше залучатиме запрошені країни до своєї діяльності. Ми обіцяємо надавати нашу підтримку і допомогу, зокрема, через План дій з підготовки до членства (ППЧ). Ми очікуємо отримання від запрошених країн графіків здійснення реформ, від яких залежить подальший розвиток подій перед вступом і після нього і які повинні забезпечити збільшення внеску цих країн у спільний Альянс.
6. Ми відзначаємо значний прогрес Албанії на шляху реформ, її конструктивну роль у розвитку регіональної стабільності і непохитну підтримку Альянсу. Ми відзначаємо значний прогрес колишньої Югославської Республіки Македонія* у здійсненні реформ і її міцну підтримку операцій Альянсу, а також її важливі кроки, спрямовані на подолання внутрішніх труднощів і розвиток демократії, стабільності й етнічного примирення. Ми будемо продовжувати надавати допомогу обом цим країнам, зокрема, через ППЧ, у забезпеченні стабільності, процвітання і безпеки з тим, щоб вони виконали свої зобов'язання, яких вимагає членство в Альянсі. В цьому контексті ми також погодилися вдосконалити наші можливості допомогти Албанії у впровадженні реформ і продовжувати надавати допомогу колишній Югославській Республіці Македонія* у реформуванні сектора оборони і безпеки через присутність НАТО. Ми закликаємо обидві країни до подвоєння своїх реформаторських зусиль. Їхні кандидатури продовжують розглядатись на предмет майбутнього членства.

Хорватія, яка досягла значного прогресу на шляху реформ, також буде розглядатись як потенціальний член НАТО в майбутньому. Прогрес в цьому напрямку залежатиме від подальших реформаторських зусиль Хорватії і виконання нею усіх своїх міжнародних зобов'язань, зокрема, перед Міжнародним трибуналом з військових злочинів у колишній Югославії.

План дій щодо членства залишатиметься засобом аналізу прогресу країн, що бажають набути членства в Альянсі. Запрошені сьогодні не будуть останніми.

7. Рада євроатлантичного партнерства (РЄАП) і Партнерство заради миру (ПЗМ) великою мірою посилили безпеку і стабільність в усьому євроатлантичному регіоні. Сьогодні ми прийняли рішення вивести на новий рівень нашу співпрацю з країнами-членами РЄАП/ПЗМ. Буде зміцнений наш політичний діалог і члени Альянсу, консультуючись з країнами-партнерами, будуть, до максимально можливого ступеня, залучати країни-партнери, там де це можливо, до планування, проведення і нагляду за тими заходами і проектами, в яких вони беруть участь і до яких вони роблять свої внески. Ми впровадили нові практичні механізми, такі як Індивідуальний план дій Партнерства, який забезпечить комплексний, індивідуальний і диференційований підхід до Партнерства, і який дає змогу надавати підтримку реформам у країнах-партнерах. Ми заохочуємо партнерів, серед яких країни зі стратегічно важливих регіонів Кавказу і Центральної Азії, скористатися цими механізмами. Ми вітаємо рішучість партнерів докласти всьляких зусиль до боротьби з тероризмом, зокрема, і через План дій Партнерства проти тероризму. Ми також будемо продовжувати вдосконалювати взаємну сумісність і діяльність в галузі оборони, які складають основу нашого партнерства. Участь в ПЗМ та РЄАП в майбутньому може бути розширена і включатиме Федеративну Республіку Югославія і Боснію та Герцеговину, за умови, що буде досягнутий необхідний прогрес в різних галузях, серед яких і співпраця з Міжнародним трибуналом в Гаазі.
8. Ми вітаємо значні досягнення Ради НАТО - Росія після історичної зустрічі між НАТО і Росією на вищому рівні в Римі. Ми поглиблюємо наші відносини на благо усіх народів євроатлантичного регіону. Країни - члени НАТО і Росія співпрацюють у рамках Ради НАТО - Росія як рівноправні партнери, просуваючись вперед в таких галузях, як миротворча діяльність, оборонна реформа, поширення ЗМЗ, пошуково-рятувальні операції, цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій, захист від тактичних ракет і боротьба з тероризмом в напрямку спільної мети – стабільної, мирної і неподільної Європи. Відповідно до Основоположного акта і Римської декларації, ми рішуче налаштовані інтенсифікувати і розширювати нашу співпрацю з Росією.
9. Ми залишаємось прихильниками міцних відносин між НАТО і Україною, які керуються Хартією про Особливе партнерство. Ми відзначаємо рішуче прагнення України до євроатлантичної інтеграції і закликаємо Україну здійснити усі необхідні реформи, серед яких і питання контролю над експортом, якщо вона налаштована досягти цієї мети. Новий План дій, який ми приймаємо з Україною, є важливим кроком уперед; в ньому визначені політичні, економічні, військові та інші галузі реформування, в яких Україна зобов'язалась досягти подальшого прогресу і в яких НАТО продовжуватиме надавати допомогу. Продовження поглиблення і вдосконалення наших відносин вимагає однозначної відданості України цінностям євроатлантичної спільноти.
10. Ми знову підтверджуємо, що безпека Європи тісно пов'язана з безпекою і стабільністю в Середземномор'ї. Тому ми вирішили значно вдосконалити політичний і практичний аспекти нашого Середземноморського діалогу як невід'ємної частини підходу Альянсу до безпеки, який ґрунтується на співпраці. В цьому сенсі ми сприяємо розвитку практичної співпраці та відповідній ефективній взаємодії з питань безпеки, які стосуються усіх, зокрема, питань тероризму, де НАТО може забезпечити важливий внесок. Ми знову підтверджуємо, що Середземноморський діалог та інші міжнародні зусилля, включно з Барселонським процесом ЄС, доповнюють і посилюють один одного.
11. НАТО і Європейський Союз мають спільні стратегічні інтереси. Ми залишаємось відданими рішенням, прийнятим на Вашингтонському саміті та наступних засіданнях на рівні міністрів щодо посилення співпраці між НАТО і ЄС. Успіх нашої співпраці проявився в спільних зусиллях зі встановлення миру і створення умов для процвітання демократичних суспільств на Балканах. Розвиток подій, що розпочалися 11 вересня 2001 року ще більш підкреслив важливість прозорості й співробітництва між двома нашими організаціями зі спільних питань, пов'язаних з безпекою, обороною і врегулюванням криз заради забезпечення найефективнішого військового реагування і

- менеджменту кризових ситуацій. Ми залишаємось відданими забезпеченню необхідного прогресу з усіх аспектів наших відносин, відзначаючи необхідність пошуку задовільного для усіх членів Альянсу розв'язання питання участі європейських країн - членів НАТО, які не входять до ЄС, що забезпечить реальне стратегічне партнерство.
12. Для подальшого сприяння миру і стабільності в євроатлантичному регіоні НАТО продовжуватиме розвивати плідну і тісну співпрацю з ОБСЄ, зокрема у сферах запобігання конфліктам, врегулювання криз і постконфліктної реабілітації, які доповнюють одна одну.
 13. Альянс відіграє життєво важливу роль у відновленні безпечного середовища у Південно-Східній Європі. Ми знову підтверджуємо нашу підтримку територіальної цілісності і суверенітету усіх країн цього стратегічно важливого регіону. Ми продовжуватимемо працювати з нашими партнерами в рамках СФОР і КФОР, ООН, Європейського Союзу, ОБСЄ та інших міжнародних організацій, допомагаючи розбудовувати мирну, стабільну і демократичну Південно-Східну Європу, де усі країни візьмуть на себе відповідальність за процес реформ і інтегруються до євроатлантичних структур. Ми прагнемо побачити перетворення цієї ідеї в реальність. Ми очікуємо від країн регіону, що вони будуть продовжувати розбудовувати міцні багатосторонні демократичні суспільства, викорінювати організовану злочинність і корупцію та міцно укорінювати верховенство права; будуть співпрацювати в регіональному масштабі; і повною мірою виконувати міжнародні зобов'язання, включно з притягненням до суду в Гаазі усіх, кого розшукує Міжнародний трибунал. Прогрес реформ в цих країнах визначатиме темпи їхньої інтеграції до євроатлантичних структур. Ми підтверджуємо, що й надалі будемо присутні в цьому регіоні і будемо готові допомогти країнам регіону, через індивідуальні програми, рухатись шляхом прогресу. В світлі прогресу, що триває, і аналізу ситуації у сфері безпеки і політики, ми вивчатимемо варіанти майбутньої раціоналізації і реструктуризації сил зважаючи на регіональні особливості. Ми вітаємо успішне завершення операції "Ембер фокс" у колишній Югославській Республіці Македонія*. Ми погодилися зберегти присутність сил НАТО після 15 грудня на обмежений період для допомоги у підтримці стабільності, яку ми будемо оцінювати в міру розвитку ситуації. Ми відзначаємо висловлену ЄС готовність взяти на себе операцію у колишній Югославській Республіці Македонія* за відповідних умов.
 14. Країни - члени НАТО відгукнулись на заклик Ради Безпеки ООН допомогти уряду Афганістану відновити безпеку в Кабулі і його околицях. Їх підрозділи становлять основу Міжнародних сил допомоги з відновлення безпеки (ІСАФ) в Афганістані. Ми вдячні Великій Британії і Туреччині за їх внески як провідних країн ІСАФ і вітаємо готовність Німеччини і Нідерландів спільно прийти їм на зміну. НАТО, демонструючи нашу відданість, погодилась надавати підтримку у певних галузях наступним країнам, що очолюватимуть ІСАФ. Але відповідальність за безпеку і правопорядок в Афганістані залишається за самими афганцями.
 15. Ми залишаємось відданими Договору про Звичайні збройні сили в Європі й підтверджуємо наше прагнення якомога скоріше ввести в дію адаптований Договір. Режим ЗЗСЄ забезпечує фундаментальний внесок у розбудову єдиної і безпечної Європи. Ми вітаємо прагнення тих країн, які не приєдналися до ЗЗСЄ, але висловили свої наміри приєднатись до адаптованого Договору ЗЗСЄ після набуття ним чинності. Їхній вступ зробить додатковий важливий внесок в європейську стабільність і безпеку. Ми вітаємо важливі результати зусиль Росії зі скорочення озброєнь до узгодженого рівня згідно зі Статтею Х Договору. Ми закликаємо Грузію і Молдову до швидкого виконання важливих Стамбульських домовленостей, що створить умови для подальшого просування країн - членів Альянсу та інших країн-партнерів шляхом ратифікації адаптованого Договору ЗЗСЄ.
 16. В міру трансформації НАТО ми започаткували пакет заходів із посилення ефективності й результативності системи штабів. Ініціатива НАТО з питань людських ресурсів доповнює ці зусилля. Ми продовжуватимемо надавати, індивідуально і колективно, необхідні ресурси для виконання нашим Альянсом завдань, які від нього вимагаються.
 17. Ми підтримуємо роль Парламентської асамблеї НАТО у доповненні зусиль НАТО, спрямованих на забезпечення стабільності на європейському континенті. Ми також високо цінуємо внесок Асоціації Атлантичного Договору в досягнення кращого розуміння Альянсу і його цілей нашою громадськістю.

18. Ми висловлюємо нашу глибоку вдячність уряду Чеської Республіки за виявлену до нас гостинність.
19. Наш саміт демонструє, що європейські й північноамериканські союзники, вже об'єднані історією і спільними цінностями, залишатимуться спільнотою, рішуче налаштованою і здатною захистити свою територію, населення і збройні сили від усіх загроз і викликів. Протягом більше ніж п'ятдесяти років НАТО забезпечує мир, демократію і безпеку в євроатлантичному регіоні. Зобов'язання, які ми взяли на себе тут, в Празі, гарантують Альянсу можливість відігравати цю важливу роль і в майбутньому.

Заява Празького саміту щодо Іраку, ухвалена главами держав та урядів Північноатлантичної ради на засіданні 21 листопада 2002 року в Празі

Ми, глави держав та урядів НАТО, що зібралися в Празі, висловлюємо серйозне занепокоєння тероризмом та поширенням зброї масового знищення.

Стосовно Іраку ми засвідчуємо свою цілковиту підтримку виконанню Резолюції Ради Безпеки ООН 1441 і закликаємо Ірак до цілковитого і негайного виконання цієї та усіх відповідних резолюцій Ради Безпеки ООН.

Ми висловлюємо жаль з приводу того, що Ірак не забезпечив цілковитого виконання зобов'язань, поставлених перед ним як перший необхідний крок до відновлення миру й безпеки, і нагадуємо, що даною резолюцією Рада Безпеки вирішила дати Іраку останню можливість виконати свої зобов'язання щодо роззброєння, викладені у попередніх резолюціях Ради з цього питання.

Союзники НАТО є солідарними у своїй рішучості щодо ефективних дій допомоги й підтримки зусиль ООН, спрямованих на забезпечення цілковитого, негайного, безумовного і беззастережного виконання Іраком Резолюції РБООН 1441. Ми нагадуємо, що даною резолюцією Рада безпеки попередила Ірак про серйозні наслідки у разі подальшого порушення ним своїх зобов'язань.

**Оголошення Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона про розширення Альянсу.
21 листопада 2002 року**

“Від самого початку свого існування НАТО ніколи не була ексклюзивною організацією. З 12 країн, що заснували Альянс, він поступово розширювався до 14, 15, 16, а потім, у 1999 році, до 19 членів.

Двері НАТО залишаються відкритими. В 1999 році лідери НАТО запровадили План підготовки до членства, щоб допомагати країнам усієї Європи на шляху до остаточного вступу в організацію. Заінтересовані країни проводять активну роботу з модернізації і реформування своїх збройних сил та забезпечення відповідності високим стандартам НАТО щодо цінностей, які обстоює Альянс, верховенства права та розбудови дієвих демократичних установ.

Перед усіма країнами, що прагнуть до членства, постала необхідність приймати складні рішення. Їх відповідь на цей виклик є відображенням рішучості політичного наміру приєднатися до НАТО.

У червні минулого року лідери країн НАТО висловили бажання надати подальші запрошення до вступу в Альянс.

З того часу ми працювали над тим, аби зі свого боку НАТО теж була готовою до розширення. В результаті комплексної внутрішньої реформи організація, що початково передбачала 12 країн, буде готовою діяти так само ефективно, маючи більш ніж подвоєну кількість членів.

Таким чином, ми можемо з цілковитою певністю сказати, що цей раунд розширення збереже і примножить силу НАТО, її цілісність та життєздатність, і що він не є спрямованим проти інтересів безпеки будь-якої держави-партнера.

Нещодавно ви отримали комплексний звіт щодо процесу розширення. Сьогодні ми приймаємо рішення про подальше запрошення країн розпочати переговори про вступ.

Це є надзвичайно важливим рішенням, з приводу якого консенсус між союзниками формувався поступово впродовж останніх кількох місяців. Я вважаю, вже можна сказати, що консенсус досягнуто. Тому перед главами держав і урядів НАТО я оголошую їхню згоду запросити до переговорів про вступ такі країни: Болгарію, Естонію, Латвію, Литву, Румунію, Словаччину та Словенію. Гадаю, це питання можна вважати узгодженим – так вирішила Рада.

А зараз, коли ми ухвалили це важливе рішення, я хотів би надати слово членам ПАР на рівні глав держав та урядів”.

Звіт про комплексний аналіз роботи Ради євроатлантичного партнерства та Партнерства заради миру. 21 листопада 2002 року

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

1. Відповідно до Стратегічної концепції НАТО, через відкритість та налагодження зовнішніх контактів Альянс прагне сприяти збереженню миру, підтримувати та зміцнювати демократію, робити внесок у забезпечення процвітання і прогресу та розвивати справжнє партнерство з усіма демократичними країнами євроатлантичного регіону. Це спрямовано на зміцнення безпеки для всіх без винятку і сприяє подоланню розбіжностей та суперечок, що могли б призвести до нестабільності й конфліктів. Рада євроатлантичного партнерства є загальним форумом для усіх аспектів співпраці між НАТО та країнами-партнерами. Партнерство заради миру є головним механізмом розбудови практичних контактів безпеки між Альянсом і його партнерами та удосконалення оперативної сумісності між партнерами та НАТО.
2. На зустрічі в Рейк'явіку та Брюсселі в травні/червні 2002 року міністри країн НАТО проголосили свої наміри розвивати нові результативні відносини з партнерами, спрямовані на активізацію співпраці в реагуванні на нові загрози, у тому числі тероризм. Міністри зобов'язали Раду в форматі постійного засідання продовжувати аналіз партнерських відносин НАТО з метою представлення у Празі главам держав та урядів конкретних пропозицій щодо подальшого розвитку Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) та Партнерства заради миру для ефективнішого протистояння загрозам XXI сторіччя в інтересах союзників та їх партнерів.
3. Розпочинаючи цей аналіз, союзники та країни-партнери засвідчили своє визнання подальшої чинності Рамкового документа ПЗМ та Базового документа РЄАП. Вони ще раз підтвердили своє спільне зобов'язання зміцнювати й розширювати мир та стабільність у євроатлантичному регіоні на основі спільних цінностей та принципів, на яких базується їхня співпраця. Вони підтвердили свою рішучість примножувати успіх РЄАП та ПЗМ в усіх галузях консультацій та співробітництва. Союзники та партнери продовжують дотримуватись відповідних рішень Мадридського та Вашингтонського самітів і будуть і надалі докладати зусиль для їх цілковитого виконання. У цьому контексті вони підкреслюють, що оперативна сумісність між збройними силами союзників та партнерів продовжує відігравати ключову роль як передумова для подальшої успішної співпраці у реагуванні на кризи.
4. Враховуючи особливу роль РЄАП та ПЗМ, даний аналіз спрямовано на забезпечення:
 - внеску даних структур у міжнародну стабільність через надання заінтересованим партнерам консультацій та допомоги щодо внутрішніх реформ, пов'язаних з обороною та безпекою, а також, якщо це можливо, надання підтримки в реалізації комплексних політичних та інституційних перетворень;
 - допомоги партнерам у створенні сприятливих зовнішніх умов для проведення внутрішніх реформ, з використанням відповідних форм політичного діалогу та співпраці;
 - зміцнення міжнародної безпеки через підготовку та задіяння заінтересованих партнерів до операцій та заходів під проводом НАТО, у тому числі тих, що спрямовані на боротьбу з тероризмом;
 - продовження політики відкритих дверей НАТО стосовно заінтересованих партнерів, що знайшло своє відображення у Документі запрошення до ПЗМ, 1994 р.
5. Для досягнення цієї мети даний аналіз було спрямовано на:
 - забезпечення конструктивного урахування інтересів союзників та потреб партнерів;
 - розвиток форм консультацій і співробітництва та приведення їх у відповідність до нових завдань у галузі безпеки;
 - подальше удосконалення оперативної сумісності між збройними силами країн-партнерів та союзників;
 - раціоналізацію та гармонізацію відносин між РЄАП та ПЗМ;
 - удосконалення організації та управління в межах РЄАП та ПЗМ.

ЗАПРОПОНОВАНІ ЗАХОДИ ІННОВАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ

5.1 Удосконалення процесу консультацій з питань політики та безпеки

- Союзники та партнери намагатимуться забезпечити, щоб у обговореннях у форматі РСАП більше уваги приділялося політичним пріоритетам та потребам безпеки, що є спільними для союзників та партнерів. Члени Альянсу докладатимуть зусиль, щоб інформувати партнерів і/або звертатися за їхньою порадою на ранніх етапах обговорень Альянсом питань, що торкаються інтересів політики та безпеки країн-партнерів.
- Союзники вітатимуть прохання партнерів щодо проведення з Альянсом індивідуальних або групових консультацій з питань, які мають для них особливе значення у контексті політики чи безпеки. У кожному конкретному випадку відповідні рішення будуть ухвалюватись окремо. Консультації можуть проводитись на різних рівнях з країнами та/або Міжнародним секретаріатом. Вони можуть, але не обов'язково повинні, приводити до формування більш системних політичних відносин.
- У кожному конкретному випадку та якщо це доцільно, союзники можуть вирішити запросити окремих партнерів до участі в обговоренні питань, що торкаються їхніх інтересів, або питань, стосовно яких позиція партнерів має особливе значення для Альянсу.

5.2 Подальше удосконалення оперативної сумісності

- Відтоді як у 1994 році було започатковано ПЗМ, забезпечення оперативної сумісності є ключовим елементом співпраці між НАТО та партнерами. Процес планування та оцінки сил (ППОС) у межах ПЗМ, який було розпочато в 1994 році й суттєво удосконалено у 1997 році, є одним з найважливіших інструментів розвитку оперативної сумісності. Він дав можливість проводити на Балканах операції ПЗМ під проводом НАТО, активну участь в яких взяли країни-партнери. Водночас ППОС став для країн-учасниць корисним інструментом планування, оскільки зі своїм розвитком він став дуже подібним до процесу оборонного планування НАТО. З ухваленням ініціатив Вашингтонського саміту оперативна роль ПЗМ набула подальшого розвитку.

Союзники та партнери :

- наголошують, що випробувані механізми, задіяні за ініціативами Вашингтонського саміту для удосконалення оперативної ефективності партнерства, у комплексі з ППОС та проведенням військових навчань, відіграють вирішальну роль у подальшому розвитку оперативної сумісності;
- погоджуються, що необхідно і надалі докладати рішучих зусиль для забезпечення цілковитого виконання завдань, пов'язаних з цими механізмами, а в разі необхідності – для розширення їх меж, зокрема що стосується Концепції розвитку оперативної спроможності та Програми удосконалення підготовки та освіти;
- будуть і надалі розглядати питання ПЗМ, пов'язані з оперативною сумісністю, в контексті розвитку і можливої адаптації ППОС.

5.3 На підтвердження більш широкого підходу до безпеки в межах РСАП та ПЗМ

- в процесі консультацій з країнами-партнерами союзники будуть:
- переглядати, а за необхідності розширювати обсяг та зміст Робочої програми партнерства з метою адекватного реагування на нові ризики та загрози;

- аналізувати можливості нових заходів полегшення та гармонізації оперативної співпраці між структурами безпеки, (у тому числі тими, що виходять за межі відповідальності міністерств оборони), відповідно до прохань, що надходять від національних органів влади;

- продовжувати розвиток співпраці у плануванні з надзвичайних ситуацій, з метою сприяння органам державної влади у підготовці до захисту цивільного населення від загрози наслідків застосування ЗМЗ, терористичних нападів, техногенних та природних катастроф. Ця робота може також включати заходи з удосконалення оперативної сумісності між відповідними силами та формуваннями різних країн.

– Союзники та партнери будуть:

- практикувати більш широкий підхід до питань безпеки у своїх політичних консультаціях та інших обговореннях у відповідних форматах РСАП та ПЗМ;

- намагатися забезпечити взаємне доповнення своєї роботи та зусиль інших міжнародних організацій у боротьбі з новими загрозами, у тому числі зброєю масового знищення та тероризмом.

5.4 Удосконалене та результативне партнерство: механізм Плану дій Партнерства

– з метою удосконалення своєї роботи та зосередження спільних зусиль на зміцненні безпеки у євроатлантичному регіоні, союзники та партнери розроблять та запровадять детальний та зорієнтований на конкретні результати механізм практичної співпраці між союзниками та заінтересованими партнерами. Можливими галузями застосування такого підходу є безпека кордонів, забезпечення оборонної спроможності для виконання спільних дій, надзвичайні ситуації цивільного характеру, управління ресурсами та охорона довкілля. Такий механізм можна було б використати також для прагматичного вирішення специфічних проблем у регіональному контексті.

– План дій Партнерства проти тероризму є першою такою спробою. Він має систематизувати та упорядкувати усі форми взаємодії між партнерами та НАТО у боротьбі з тероризмом.

5.5 Більш індивідуалізовані та комплексні відносини з партнерами: Індивідуальний план дій Партнерства

– Союзники мають рішучий намір продовжувати та удосконалювати підтримку та дорадчу допомогу заінтересованим партнерам у їх зусиллях, спрямованих на реформування та модернізацію своїх систем оборони й безпеки, для протистояння загрозам ХХІ сторіччя. Альянс підтверджує свою готовність підтримувати широкі політичні та інституційні перетворення, розпочаті партнерами.

– У цьому контексті союзники закликають партнерів до розбудови більш тісних контактів з НАТО на індивідуальній основі і прийняття Індивідуальних планів дій Партнерства, які визначали б пріоритети, гармонізували та упорядковували усі аспекти відносин між НАТО та партнерами у форматах РСАП та ПЗМ, з урахуванням завдань НАТО, специфіки та індивідуальних інтересів кожного партнера.

– За допомогою таких планів, що мають розроблятися на дворічний термін, НАТО надаватиме партнерам цілеспрямовану, адресну допомогу та консультації щодо виконання завдань реформування, які можуть ставити перед собою партнери в процесі консультацій з Альянсом. Удосконалений політичний діалог з актуальних питань може стати невід'ємною частиною процесу ІПДП.

- ІПДП не буде використовуватись замість ІПП і не впливатиме на участь партнерів в ППОС. ІПП та його база даних, що в разі необхідності підлягатиме змінам, може стати підрозділом ІПДП і надалі слугувати одним з ключових інструментів для організації участі партнерів в ПЗМ. Для країн, що вирішили не долучатися до ІПДП, процес виконання ІПП залишиться незмінним.

5.6 Збільшення внеску Партнерства у зміцнення безпеки та стабільності на субрегіональному рівні

- Союзники та партнери будуть і надалі докладати зусиль для зміцнення безпеки й стабільності на Балканах. Вони будуть сприяти регіональному співробітництву та підтримувати його, використовуючи досвід реалізації Ініціативи НАТО щодо Південно-Східної Європи, роботи Керівної групи з питань співпраці у галузі безпеки Південно-Східної Європи та інших регіональних ініціатив.
- У процесі консультацій і співпраці із заінтересованими партнерами та використовуючи досвід роботи в Південно-Східній Європі, союзники будуть підтримувати регіональне співробітництво в Центральній Азії та на Кавказі.
- З цією метою вони будуть готові призначити експертів чи посередника / посередників від НАТО для надання допомоги у визначенні галузей спільних інтересів і підтримати практичні зусилля співпраці.
- Союзники та партнери всіляко намагатимуться застосовувати механізми Плану дій Партнерства для вирішення регіональних проблем.
- Відповідно до загальної мети удосконалення оперативної сумісності в процесі підготовки до конкретних операцій, союзники заохочуватимуть створення багатонаціональних формувань за участю партнерів, чи партнерів та союзників, а також подальший розвиток існуючих подібних формувань.
- Союзники проаналізують, як військові штаби НАТО на відповідних рівнях можуть найкраще підтримати регіональну співпрацю в євроатлантичному регіоні.

5.7 Наближення партнерів до процесу прийняття рішень НАТО в конкретних галузях

- У процесі консультацій з партнерами союзники, у разі доцільності, продовжуватимуть докладати зусилля для максимально можливого залучення партнерів до планування, проведення та контролю над заходами та проектами, у виконанні яких вони беруть безпосередню чи опосередковану участь.
- З цією метою вони будуть:
- у межах Політично-військового формату (ПВФ)
 - розглядати шляхи повнішого використання загальних можливостей ПВФ для того, щоб партнери, які роблять внесок у виконання операцій під проводом НАТО, могли якомога раніше долучатися до підготовки рішень, пов'язаних з такими операціями.
 - вивчати, у цьому контексті, можливості для доцільного задіяння партнерів до оцінки відповідних аспектів терористичної загрози.

- На додаток, аналізувати, коли це доречно, можливості застосування основоположних принципів та ідей ПФФ, що стосуються операцій ПЗМ під проводом НАТО, до інших конкретних заходів та проєктів, які виконуються за участю партнерів. Предметом такого аналізу можуть бути такі галузі: навчання за програмою ПЗМ, у тому числі заходи з розробки політики та програм проведення навчань НАТО/ПЗМ, удосконалення навчань; та створення Цільових фондів ПЗМ.
- Також аналізувати, як застосувати чинні процедури, щоб забезпечити, коли це доцільно, розширення поточної участі, або прагматичне задіяння партнерів до спільної діяльності у таких галузях:
 - розробка та виконання Планів дій Партнерства, зокрема тих, що спрямовані на удосконалення сил обороноспроможності, які мають особливе значення для забезпечення захисту від терористичних нападів;
 - розробка та узгодження Індивідуальних планів дій Партнерства;
 - діяльність в широкому контексті забезпечення оперативної сумісності в межах ПЗМ, ППОС та пов'язаних з нею галузях стандартизації, у тому числі у відповідних аспектах захисту від ядерної, бактеріологічної та хімічної зброї (ЯБХ)
 - планування з надзвичайних ситуацій (ПНС) цивільного характеру.

5.8. Удосконалення системи зв'язків між НАТО та столицями країн-партнерів

- Союзники будуть шукати шляхів удосконалення системи зв'язків між НАТО та столицями країн-партнерів для полегшення доступу країн Центральної Азії та Кавказу до консультативної допомоги й інструкцій з боку НАТО та з метою надання більшої підтримки в процесі розробки й реалізації співпраці та інформаційних заходів і програм у межах РСАП та ПЗМ.

5.9. Розвиток регулярних робочих відносин між військовими та цивільно-військовими структурами

- НАТО та/або союзники намагатимуться створювати та офіційно закріплювати функціональні робочі стосунки/системи зв'язків з партнерами на рівні військових частин та штабів, відповідно положень, передбачених Концепцією розвитку оперативної спроможності. Це може включати:
 - встановлення відносин "частин-побратимів" між відповідними формуваннями союзників та партнерів, або між формуваннями країн-партнерів, які, вірогідно, співпрацюватимуть між собою в операціях реагування на кризи під проводом НАТО; удосконалення системи співпраці та зв'язків повинно насамперед передбачатися для збройних сил, що спеціалізуються на боротьбі з асиметричними загрозами;
 - розширення, подальше удосконалення та офіційне закріплення робочих відносин, створених під час спільних навчань та операцій між усіма рівнями командувань і багатонаціональних штабів НАТО та збройними силами й штабами партнерів ("афіліювання"), у тому числі шляхом прикріплення персоналу країн-партнерів до відповідних багатонаціональних штабів військової структури НАТО;
 - використання існуючих систем зв'язків на рівні стратегічних командувань НАТО, поширення практики тимчасових службових відряджень офіцерів зв'язку з країн-партнерів на підпорядкованих рівнях командної структури НАТО та офіційне закріплення такої практики на основі практичних вимог до співпраці.

- Союзники в процесі консультацій з партнерами переглядатимуть існуючі концепції та структури ПЗМ (у тому числі й ті, що стосуються Центру координації партнерства (ЦКП), Штабних елементів ПЗМ (ШЕП) та Навчальних центрів ПЗМ), з метою цілковитого використання їхнього потенціалу для більш активного, регулярного та безпосереднього залучення партнерів до заходів, пов'язаних з ПЗМ, спільно з НАТО чи окремими країнами-членами Альянсу. Це передбачає аналіз шляхів удосконалення існуючих механізмів, оцінки їх ефективності та поширення досвіду, набутого під час навчань НАТО/ПЗМ.
- Союзники та партнери будуть сприяти становленню регулярних робочих відносин, подібних до тих, що існують між відповідними військовими та цивільно-військовими структурами.

5.10 Пропонуючи ширші можливості для задіяння цивільного персоналу країн-партнерів до структур НАТО,

- союзники будуть:
 - переглядати програми стажування в межах ПЗМ з метою поширення кола посад для стажерів на інші галузі діяльності ПЗМ/НАТО, збільшення кількості посадових одиниць, що пропонуються для стажерів та збільшення, коли це доцільно, терміну стажування;
 - аналізувати практичну користь, можливості та потенційні наслідки реалізації концепції цивільних "Інтегрованих штабів ПЗМ".

5.11 Удосконалення механізмів фінансування

- Союзники будуть аналізувати політику фінансування програми ПЗМ з метою кращого реагування на індивідуальні прохання партнерів щодо субсидій, надання можливості адекватного фінансування їхньої участі в заходах Партнерства та забезпечення відповідності фінансових прохань партнерів цілям Партнерства.
- Політику щодо Цільових фондів ПЗМ було переглянуто з метою розширення механізму надання допомоги партнерам в управлінні наслідками оборонної реформи. Окрім інших видів діяльності, спрямованої на виконання цього завдання, сюди можуть входити проекти цивільної та демократичної реформи збройних сил, перепідготовки особового складу, конверсії військових баз, сприяння ефективному оборонному плануванню та розробці військового бюджету під демократичним контролем. Усі ініціативи будуть реалізовуватись на основі конкретних бюджетів.
- Союзники будуть переглядати політику Альянсу щодо фінансування проектів ПЗМ через Програму інвестицій в безпеку НАТО (ПІБН) з метою розширення сфери такого фінансування, зокрема включення до неї проектів, пов'язаних з реагуванням на прояви тероризму.

5.12 Удосконалення організації та управління діяльністю Партнерства.

- Поняття "Євроатлантичне партнерство", що охоплює РСАП та ПЗМ, віддзеркалює комплексну природу відносин між НАТО та її партнерами. Комплексний підхід допоможе підвищити ефективність процедур управління та організації діяльності Партнерства в усіх галузях співробітництва в межах РСАП та ПЗМ.
- Союзники будуть вивчати шляхи гармонізації та удосконалення підтримки РСАП та ПЗМ з боку комітетів НАТО, з метою забезпечення постійного та комплексного політичного керівництва щодо цілей та політики Євроатлантичного партнерства НАТО.

- Союзники та партнери будуть підвищувати роль Координаційного центру Політично-військового керівного комітету в контексті двосторонньої допомоги та координації зусиль у ключових питаннях ПЗМ; сприяти обміну інформацією з іншими міжнародними організаціями, зокрема ЄС та ОБСЄ, а також неурядовими організаціями щодо відповідних концепцій/програм та прагнути до об'єднання зусиль у наданні допомоги. У цьому контексті ідея "Партнерства-наставництва" (із залученням принаймні однієї країни НАТО та однієї країни-партнера), що вже практикувалася в діяльності Цільових фондів ПЗМ, набуде подальшого розвитку, з метою надання партнерам керівних ролей в роботі над окремими функціональними та тематичними питаннями.
- Союзники та партнери будуть аналізувати, як забезпечити подальше удосконалення структури, організації та проведення засідань РСАП на всіх рівнях, а також адаптувати інші аспекти діяльності РСАП та ПЗМ для надання якомога ефективнішої цілісної та скоординованої підтримки новим та більш змістовним відносинам між НАТО та партнерами.

ПИТАННЯ РЕСУРСІВ

6. Для забезпечення надійного виконання зобов'язань НАТО, ефективності та послідовності зусиль, спрямованих на це, та відповідності таких зусиль політичним пріоритетам НАТО, на кожному етапі розробки та реалізації запропонованих змін щодо політики РСАП/ПЗМ, заходів та форм співпраці значна і постійна увага буде приділятися їх наслідкам у аспекті фінансових та людських ресурсів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

7. Главам держав та урядів пропонується:
 - ухвалити даний звіт;
 - поставити перед Радою у форматі постійного засідання завдання здійснювати подальше керівництво відповідними комітетами НАТО, для забезпечення подальшої розробки та реалізації пропозицій щодо адаптації РСАП та Партнерства заради миру;
 - поставити перед Радою у форматі Постійного засідання завдання регулярно інформувати міністрів закордонних справ та оборони про досягнуті результати і складати їм повний звіт про виконання рішень Празького саміту на засіданнях міністрів восени 2003 року.

ПЛАН ДІЙ ПАРТНЕРСТВА ПРОТИ ТЕРОРИЗМУ

21 листопада 2002 року

ПРЕАМБУЛА

1. 12 вересня 2001 року країни-члени Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) беззастережно засудили терористичні напади на Сполучені Штати Америки 11 вересня 2001 року та зобов'язалися докладати всіляких зусиль для боротьби зі злом, яким є тероризм.
2. Керуючись цим зобов'язанням, країни-члени Ради євроатлантичного партнерства (нижче – країни РЄАП) ухвалюють даний План дій Партнерства проти тероризму, з метою виконання своїх зобов'язань міжнародного права щодо боротьби з тероризмом, пам'ятаючи, що така боротьба вимагає спільних та комплексних зусиль міжнародного співтовариства, і маючи рішучий намір зробити свій ефективний внесок з використанням досвіду успішної співпраці, досягнутого в межах РЄАП.
3. Країни РЄАП докладатимуть усіх можливих зусиль для запобігання та придушення тероризму в усіх його формах та проявах, відповідно до загальноновизнаних норм та принципів міжнародного права, Статуту Організації Об'єднаних Націй та Резолюції 1373 Ради Безпеки ООН. У цьому контексті вони, зокрема, будуть "знаходити шляхи активізації та прискорення обміну оперативною інформацією, особливо що стосується дій чи пересувань терористів як фізичних осіб чи злочинних мереж" і "наголошувати на необхідності поліпшення координації зусиль на національному, субрегіональному, регіональному та міжнародному рівні з метою посилення глобального протистояння серйозній загрозі, що постала перед міжнародною безпекою.
4. Країни РЄАП зобов'язуються обстоювати та захищати фундаментальні свободи та права людини, а також верховенство права у боротьбі з тероризмом.
5. Країни РЄАП підтверджують свою рішучість підписувати, ратифікувати та виконувати відповідні конвенції ООН, що мають відношення до боротьби з тероризмом.
6. Країни РЄАП будуть співпрацювати у боротьбі з тероризмом у форматі РЄАП, з урахуванням специфіки своєї політики безпеки і оборони та принципів РЄАП/ПЗМ щодо загальної відкритості та самовизначення. Вони намагатимуться забезпечити взаємне доповнення власних дій та зусиль відповідних міжнародних організацій.

ЗАВДАННЯ

7. Співпраця країн РЄАП охоплює низку питань роботи Ради євроатлантичного партнерства та Партнерства заради миру, що стосуються боротьби з тероризмом, зокрема, політичні консультації; операції; питання оперативної сумісності; планування оборони і збройних сил та військову реформу; управління наслідками надзвичайних ситуацій, у тому числі планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру; протиповітряну оборону та управління повітряним простором; співпрацю у галузі озброєнь; прикордонний контроль та безпеку; перекриття каналів фінансування тероризму; запобігання контрабанді зброї та вибухівки; наукову діяльність; контроль над озброєннями та непоширення зброї. Країни РЄАП наголошують, що контроль над озброєннями та непоширення зброї роблять значний внесок у глобальну боротьбу з тероризмом, особливо тому, що допомагають запобігти застосуванню ЗМЗ. У цьому контексті країни РЄАП наголошують на важливості дотримання та забезпечення ефективного виконання існуючих багатосторонніх зобов'язань.
8. Через План дій Партнерства країни РЄАП будуть визначати, організовувати, і систематизувати поточні та нові заходи РЄАП/ПЗМ, що мають особливе значення для міжнародної боротьби з тероризмом.

9. Головними завданнями Плану дій Партнерства проти тероризму є:
- керуючись спільними демократичними принципами, підтвердити рішучість країн РСАП у створенні умов, що не дозволяють розвитку та поширення тероризму та надавати у цьому допомогу один одному та іншим.
 - Підкреслити рішучість країн РСАП протидіяти тероризму в усіх його формах та проявах та засвідчити своє бажання співпрацювати заради запобігання терористичним нападам, заради захисту від них та подолання їх наслідків.
 - Надати заінтересованим партнерам більше можливостей брати участь або підтримувати заходи НАТО щодо боротьби з тероризмом з урахуванням специфіки їхньої політики національної безпеки та оборони.
 - Підтримати та полегшити співпрацю між країнами РСАП у боротьбі з тероризмом через політичні консультації та практичні програми в межах РСАП та Партнерства заради миру.
 - За проханням надавати допомогу країнам РСАП у протидії ризикам та подоланні наслідків терористичних нападів, у тому числі тих, що спрямовані на економічні та інші важливі складові їхньої інфраструктури.

МЕХАНІЗМИ

10. План дій Партнерства проти тероризму було запроваджено під керівництвом Північноатлантичної ради після консультації з партнерами, що входять до РСАП.
11. План дій Партнерства проти тероризму є першим конкретним та зорієнтованим на практичний результат механізмом співпраці із залученням союзників та заінтересованих партнерів, як передбачено у Зведеному звіті про Комплексний аналіз діяльності Ради євроатлантичного партнерства та Партнерства заради миру.
12. Даний План дій буде реалізовуватись через механізми РСАП/ПЗМ, відповідно до принципів загальної відкритості та самовизначення і знайде своє відображення в Індивідуальних програмах Партнерства (ІПП), або Індивідуальному плані дій Партнерства (ІПДП) між НАТО та партнерами.
13. Північноатлантична рада в процесі консультацій з партнерами буде регулярно оцінювати стан реалізації Плану дій Партнерства проти тероризму і корегувати його зміст, враховуючи можливе виникнення нових загроз та обставин у міжнародній боротьбі з тероризмом.
14. Заходи, викладені у Плані дій Партнерства проти тероризму, не ставлять під загрозу реалізацію будь-якої іншої ініціативи країн РСАП щодо боротьби з тероризмом. Країни РСАП і надалі сприятимуть ініціативам регіональної співпраці, спрямованим на боротьбу з тероризмом та протистояння новим загрозам безпеці, і намагатимуться забезпечити доповнення таких ініціатив зусиллями, що докладаються в межах РСАП.
15. Питання участі партнерів з числа держав Середземноморського діалогу та інших країн у заходах, передбачених Планом дій Партнерства проти тероризму, таких як семінари та інше, може розглядатися для кожного випадку окремо.

ПЛАН ДІЙ

16. Конкретні заходи згідно з Планом дій Партнерства проти тероризму викладено нижче; інші пункти можуть додаватися пізніше. Виконання цих заходів регулюється відповідними положеннями національних законодавств, з урахуванням специфіки політики безпеки і оборони країн РСАП та відповідно до принципів загальної відкритості та самовизначення.

16.1. Активізація консультацій та обміну інформацією

- 16.1.1. Політичні консультації. Союзники та партнери проводитимуть регулярні консультації щодо питань тероризму, які викликають спільне занепокоєння. Союзники будуть докладати зусиль для інформування партнерів з питань міжнародної боротьби з тероризмом та/або для урахування їх поглядів щодо цих питань на ранніх етапах відповідних обговорень всередині Альянсу. Відповідно до ухвалені процедури, партнери можуть звернутися до союзників з проханням про проведення прямих політичних консультацій з НАТО, індивідуально, чи в групах, щодо питань тероризму, які викликають їх занепокоєння. Такі консультації та обговорення будуть висвітлювати ключові питання безпеки, що викликають занепокоєння союзників та партнерів.
- 16.1.2. Обмін інформацією. Країни РСАП будуть докладати більше зусиль, спрямованих на обмін інформацією та поглядами з питань тероризму як на засіданнях РСАП, так і під час різних семінарів, що проводяться під егідою РСАП/ПЗП. Країни-лідери можуть запрошуватися для організації таких заходів. Країни РСАП беруть до відома створення Відділу зв'язку РСАП/ПЗМ з питань розвідки. Відповідно до своїх національних законодавств вони сприятимуть обміну розвідувальною інформацією щодо загроз тероризму.
- 16.1.3. Обмін інформацією з питань озброєнь. Країни РСАП у складі відповідних груп під егідою Наради національних керівників у галузі озброєнь будуть обмінюватись інформацією щодо діяльності, пов'язаної з розробкою обладнання та закупівлями, спрямованими на зміцнення їхніх національних сил боротьби з тероризмом.
- 16.1.4. Наукове співробітництво у визначенні та послабленні нових загроз та ризиків у галузі безпеки. Країни в Комітеті РСАП з проблем сучасного суспільства будуть обмінюватись інформацією через мережі національних експертів, що працюють над вибраними пріоритетними питаннями, пов'язаними з запобіганням та пом'якшенням руйнівних суспільних процесів. Тісні контакти будуть підтримуватись з іншими органами НАТО, міжнародними організаціями, Консорціумом ПЗМ, що об'єднує оборонні академії, та інститутами стратегічних досліджень з метою об'єднання зусиль, визначення слабких місць та започаткування спільних проектів.
- 16.1.5. Планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру. Країни РСАП будуть обмінюватись відповідною інформацією та брати активну участь у плануванні на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру з метою оцінки ризиків та підвищення рівня захищеності цивільного населення від тероризму та ЗМЗ. Це буде включати і активну участь у процедурах врегулювання кризових ситуацій.

16.2. Підвищення рівня готовності до боротьби з тероризмом

- 16.2.1. Реформування галузі оборони та безпеки. Партнери будуть активізувати зусилля, спрямовані на створення ефективних сил боротьби з тероризмом, що підлягають демократичному контролю і мають адекватну структуру та рівень оснащення.
- 16.2.2. Планування сил. Партнери, залучені до Процесу планування та оцінки сил в межах Партнерства заради миру, будуть, поміж інших питань, приділяти значну увагу Цілям партнерства, спрямованим на поліпшення їхньої здатності брати участь у заходах боротьби з тероризмом. Такі Цілі партнерства буде визначено в межах ППОС і доведено також до партнерів, які не є учасниками ППОС з метою інформування та заохочення їх до аналогічної діяльності.
- 16.2.3. Протиповітряна оборона та управління повітряним простором. У межах Комітету НАТО з питань протиповітряної оборони союзники та партнери будуть співпрацювати у галузі протиповітряної оборони / удосконалення спроможності здійснювати контроль повітряного простору, а в межах Комітету НАТО з

управління повітряним рухом – над поліпшенням координації дій цивільних та військових диспетчерських служб у реагуванні на нову ситуацію. На основі рішень, ухвалених на державному рівні, союзники та партнери будуть брати участь у розробці системи обміну даними про ситуацію в повітряному просторі між союзниками та партнерами.

- 16.2.4. Обмін інформацією щодо збройних сил. Країни РСАП можуть, коли це доцільно, розглядати можливості обміну інформацією щодо збройних сил, відповідальних за антитерористичні операції, та полегшення зв'язку між ними.
- 16.2.5. Підготовка та навчання. Партнери будуть запрошуватись до участі у заходах підготовки та навчаннях, що мають відношення до боротьби з тероризмом і підлягають координації з боку Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі та Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО на Атлантиці. В межах можливого Робоча програма партнерства передбачатиме нові заходи та можливості у галузі підготовки та навчань, пов'язаних з антитерористичною діяльністю. Навчання також використовуватимуться як засіб обміну досвідом у боротьбі з тероризмом.
- 16.2.6. Співпраця у галузі озброєнь. Країни РСАП будуть, коли це доцільно, використовувати механізм співпраці щодо озброєнь у межах Наради національних керівників у галузі озброєнь НАТО для знаходження спільних рішень, або як найменше таких, що забезпечують оперативну сумісність обладнання з метою виконання вимог щодо заходів боротьби з тероризмом.
- 16.2.7. Співпраця у галузі матеріально-технічного забезпечення. Країни РСАП будуть, коли це доцільно, використовувати можливості співпраці у межах Наради національних служб матеріально-технічного забезпечення НАТО з метою розробки механізмів ефективної підтримки заходів боротьби з тероризмом, у тому числі підтримки країнами операцій НАТО на своїй території.

16.3. Запобігання діям щодо підтримки терористичних угруповань

- 16.3.1. Прикордонний контроль. Країни РСАП через свої органи прикордонного контролю будуть активізувати зусилля, спрямовані на запобігання незаконного пересування людей чи матеріалів через міжнародні кордони. Вони будуть сприяти наданню допомоги у цій галузі, що забезпечується в межах ПЗМ. У цьому контексті буде заохочуватись подальша регіональна та міжнародна співпраця між країнами РСАП.
- 16.3.2. Економічний вимір. У межах Економічного комітету РСАП, країни РСАП будуть обмінюватись інформацією та поглядами з економічних аспектів міжнародної боротьби з тероризмом. Це, зокрема, стосується регулятивних положень, спрямованих на недопущення фінансування терористичних заходів, унеможливлення методів та перекриття джерел фінансування терористичних угруповань.
- 16.3.3. Контроль над озброєннями. Країни РСАП будуть продовжувати свою співпрацю у галузі контролю над озброєннями та проводити консультації щодо заходів ефективного контролю над зброєю масового знищення та безпечною утилізацією пов'язаних з нею речовин та матеріалів. Вони також надаватимуть підтримку у поточній роботі, спрямованій на розробку та прийняття до кінця 2002 року Міжнародного кодексу поведінки з непоширення балістичних ракет.
- 16.3.4. Стрілецька зброя та легке озброєння. В межах Спеціальної групи РСАП з питань стрілецької зброї та легкого озброєння країни РСАП будуть продовжувати обмін інформацією щодо нелегальної торгівлі вогнепальною зброєю, боеприпасами, вибухівкою, матеріалами та технологіями, що можуть бути застосовані для підтримки тероризму.

16.4. Розвиток оборонної спроможності для врегулювання наслідків терористичних дій

- 16.4.1. Питання тероризму, пов'язані зі зброєю масового знищення. Партнери будуть запрошуватись до підтримки та участі у заходах під проводом НАТО, спрямованих на розвиток обороноспроможності для боротьби з тероризмом, пов'язаним зі зброєю масового знищення, та обміну відповідною інформацією і досвідом у цій галузі відповідно до процедур, які підлягають узгодженню.
- 16.4.2. Розвиток співпраці у плануванні на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру. Шляхом подальшої реалізації Плану дій щодо планування з надзвичайних ситуацій (ПНС) цивільного характеру, ухваленого Вищим комітетом планування на випадок надзвичайних ситуацій ВКПНС/РСАП 26 листопада 2001 року та доповненого 25 червня 2002 року, країни РСАП будуть продовжувати свою співпрацю, спрямовану на підвищення рівня готовності до можливих терористичних нападів із застосуванням ЗМЗ, у тому числі хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї. Партнери, головним чином, орієнтуються на участь в роботі ВКПНС і його рад та комітетів з питань планування з метою вивчення усіх можливих варіантів надання підтримки у подоланні наслідків будь-якого терористичного нападу, з урахуванням пропозицій, ухвалених міністрами закордонних справ Альянсу на зустрічі в Рейк'явіку. Сюди входять:
- співпраця між цивільними та військовими органами влади: визначення та розробка можливостей співпраці між цивільними та військовими, у тому числі шляхом підготовки та навчання, а також взаємної підтримки; швидке реагування: аналіз того, як національні формування швидкого реагування можуть сприяти підвищенню спроможності країн РСАП реагувати на прохання країн, що зазнали нападу, про допомогу у врегулюванні наслідків застосування ЗМЗ для цивільного населення; вивчення можливостей застосування у цій галузі знань та досвіду цивільного характеру; співпраця з ВКПНС щодо шляхів удосконалення оперативної сумісності між формуваннями швидкого реагування та інших можливих заходів, з метою забезпечення країн РСАП можливостями швидкого реагування як на національному так і на міжнародному рівні;
 - загальні рекомендації: неов'язкові для виконання рекомендації загального характеру або мінімальні стандарти, що стосуються планування, підготовки, процедур та обладнання, якими країни РСАП могли б керуватися на добровільних засадах;
 - інвентаризація ресурсів обороноспроможності: подальший розвиток та уточнення Інвентарного обліку національних ресурсів обороноспроможності з метою максимального підвищення його практичної користі;
 - виявлення загроз ЗМЗ та попередження населення: вивчення, у співпраці з військовим керівництвом НАТО, шляхів надання підтримки національним органам влади в удосконаленні системи виявлення загроз ЗМЗ та попередження населення у разі їх виникнення;
 - мережа лабораторій: розглянути можливість створення мережі постійно діючих лабораторій та мобільних модулів обладнання;
 - медичні протоколи: надання підтримки у розробці медичних протоколів для підвищення ефективності підрозділів координованого реагування;
 - посилення ролі Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи: подальше удосконалення елементів обороноспроможності, що знаходяться у розпорядженні САЦКРК, у тому числі шляхом надання допомоги національними експертами для забезпечення можливості надання союзниками та партнерами швидкої та ефективної допомоги один одному у разі терористичного нападу із застосуванням ЗМЗ, включаючи хімічну, бактеріологічну, радіологічну та ядерну зброю;

– перетинання кордонів: приєднання до Типової угоди про полегшення життєво важливих транскордонних транспортних перевезень.

16.4.3. Військовий внесок у врегулювання наслідків терористичних нападів. Країни РЄАП розглянуть можливість надання інформації Верховному головнокомандуючому ОЗС НАТО у Європі про військові ресурси, що можуть використовуватися для надання термінової допомоги цивільним органам державної влади, за їх проханням, особливо у разі нападів із застосуванням хімічної, біологічної та радіологічної зброї.

16.4.4. Співпраця у науковій діяльності несекретного характеру, спрямованій на пом'якшення наслідків тероризму. Країни, представлені у Науковому комітеті РЄАП будуть обмінюватись науковими та технологічними знаннями з питань, що мають відношення до боротьби з тероризмом. На додаток, відбуватиметься цілеспрямоване наукове співробітництво експертів Групи НАТО з питань цивільної науки та технології, що пов'язані з безпекою, спрямоване на створення більш ефективної наукової бази для пом'якшення наслідків терористичних дій. Партнери, що мають широкі наукові можливості у відповідних галузях, будуть співпрацювати з вченими НАТО у створенні наукової бази для пом'якшення наслідків тероризму. Науковий комітет надаватиме відповідним комітетам Альянсу дорадчу допомогу з питань, пов'язаних з науковими аспектами боротьби з тероризмом та здійснюватиме тісну координацію з органами НАТО, що займаються секретною діяльністю (у тому числі з Центром з питань ЗМЗ та Організацією наукових досліджень та технологій).

16.4.5. Співробітництво у галузі розробки обладнання та закупівель. Країни РЄАП будуть використовувати роботу груп, що діють в межах Наради національних керівників у галузі озброєнь, для визначення потреб в обладнанні для ефективнішого управління наслідками терористичних дій і, коли це доцільно, співпрацювати у розробці та/або закупівлі обладнання, що відповідає таким потребам. Особлива увага має приділятися технологіям подвійного використання, що відповідають як військовим, так і цивільним потребам.

16.5. Допомога партнерам у боротьбі з тероризмом

16.5.1. Використання механізму Координаційного центру Політично-військового керівного комітету. В межах діючого ПВКК тематичні засідання Координаційного центру будуть присвячуватись, коли це доцільно, конкретним потребам партнерів, пов'язаним з боротьбою проти тероризму.

16.5.2. Створення Цільових фондів ПЗМ та внески до них. Відповідно до політики щодо Цільових фондів ПЗМ, країни РЄАП будуть розглядати можливості створення Цільових фондів ПЗМ для допомоги окремим країнам-членам у конкретних заходах боротьби з тероризмом, як передбачено у Комплексному аналізі роботи Ради євроатлантичного партнерства та Партнерства заради миру. Створення таких Цільових фондів може найбільше відповідати потребам партнерів з Центральної Азії, Кавказу та Балкан. Ці проекти будуть реалізовуватись в першочерговому порядку.

16.5.3. Програми наставництва. Країни РЄАП будуть розробляти програми наставництва з конкретних питань, що стосуються боротьби з тероризмом, щоб обмінюватися практичним досвідом у цій галузі. Навчання у дусі ПЗМ будуть також активно використовуватись для обміну досвідом у боротьбі з тероризмом.

ЗВІТУВАННЯ

17. Генеральний секретар НАТО як голова Ради євроатлантичного партнерства може звітувати про заходи за Планом дій Партнерства проти тероризму перед міністрами закордонних справ і міністрами оборони країн НАТО та РЄАП.

18. Генеральний секретар може довести зміст цього документа до Ради Безпеки ООН як такого, що є початковим внеском Партнерства у виконання Резолюції 1373 Ради Безпеки ООН.

Заключне слово головуючого на засіданні Ради євроатлантичного партнерства на вищому рівні 22 листопада 2002 року

1. Глави держав та урядів (або їх представники) 46 країн - членів Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) зустрілись сьогодні в Празі, щоб обговорити загрози безпеці у XXI сторіччі. Вони підкреслили своє спільне зобов'язання зміцнювати та поширювати мир і стабільність в євроатлантичному регіоні, керуючись спільними цінностями та принципами, що лежать в основі їхнього співробітництва.
2. Глави держав та урядів РЄАП визнали, що перед членами Альянсу та країнами-партнерами постає багато спільних нових загроз і висловили свою рішучість працювати спільно, щоб відповісти на ці виклики. Вони підтвердили рішучий намір своїх держав боротися зі злом тероризму, як зазначено у заяві РЄАП від 12 вересня 2001 року. Глави держав та урядів наголосили на важливості ініціатив, спрямованих на збільшення внеску РЄАП у боротьбу з тероризмом. Вони привітали План дій Партнерства проти тероризму, розроблений союзниками та партнерами, як конкретний прояв свого бажання об'єднати зусилля у боротьбі із загрозою тероризму, яке відповідає їх національній політиці та завданням щодо розвитку обороноспроможності.
3. Глави держав та урядів РЄАП підтвердили також свою відданість євроатлантичному партнерству і рішучий намір примножити успіх РЄАП та Партнерства заради миру в усіх галузях консультацій та співробітництва. Розвиток НАТО повинен супроводжуватись розширенням змісту та удосконаленням процесу співпраці організації з партнерами. З цією метою глави держав та урядів РЄАП обговорили шляхи удосконалення процесу консультацій з питань політики та безпеки, вироблення ширшого підходу до питань безпеки в межах діяльності РЄАП та ПЗМ, активнішого задіяння партнерів до процесу прийняття рішень НАТО у відповідних галузях, активізації повсякденної взаємодії між Альянсом та партнерами в усіх доцільних форматах та структурах.
4. Глави держав та урядів РЄАП отримали звіт про Комплексний аналіз роботи Ради євроатлантичного партнерства та Партнерства заради миру, проведений союзниками та партнерами за результатами засідань НАТО та РЄАП, що відбулися весною 2002 року, і цілковито підтримали комплекс запропонованих заходів. Вони підкреслили, що ініціативи Партнерства, започатковані на Вашингтонському саміті, залишаються важливими, і підтвердили свою підтримку їх подальшої реалізації. Глави держав та урядів наголосили, що оперативна сумісність залишається одним із ключових елементів співпраці в межах ПЗМ, яка повинна удосконалюватись і надалі.
5. Глави держав та урядів РЄАП наголосили на особливому значенні роботи у гнучких форматах із залученням союзників та партнерів, що мають найбільше бажання і можливості зробити внесок у виконання конкретних проектів. Вони відзначили запропонований у звіті механізм Плану дій Партнерства, який буде особливо доречним у цьому відношенні. Глави держав та урядів підкреслили, що як зміст так і процес співпраці в межах РЄАП та ПЗМ повинен враховувати увесь комплекс специфічних та різноманітних потреб і обставин кожного партнера, у тому числі і з Центральної Азії та Кавказу. З цією метою відносини між Альянсом та заінтересованими партнерами мають стати більш індивідуалізованими і – в такому контексті – більш комплексними. Таким чином вони вітали розробку нового механізму Індивідуальних планів дій Партнерства, який буде доступним для заінтересованих партнерів і сприятиме зміцненню співпраці та підтримки демократичних перетворень.
6. Глави держав та урядів РЄАП підтвердили зобов'язання євроатлантичної спільноти щодо миру, безпеки та стабільності на Балканах. Вони вітали ініціативи, спрямовані на подальше збільшення внеску РЄАП у зміцнення безпеки та стабільності на субрегіональному рівні, у тому числі в Південно-Східній Європі.
7. Глави держав та урядів РЄАП залишаються відданими ідеї розбудови сильного і динамічного євроатлантичного партнерства та активної реалізації усіх ініціатив, спрямованих на забезпечення його цілковитої відповідності завданням XXI сторіччя.

Заява

**Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона як голови засідання Ради НАТО - Росія на рівні міністрів закордонних справ
22 листопада 2002 року**

Сьогодні міністри закордонних справ Ради НАТО - Росія:

- зібралися, щоб продовжити роботу, започатковану главами їхніх держав та урядів на Римському саміті, і проаналізувати результати перших шести місяців роботи в форматі Ради НАТО - Росія;
- висловили глибоке задоволення значним прогресом, досягнутим у виконанні Римської декларації в усіх галузях співпраці, передбачених у цьому документі;
- зокрема вітали прогрес, досягнутий в активізації співпраці у таких галузях:
- врегулювання кризових ситуацій: послы РНР узгодили політичні засади для продовження роботи щодо майбутніх операцій НАТО - Росія з підтримки миру, та було досягнуто прогресу у діалозі щодо шляхів зміцнення безпеки кордонів на Балканах;
- боротьба з тероризмом: продовжується робота щодо комплексної оцінки конкретних терористичних загроз у євроатлантичному регіоні; 9 грудня в Москві очікується проведення Конференції НАТО Росія на тему: "Роль військових у боротьбі з тероризмом"; схвалено заходи, спрямовані на більш ефективне протистояння сучасним загрозам, зокрема тероризму та поширенню зброї масового знищення.
- оборонна реформа: Римський саміт, проведений у жовтні 2002 року, проклав шлях до більш плідного діалогу в межах РНР та поглибленої співпраці в адаптації збройних сил до вимог, що диктуються спільними загрозами у галузі безпеки;
- оборона проти тактичних ракет: ухвалено широку програму роботи, що окреслює шляхи досягнення оперативної сумісності протиракетних систем Альянсу та Росії;
- надзвичайні ситуації цивільного характеру: військові навчання, що пройшли у вересні 2002 року на території Росії, в Богородську, надали нового імпульсу розвитку співпраці;
- непоширення: триває робота щодо спільної оцінки глобальних тенденцій непоширення ядерних, бактеріологічних і хімічних речовин та засобів їх доставки;
- взяли до відома запевнення країн НАТО про те, що рішення, ухвалені Альянсом на саміті в Празі, не є спрямованими проти інтересів безпеки Росії чи будь-якої іншої держави-партнера;
- підтвердили цілі, принципи та зобов'язання, викладені у Основоположному акті з питань взаємних відносин, співпраці та безпеки і Римській декларації. Підтверджуючи дотримання Договору про звичайні збройні сили в Європі (ЗЗСЄ) як документа що є наріжним каменем європейської безпеки, вони погодилися спрямувати співпрацю на забезпечення ратифікації Угоди про адаптацію Договору ЗЗСЄ усіма державами-учасниками та набуття нею чинності, що дасть змогу приєднатися до Договору країнам, які не є учасниками ЗЗСЄ;
- вітали позицію країн, що не є учасниками ЗЗСЄ, які висловили бажання подати заявку на приєднання до адаптованого договору після набуття ним чинності; погодилися, що приєднання цих країн зробить важливий додатковий внесок у зміцнення європейської стабільності та безпеки;

- погодились, що в сучасних умовах безпеки, коли перед членами Альянсу та Росією дедалі частіше постають спільні загрози та виклики, подальше прискорення співпраці у форматі РНР сприятиме зміцненню безпеки в усьому євроатлантичному регіоні. З цією метою перед послами РНР було поставлено завдання розробити інтенсивну робочу програму на 2003 рік в продовження прогресу, досягнутого у 2002 році.

Як голова РНР я з інтересом чекаю свого візиту до Москви 8-10 грудня 2002 року для проведення подальших обговорень з російським керівництвом, що дасть можливість забезпечити подальший розвиток співпраці між НАТО та Росією.

ПЛАН ДІЙ УКРАЇНА - НАТО**22 листопада 2002 року****Вступ**

Цей План дій було розроблено відповідно до рішення Комісії Україна - НАТО з метою поглиблення і розширення відносин Україна - НАТО; він відображає Стратегію відносин України з Організацією Північноатлантичного договору. Він базується на Хартії про Особливе партнерство, підписаній у Мадриді 9 липня 1997 року, яка залишається основою відносин Україна - НАТО.

Метою цього Плану дій є чітке визначення стратегічних цілей і пріоритетів України для досягнення її мети – цілкової інтеграції у євроатлантичні структури безпеки і для створення стратегічних рамок для існуючого і майбутнього співробітництва Україна - НАТО відповідно до Хартії. У цьому контексті він буде періодично переглядатися.

План дій містить спільно погоджені принципи і цілі. З метою забезпечення досягнення цих цілей і принципів згідно з Розділом X розроблятимуться щорічні Цільові плани (ЦП), які включатимуть конкретні внутрішні заходи України та відповідні спільні заходи Україна - НАТО.

Розділ I. Політичні та економічні питання**1. Політика і безпека****А) Внутрішньополітичні питання****Принципи**

З метою більш тісної євроатлантичної інтеграції Україна продовжуватиме проводити внутрішню політику, основу на зміцненні демократії та верховенстві права, повазі до прав людини, принципі розподілу влад і незалежності судів, демократичних виборах відповідно до норм Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), політичному плюралізмі, свободі слова, повазі до прав національних та етнічних меншин та недискримінації за політичними, релігійними або етнічними ознаками. Це включатиме забезпечення адаптації чинного законодавства для втілення зазначеної політики.

Зважаючи на орієнтацію зовнішньої політики України на європейську і євроатлантичну інтеграцію, включаючи її заявлену перспективну мету членство в НАТО, Україна продовжуватиме розвиток законодавства, базуючись на загальних принципах демократії та міжнародного права.

Важливим елементом реформування правової системи є участь у конвенціях Ради Європи, які встановлюють спільні стандарти для європейських країн. Зусилля мають бути спрямовані на реформування правоохоронних структур, удосконалення механізмів забезпечення дотримання і виконання всіма державними та громадськими структурами принципу верховенства права, посилення ролі структур, що захищають громадянські права.

Цілі

- I.1.A.1 зміцнення демократичних і виборчих інституцій;
- I.1.A.2 зміцнення повноважень та незалежності судової влади;
- I.1.A.3 сприяння постійному розвитку і зміцненню громадянського суспільства, верховенству права, захисту основних прав людини і громадянських свобод;

- I.1.A.4 забезпечення свободи віросповідання;
- I.1.A.5 забезпечення свободи зібрань;
- I.1.A.6 завершення адміністративної реформи;
- I.1.A.7 зміцнення цивільного демократичного контролю над Збройними силами і сектором безпеки в цілому;
- I.1.A.8 боротьба з корупцією, відмиванням грошей та незаконною економічною діяльністю шляхом економічних, правових, організаційних і правоохоронних заходів; проведення необхідних заходів для вилучення зі списку FATF, зокрема прийняття та імплементація закону, який відповідає стандартам FATF;
- I.1.A.9 забезпечення рівноваги між трьома гілками влади законодавчою, виконавчою та судовою шляхом конституційних і адміністративних реформ і забезпечення їхньої ефективної співпраці.

Б) Зовнішня політика і політика у галузі безпеки

Принципи

Цілковита інтеграція у євроатлантичні структури безпеки є пріоритетом і стратегічною метою зовнішньої політики України. У цьому контексті майбутні процеси внутрішнього розвитку країни будуть здійснюватися на основі рішень, спрямованих на підготовку України для досягнення її мети щодо інтеграції в євроатлантичні структури.

Україна і НАТО мають спільне бачення об'єднаної і вільної Європи і спільну рішучість боротися з тероризмом, поширенням зброї масового знищення (ЗМЗ), регіональною нестабільністю та іншими загрозами безпеці.

Інтереси національної безпеки та існуюча міжнародна ситуація вимагають істотного поглиблення відносин між Україною і НАТО.

Цілі

- I.1.B.1 оновлення зовнішньої політики і політики у галузі безпеки з метою відображення мети України щодо цілковитої євроатлантичної інтеграції;
- I.1.B.2 реформування державних органів у сфері національної безпеки та оборони, яке відображало б євроатлантичну політику України;
- I.1.B.3 ствердження України як ключового донора регіональної стабільності та безпеки, включаючи збільшення внеску України до міжнародного співробітництва з врегулювання конфліктів та підтримання миру;
- I.1.B.4 продовження і розширення участі у відповідних операціях з підтримання миру;
- I.1.B.5 цілковите дотримання міжнародних зобов'язань з контролю над озброєннями;
- I.1.B.6 подальший розвиток цивільно-військових відносин;
- I.1.B.7 розширення участі у міжнародній боротьбі проти тероризму, включаючи цілковите виконання всіх пов'язаних з цією проблемою резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, а також участь у заходах, передбачених Планом дій Партнерства проти тероризму;
- I.1.B.8 подальше запровадження необхідних внутрішніх заходів у галузі боротьби з тероризмом, зокрема шляхом зміцнення безпеки кордонів і системи експортного контролю з метою боротьби з поширенням ЗМЗ та засобів її доставки, а також відмиванням грошей.

2. Економічні питання

Принципи

Принципи зміцнення ринкової економіки та економічні стандарти Організації економічного співробітництва і розвитку, захист економічних свобод, забезпечення стабільності та добробуту через економічну свободу, соціальну справедливість та відповідальне ставлення до навколишнього середовища є вирішальними для розвитку української економіки.

Прагнучи досягти своєї стратегічної мети – цілковитої інтеграції у євроатлантичні структури безпеки, Україна зобов'язується привести своє внутрішнє законодавство у відповідність до правил і процедур, прийнятих на євроатлантичному просторі.

Україна продовжуватиме докладати зусиль, спрямованих на забезпечення сталого економічного зростання та істотного підвищення загального рівня життя.

Ключовим елементом економічної стратегії України є забезпечення відкритості економіки відповідно до стандартів Світової організації торгівлі (СОТ). Це сприятиме економічній безпеці держави і забезпечить більш тісну координацію внутрішньої та зовнішньої політики держави в галузі економіки.

Зовнішньоекономічним пріоритетом України є цілкова інтеграція до світового економічного простору та поглиблення її міжнародного економічного співробітництва.

Цілі

- I.2.1 сприяння сталому економічному зростанню, включаючи сприяння структурній перебудові економіки для підтримання стабільного зростання річного ВВП, низьких темпів інфляції, зростання реальних доходів населення та обмеження бюджетного дефіциту;
- I.2.2 введення мораторію на ініціювання законопроектів про податкові пільги;
- I.2.3 створення умов, необхідних для вступу до СОТ;
- I.2.4 сприяння економічному співробітництву між Україною, НАТО та країнами-партнерами;
- I.2.5 проведення реформ оборонної економіки для досягнення мети України щодо інтеграції в євроатлантичні структури;
- I.2.6 створення інституційного середовища, що стимулюватиме ділову активність, економічне зростання на основі структурно-інноваційних перетворень, створення сучасної соціальної інфраструктури і механізмів соціально-ринкової економіки, з одночасною підтримкою адекватної мережі соціального захисту;
- I.2.7 проведення економічних і структурних реформ, з урахуванням рекомендацій Світового банку, Міжнародного валютного фонду (МВФ) та інших міжнародних інституцій, включаючи заходи для сприяння приватизації, боротьби з корупцією та підвищення прозорості державних витрат;
- I.2.8 розширення процесу земельної реформи;
- I.2.9 гарантування економічних прав і свобод громадян в усіх формах, у тому числі шляхом посилення захисту прав інтелектуальної власності;
- I.2.10 створення необхідних передумов для формування середнього класу;
- I.2.11 обмеження різниці у реальних доходах між верствами населення з високими і низькими доходами і докладання зусиль для ліквідації бідності;
- I.2.12 посилення енергетичної безпеки.

3. Інформаційні питання

Принципи

Принципи свободи слова і преси та вільне поширення інформації є наріжними каменями для утвердження демократичної держави і суспільства, що керується верховенством права. Положення Конституції України щодо свободи слова та інформації відповідають Статті 19 Загальної декларації прав людини і Статті 10 Конвенції про захист прав людини і основних свобод.

Україна підтримує Резолюцію 59 (1) Генеральної Асамблеї ООН, яка проголошує, що свобода інформації є основним правом людини і критерієм для усіх інших свобод.

Хоча відповідне українське законодавство містить важливі положення щодо забезпечення свободи слова та інформації, Україна сповнена рішучості поліпшити загальне та правове середовище, в якому працюють засоби масової інформації (ЗМІ), а також зміцнити свободу висловлювань і сприяти усуненню перешкод у діяльності ЗМІ. У зв'язку з цим, суттєве значення має тісне співробітництво України з відповідними міжнародними організаціями, зокрема Радою Європи та ОБСЄ.

Цілі

- I.3.1 вдосконалення і забезпечення реалізації гарантій свободи думки і слова, свободи преси, вільного висловлення поглядів і переконань та доступу до інформації;
- I.3.2 забезпечення вільного отримання, публікації та поширення інформації засобами масової інформації;
- I.3.3 імплементація відповідного законодавства для усунення перешкод діяльності ЗМІ;
- I.3.4 поглиблення інформаційного виміру співробітництва Україна-НАТО, включаючи парламентське співробітництво;
- I.3.5 підвищення рівня обізнаності громадськості з НАТО шляхом співробітництва України з НАТО у сфері інформації, включаючи співробітництво з Центром інформації та документації НАТО в Україні;

Розділ II. Питання безпеки і оборони та військові питання

А) Реформа у галузі оборони і безпеки

Принципи

Україна залишається відданою подальшому проведенню реформ у галузі оборони та безпеки, спрямованих на реструктуризацію та перетворення національної структури оборони та безпеки на демократично контрольовану та ефективну організацію, що здатна забезпечити державний суверенітет і територіальну цілісність та сприяти зміцненню миру та стабільності в євроатлантичному регіоні.

Запроваджуючи ці реформи у галузі національної оборони і безпеки, Україна прагне адаптувати свої структури і завдання до загроз безпеці, які змінюються, на євроатлантичному просторі, відійти від принципу "кругової територіальної оборони країни", враховувати необхідність розвитку як воєнних, так і невоєнних аспектів врегулювання криз.

В той час як зусилля, зосереджені на реформуванні Збройних сил України, залишатимуться пріоритетом, у контексті нових загроз безпеці Україна прагне більш повно використовувати сили та засоби Держкомкордону, МВС та МНС. Реформа інших силових структур, таких як Прикордонні війська, посилить можливості України щодо запобігання нелегальному переміщенню наркотичних, радіоактивних та інших заборонених речовин, людей, передачі технологій подвійного призначення, а також боротьби з транскордонною злочинністю.

Україна прагне доповнити військову реформу програмами з вирішення проблемних питань, пов'язаних з її проведенням, таких як допомога військовослужбовцям, звільненим у запас або відставку, закриття військових баз, безпечна утилізація застарілих та надлишкових боєприпасів і військової техніки, конверсія оборонних підприємств та рекультивація земель.

Збройні сили України мають підняти до значно більш високого рівня свою оборонну інфраструктуру, сили та засоби, щоб відповідати вимогам нової системи колективної безпеки та новим методам ведення військових операцій. Ця робота має здійснюватися на основі глибокої реструктуризації оборонно-промислового комплексу, з тим щоб він повністю відповідав вимогам ринкової економіки та відкритої конкуренції як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Цілі

- II.A.1 реформування Збройних сил України з метою перетворення на добре підготовлені та оснащені, більш мобільні та сучасні збройні сили, здатні відповідати на загрози безпеці, захищати територію держави та робити внесок до миротворчих і гуманітарних місій під егідою міжнародних організацій;
- II.A.2 посилення цивільного контролю над Збройними силами України та іншими військовими формуваннями, включаючи підвищення рівня співробітництва з Парламентом і посилення його контролю, а також більш активну участь цивільних осіб у процесі прийняття рішень у галузі безпеки;
- II.A.3 зміцнення державних структур з метою поліпшення реагування на виклики, пов'язані з невійськовими і асиметричними загрозами;
- II.A.4 посилення державної міжвідомчої координації між Міністерством оборони, Мінпромполітики, Прикордонними військами, МНС і МВС з метою поліпшення реагування на наслідки природних та антропогенних катастроф, включаючи терористичні акти.

Б) Співробітництво з НАТО

Принципи

У контексті проведення військової реформи та адаптації до нових загроз особливо важливим є співробітництво України з НАТО у галузі військової реформи, пов'язаних з оборонною сферою, а також у військовій галузі.

Співробітництво з НАТО у військовій сфері розглядається як важливий елемент партнерства України з НАТО в цілому. Військова співпраця дає можливість втілити військові аспекти загальнополітичних цілей і завдань планування у військове співробітництво з метою їх виконання.

У цьому контексті Україна буде максимально використовувати потенціал своїх цивільних і військових програм співробітництва з НАТО та її державами-членами з метою досягнення поставлених завдань. Зазначене особливо стосується Спільної робочої групи Україна - НАТО з питань військової реформи (СРГ ВР), яка є одним з ключових механізмів співробітництва Україна - НАТО у галузі оборони та безпеки. Важливими інструментами реформування та співробітництва також є Процес планування та оцінки сил (ППОС), а також програми співробітництва у галузях озброєнь, протиповітряної оборони, контролю за повітряним простором, оборонних досліджень і технологій, науки, планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, матеріально-технічного забезпечення і стандартизації та військового співробітництва. У той час як робота в рамках СРГ ВР встановлює пріоритети проведення військової реформи, співробітництво з оборонних питань сприяє досягненню взаємосумісності з НАТО та підвищує загальний потенціал України відігравати ключову роль у забезпеченні регіональної безпеки.

Проведення реформи та військове співробітництво сприяють також реалізації стратегічної мети України щодо євроатлантичної інтеграції шляхом поступового прийняття стандартів і процедур НАТО, а також підвищення взаємосумісності між Збройними силами України та НАТО, зокрема шляхом імплементації Цілей партнерства та участі в операціях з реагування на кризи під проводом НАТО.

Цілі

- II.B.1 максимальне використання потенціалу СРГ ВР, підвищення ролі та координації практичного співробітництва Україна - НАТО в рамках Програми "Партнерство заради миру" та у двосторонній співпраці з метою сприяння імплементації Національних цілей військової реформи та Цілей партнерства;

- II.Б.2 забезпечення спрямування військового співробітництва України з НАТО і надалі на досягнення проголошеної Україною мети підвищення спроможностей Збройних сил України в реалізації планів військової реформи;
- II.Б.3 збільшення внеску України до миротворчих операцій під проводом НАТО на Балканах та заходів держав - членів Альянсу в рамках боротьби з тероризмом;
- II.Б.4 досягнення цілковитої взаємосумісності, ефективності та готовності до виконання завдань підрозділами Збройних сил України шляхом цілковитої імплементації Цілей партнерства;
- II.Б.5 підвищення рівня професійної підготовки українського цивільного і військового персоналу;
- II.Б.6 продовження розробки та впровадження угод щодо співробітництва між Україною та НАТО, таких як Меморандум про взаєморозуміння щодо забезпечення підтримки операцій НАТО з боку України та Меморандум про взаєморозуміння щодо стратегічних авіаперевезень, а також забезпечення їх цілковитої імплементації;
- II.Б.7 підтримання готовності підрозділів Об'єднаних сил швидкого реагування до участі у спільних операціях з НАТО, а також здійснення підготовки цих підрозділів відповідно до стандартів НАТО;
- II.Б.8 досягнення необхідного рівня сумісності сучасних та майбутніх зразків озброєнь, військової техніки та доктрини Збройних сил України, що дозволить досягти мінімально достатнього рівня взаємосумісності для виконання в кожному окремому випадку завдань у спільних з НАТО інтересах та приведення практики закупівель до стандартів країн - членів НАТО;
- II.Б.9 посилення ролі України як ключового учасника регіональних операцій з подолання наслідків природних лих та надзвичайних ситуацій цивільного характеру; підтримка України у справі вдосконалення національної об'єднаної системи планування з питань надзвичайних ситуацій цивільного характеру та реагування на природні лиха; розвиток взаємосумісності в організації та процедурах операцій з подолання наслідків катастроф, в т.ч. через механізми Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи;
- II.Б.10 вдосконалення системи управління повітряним рухом в Україні, включаючи функціонування служб управління повітряним рухом, з метою більш якісного реагування на можливі терористичні загрози;
- II.Б.11 мінімізація шкоди, спричиненої забрудненням навколишнього середовища внаслідок проведення широкомасштабних військових навчань, включаючи міжнародні, та випробування озброєнь та військової техніки, а також забрудненням, що виникло у процесі зберігання та знешкодження хімічних речовин, вибухівки, протипіхотних мін, надлишкової стрілецької зброї і легких озброєнь та небезпечних боєприпасів;
- II.Б.12 поліпшення взаємосумісності засобів зв'язку та інформаційно - комунікаційних систем України та НАТО;
- II.Б.13 розвиток міжнародного співробітництва між науковцями України, країн-членів НАТО та країн-партнерів, а також розвиток співробітництва в галузі науки та технологій у рамках Наукової програми.

В) Питання ресурсів

Принципи

Військова реформа також потребуватиме значних фінансових витрат. Це означає, що Україні необхідно створити відповідну систему управління ресурсами на основі методології НАТО та з урахуванням міжнародного досвіду в складанні оборонних бюджетів.

Україна надає пріоритетного значення співробітництву в галузях, спрямованих на досягнення конкретних практичних результатів, та таких, що відповідають національним інтересам і підтримують проведення військової реформи в Україні.

Цілі

- II.В.1 поліпшення прозорості оборонного планування та процедур укладання бюджету; перехід до сучасної системи НАТО щодо розробки оборонних програм, бюджетного планування та фінансування;

- II.B.2 реформування процедури фінансового планування з метою підтримки проведення військової реформи та переходу Збройних сил на професійну основу;
- II.B.3 підготовка фахівців у галузі управління ресурсами, складання бюджету та фінансування оборонних потреб;
- II.B.4 реформування процесів виробництва, закупівель, фінансування та проведення тендерів в оборонно-промисловому комплексі (ОПК) для відображення євроатлантичної орієнтації України та її мети стати країною з ефективно діючою ринковою економікою. Це включатиме і адаптацію ОПК до стандартів НАТО.

Розділ III. Захист і безпека інформації

Принципи

Україна сповнена рішучості розвивати і гармонізувати свою національну систему захисту інформації з обмеженим доступом відповідно до критеріїв і стандартів НАТО.

Доступ до інформації з обмеженим доступом та її захист ґрунтуються на вимогах НАТО і національному законодавстві України, зокрема на Угоді про безпеку між Урядом України і НАТО, підписаній 13 березня 1995 року, та ратифікованій Верховною Радою України 12 вересня 2002 року.

Україна готова здійснювати поточний обмін з НАТО відповідною інформацією з обмеженим доступом, що є передумовою поглибленого співробітництва України з НАТО.

Цілі

- III.1 цілкова імплементація Угоди про безпеку між Урядом України та НАТО, зокрема затвердження та імплементація "Правил поводження та забезпечення охорони інформації НАТО з обмеженим доступом";
- III.2 поліпшення системи взаємного захисту інформації з обмеженим доступом, включаючи діяльність Центру реєстрації секретних документів НАТО;
- III.3 досягнення домовленостей з НАТО, які нададуть можливість обміну з НАТО інформацією з обмеженим доступом в галузі військового планування і реформи;
- III.4 модернізація державних систем телекомунікації та інформації, по яких може передаватися інформація НАТО з обмеженим доступом, відповідно до вимог і стандартів НАТО;
- III.5 розробка і проведення навчальних програм для особового складу у різних галузях інформаційної безпеки.

Розділ IV. Правові питання

Принципи

Україна і надалі проводитиме огляд свого чинного законодавства для визначення відповідності правилам і нормам НАТО.

Цілі

- IV.1 перегляд законів і підзаконних актів та міжнародних договорів для спрощення надання Україні допомоги з боку НАТО або держав-членів в усіх видах співробітництва України з НАТО, як на урядовому, так і на неурядовому рівнях;

- IV.2 забезпечення цілковитої імплементації угод між Україною і НАТО, включаючи Угоду про безпеку, Угоду між державами-учасниками Північноатлантичного договору та іншими державами, які беруть участь у Програмі "Партнерство заради миру", щодо статусу їх збройних сил, Меморандум про взаєморозуміння щодо забезпечення підтримки операцій НАТО з боку України і запланований Меморандум про взаєморозуміння щодо стратегічних авіаперевезень;
- IV.3 вдосконалення законодавства України у сфері регулювання промислового виробництва, пов'язаного з обороною, з метою його наближення до норм і стандартів НАТО (права власності, захист інформації з обмеженим доступом, державні гарантії виробникам і підрядникам, умови іноземних інвестицій в ОПК, фінансування проєктів, законодавство та процедури експортного контролю);
- IV.4 створення правової та організаційної бази співробітництва між Україною і НАТО у галузі озброєнь, оборонних досліджень і технологій.

Розділ V. Механізми імплементації

Україна щорічно представлятиме свій проєкт Цільового плану (ЦП) для досягнення принципів і цілей, викладених у Плані дій (ПД).

У рамках Комісії Україна - НАТО (КУН) країни - члени НАТО надаватимуть поради щодо запропонованих конкретних заходів та термінів виконання, а КУН погоджуватиме усі спільні заходи Україна - НАТО. Після цього Україна затверджуватиме на найвищому рівні свій ЦП, який включатиме як спільні заходи України з НАТО, погоджені КУН, так і внутрішні заходи.

Річні плани і програми існуючих і нових Спільних робочих груп, зокрема СРГ ВР, Робочий план Військового комітету Україна-НАТО, а також робочі плани і програми інших відповідних спільних робочих органів/груп Україна - НАТО і надалі визначатимуть рамки та ключові елементи співробітництва між Україною і НАТО з метою досягнення визначених цілей та орієнтирів.

Україна повністю користуватиметься існуючими механізмами КУН і ПЗМ для сприяння досягненню цілей, визначених у Плані дій. Хоча основну відповідальність несе Україна, країни - члени НАТО продовжуватимуть підтримувати реформи шляхом надання допомоги і ознайомлення з власною оцінкою і досвідом.

КУН щорічно розглядатиме результати виконання цілей Плану дій, включаючи реалізацію спільних заходів України з НАТО та заходів, що їх Україна здійснила сама згідно з ЦП. Доповідь про здійснену роботу готуватиметься Міжнародним секретаріатом/Міжнародним військовим штабом та передаватиметься для коментарів держав-членів і України. Проводитимуться підсумкові піврічні та річні спільні засідання Політичного комітету та Політико-військового керівного комітету у форматі КУН, після чого проєкт щорічної Доповіді про здійснену роботу передаватиметься до відома послів КУН. Потім Доповідь передаватиметься до відома міністрів закордонних справ КУН.

**Спільна декларація НАТО - ЄС щодо Європейської політики безпеки та оборони
16 грудня 2002 року**

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ:

вітають стратегічне партнерство між Європейським Союзом та НАТО у врегулюванні кризових ситуацій, що базується на наших спільних цінностях, неподільності безпеки та рішучості відповісти на виклики нового століття;

вітають важливу роль, яку НАТО продовжує відігравати у врегулюванні кризових ситуацій та запобіганні конфліктам і підтверджують, що НАТО залишається основою колективної оборони країн-членів;

вітають Європейську політику безпеки та оборони (ЄПБО), метою якої є доповнення комплексу інструментів, що існують у розпорядженні Європейського Союзу для врегулювання кризових ситуацій та запобігання конфліктам на підтримку Спільної зовнішньої політики та політики безпеки спроможністю проводити під проводом ЄС операції з врегулювання кризових ситуацій, у тому числі й військові операції, у виконанні яких НАТО не бере участі як організація;

підтверджують, що посилення ролі Європи сприятиме життєздатності Альянсу, особливо у галузі врегулювання кризових ситуацій;

підтверджують свою рішучість у зміцненні обороноспроможності;

заявляють, що відносини між Європейським Союзом та НАТО будуть базуватися на таких принципах:

партнерство: забезпечувати взаємне доповнення заходів обох організацій щодо врегулювання кризових ситуацій, визнаючи водночас, що Європейський Союз та НАТО є організаціями різними за своєю природою;

ефективні спільні консультації, діалог, співпраця та прозорість;

рівність та поважання принципу автономії прийняття рішень, а також інтересів Європейського Союзу та НАТО;

поважання інтересів країн - членів Європейського Союзу та НАТО;

поважання принципів Статуту ООН, на яких ґрунтується Договір про Європейський Союз та Вашингтонський договір, для створення в євроатлантичному просторі однієї з необхідних передумов стабільності та безпеки, що передбачає зобов'язання мирного розв'язання суперечок, при якому жодна країна не зможе залякувати та примушувати до чогось будь-яку іншу через загрозу застосування сили. Це також передбачає повагу до прав і обов'язків, що випливають з договорів, та утримання від односторонніх дій;

об'єднання зусиль для комплексної та прозорої розробки вимог щодо оборонної спроможності, які є спільними для обох організацій.

З цією метою:

Європейський Союз забезпечує якомога ширше задіяння європейських країн НАТО, що не є членами ЄС, до заходів у межах ЄПБО на виконання рішень, прийнятих в Ніцці, як було викладено в листі Верховного координатора ЄС від 13 грудня 2002 року;

НАТО підтримує ЄПБО у відповідності до рішень Вашингтонського саміту та надає Європейському Союзу гарантований доступ, зокрема, до механізмів планування НАТО, як це викладено у рішеннях Північноатлантичної ради від 13 грудня 2002 року;

обидві організації визнали необхідність створення, у дусі відкритості, систем забезпечення комплексної, прозорої та взаємодоповнюючої розробки вимог щодо розвитку обороноспроможності, які є спільними для обох організацій.

ДОДАТОК

Історична довідка про Північноатлантичну раду

НАТО була створена 4 квітня 1949 року з підписанням Північноатлантичного договору, який об'єднав у Альянс країни, що взяли на себе зобов'язання спільної оборони. Країни-члени представлені своїми урядами на різних рівнях, залежно від питань, що обговорюються. Усі рішення базуються на принципі консенсусу між країнами- членами і є однаково обов'язковими для виконання, незалежно від рівня, на якому вони ухвалюються. У визначні моменти історії Альянсу глави держав та урядів також проводять періодичні зустрічі з метою корегування політики організації відповідно до нових потреб та умов. Присутність керівників урядів свідчить про те, якого значення надають цим засіданням країни-члени, і додає ваги та публічності рішенням, що ухвалюються. З часу заснування Альянсу було проведено 16 таких зустрічей, кожна з яких відбувалася на визначному етапі еволюції НАТО.

Північноатлантичний договір визначає основу діяльності Альянсу. Сам Договір є доволі стислим документом, що визначає лише одну офіційну структуру прийняття рішень, а саме - Північноатлантичну раду (ПАР).

Рада взяла на себе відповідальність за створення додаткових структур та форумів, необхідних для її роботи. На своєму першому засіданні 17 вересня 1949 року Рада створила Комітет оборони, до складу якого увійшли міністри оборони країн- членів. Було також вирішено, що у підпорядкуванні Комітету оборони має діяти Військовий комітет у складі начальників штабів оборони, постійна група для здійснення керівництва Військовим комітетом, та п'ять Регіональних груп планування. У листопаді 1949 року було створено ще два органи: Фінансово-економічний оборонний комітет, у складі міністрів фінансів країн-членів, та Групу з питань військового виробництва та постачання, підзвітну Комітету оборони. Під керівництвом ПАР ці органи розпочали активну розбудову цивільно-військового механізму реалізації Північноатлантичного договору.

Північноатлантична рада спочатку прийняла рішення проводити свої засідання один раз на рік, або частіше, якщо цього вимагатимуть обставини. Було вирішено, що у разі, коли будь-яка країна-член відчуває загрозу своїй територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці, Північноатлантична рада скликає термінове засідання. Однак невдовзі стало очевидним, що нерегулярних засідань міністрів закордонних справ недостатньо для здійснення належного контролю та керівництва усіма цивільними та військовими структурами організації. Тому було створено ще один цивільний орган – групу Депутатів ПАР, що мав виконувати директиви Ради та координувати діяльність підпорядкованих їй структур. Водночас було сформовано Міжнародний секретаріат, що фінансується зі спільного бюджету і займається підготовчою та організаційною підтримкою роботи ПАР та її Депутатів.

У 1952 році Північноатлантична рада вирішила, що необхідно провести певну реорганізацію і вжила заходів для перетворення групи Депутатів ПАР у постійний орган. Для того щоб він міг працювати на постійній основі і мати дієві повноваження щодо прийняття рішень, кожен уряд

призначив постійного представника на рівні посла, що очолює національну делегацію у складі радників та експертів. Така базова структура, яка складається з єдиного органу, що має остаточні повноваження щодо усіх рішень НАТО, залишається незмінною донині. Рівень та природа представництва можуть змінюватись, але це не впливає на чинність рішень ПАР, яка є виразником позицій кожного з урядів країн -членів та їхньої спільної згоди щодо реалізації ухвалених рішень.

Схема проведення засідань ПАР, що формувалася впродовж років, включає регулярні збори Постійної ради у складі послів, що відбуваються принаймні один, а часто кілька разів на тиждень; засідання на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони – принаймні раз на шість місяців; те ж саме стосується і нерегулярних зустрічей на рівні глав держав та урядів. Засідання в інших форумах під егідою НАТО, таких як Рада євроатлантичного партнерства, Рада НАТО - Росія, Комісія НАТО - Україна та Група середземноморського співробітництва, відбуваються за подібною схемою.

Перше засідання Північноатлантичної ради на вищому рівні було проведене у грудні 1957 року в Парижі. Друге та третє – в Брюсселі у червні 1974 та травні 1975 рр. Подальші саміти проводилися в Лондоні (травень 1977 р.); Вашингтоні, округ Колумбія (травень 1978 р.); та Бонні (червень 1982 р.) Наступні чотири зустрічі на вищому рівні відбулися в Брюсселі у листопаді 1985, березні 1988, травні 1989 та грудні 1989 рр. У липні 1990 року, у Лондоні, НАТО провела свій перший саміт після холодної війни. Чотири наступних зустрічі на вищому рівні, які було проведено: у Римі (листопад 1991 р.); Брюсселі (січень 1994 р.); Мадриді (липень 1997 р.) та Вашингтоні (квітень 1999 р.), заклали засади для трансформації Альянсу та його адаптації до нових викликів, що постали на порядку денному після холодної війни.

На Празькому саміті у листопаді 2002 року було започатковано програму комплексних перетворень, спрямованих на інтеграцію нових країн-членів, посилення оборонної спроможності та зміцнення відносин з новими партнерами. Перший саміт НАТО, проведений в країні Центральної та Східної Європи, що раніше була членом Варшавського договору, -- Празький – ознаменував початок докорінної трансформації Альянсу з метою його адаптації до викликів XXI сторіччя.

КРАЇНИ - ЧЛЕНИ НАТО

 Бельгія (1)	 Люксембург (11)
 Канада (2)	 Нідерланди (12)
 Чеська Республіка (3)	 Норвегія (13)
 Данія (4)	 Польща (14)
 Франція (5)	 Португалія (15)
 Німеччина (6)	 Іспанія (16)
 Греція (7)	 Туреччина (17)
 Угорщина (8)	 Велика Британія (18)
 Ісландія (9)	 Сполучені Штати Америки (19)
 Італія (10)	

КРАЇНИ-ПАРТНЕРИ⁺

 Албанія (20)	 Киргизька Республіка (32)
 Вірменія (21)	 Молдова (35)
 Австрія (22)	 Росія (37)
 Азербайджан (23)	 Швеція (40)
 Білорусь (24)	 Швейцарія (41)
 Хорватія (26)	 Таджикистан (42)
 Фінляндія (28)	 колишня Югославська Республіка Македонія (43)*
 Грузія (29)	 Туркменістан (44)
 Ірландія (30)	 Україна (45)
 Казахстан (31)	 Узбекистан (46)

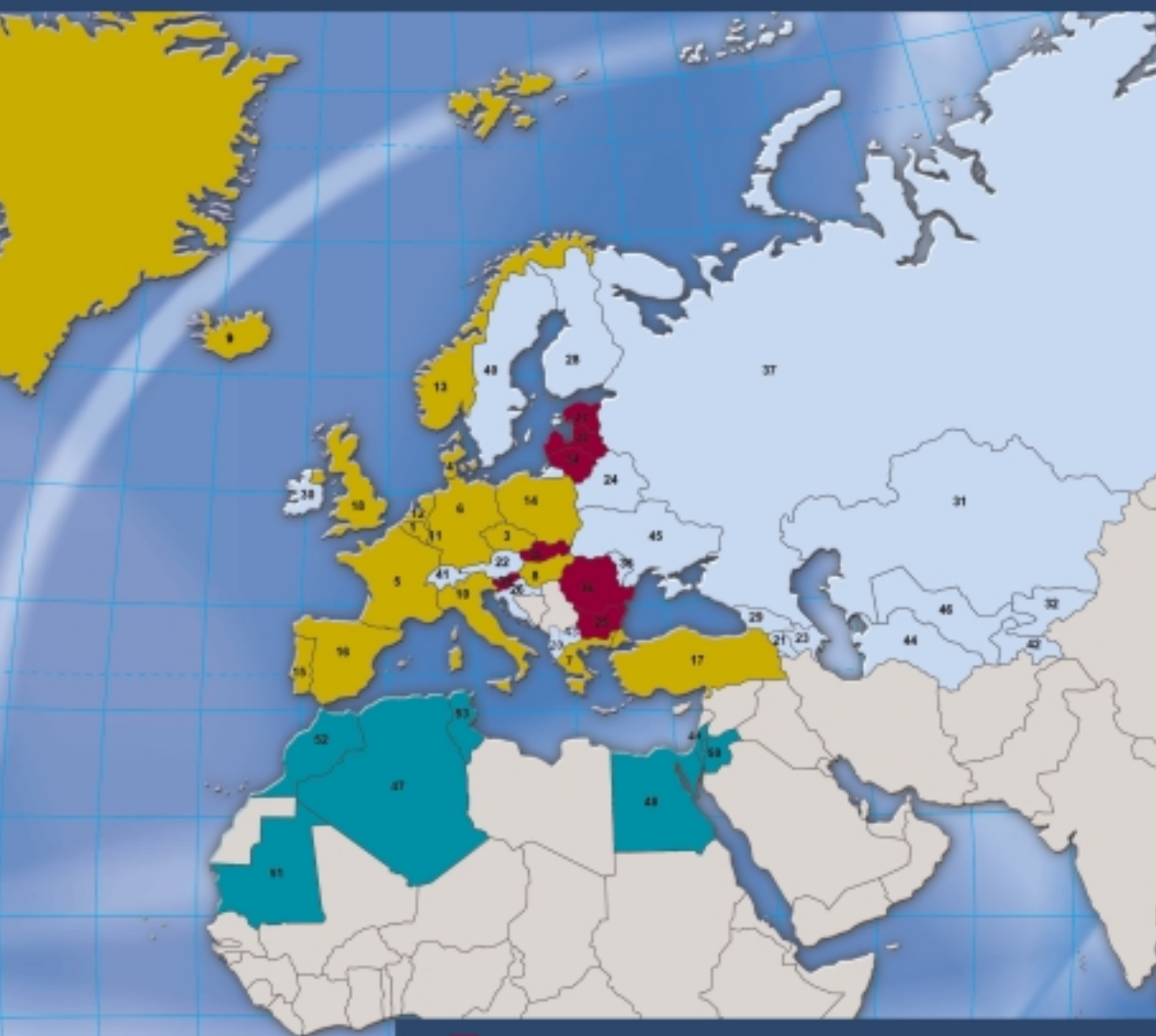
⁺ Країни-партнери, запрошені приєднатися до НАТО, показані окремо

КРАЇНИ-УЧАСНИЦІ СЕРЕДЗЕМНОМОРЬСЬКОГО ДІАЛОГУ

 Алжир (47)	 Мавританія (51)
 Єгипет (48)	 Марокко (52)
 Ізраїль (49)	 Туніс (53)
 Йорданія (50)	

* Туреччина визнає Республіку Македонія за її конституційною назвою

ЗАПРОШЕНІ КРАЇНИ

Країна*	столиця	населення (мільйони)	ВВП (млрд. євро)	оборонні видатки (млн. євро)	регулярні збройні сили
* Дані, отримані з національних джерел					
 Болгарія (25)	Софія	7.8	16.9	494 (2.9% ВВП)	52 630
 Естонія (27)	Таллінн	1.4	6.8	130 (1.9% ВВП)	4 783
 Латвія (33)	Рига	2.3	8.8	156 (1.8% ВВП)	9 526
 Литва (34)	Вільнюс	3.5	14.5	290 (2.0% ВВП)	17 474
 Румунія (36)	Бухарест	22.3	47.9	1117 (2.3% ВВП)	99 674
 Словаччина (38)	Братислава	5.4	24.9	493 (2.0% ВВП)	29 071
 Словенія (39)	Любляна	2.0	22.4	344 (1.5% ВВП)	7 927

Відділ громадської дипломатії НАТО

1110 Брюссель, Бельгія

Веб-сторінка: www.nato.int

Ел.пошта: natodoc@hq.nato.int